

1939

Viking

2

NOORSOO-AJAKIRI x x HIND 35 SENTI

Veebruaris

*jõuab müügile
huvitav ja
põnev*

50
SENDINE

ROMAAN

THEA von HARBOU romaan

„India hauasammas“

Esitame katke romaanist „India hauasammas“:

Radža naeris.
„See on siis India,“ lausis ta teatud heasüdamlikkusega. „Selle ilusaimad fruktid hajuvad õhus, pärast seda kui nad langenuvad sülle. Vanamees näib olevat täna heas tujus. Ent nüüd hoidkem vaos oma närvid. Vana püüab teile hirmulõdinaid peale ajada!“

Vanamehe selja tagant kerkis esile kitsapuusaline ja vilgas poisike, kavala naeratusena silmanurkades.

Vana tõusis ja haaras bambuslati, mis oli lebanud põrandal. Ta asetas selle lava keskel püstloodi nii, et lati ülaots kadus pealpool lampe haigutavasse pimedusse.

Mustkunstniku kõrist tungis välja hüüd, mis meenutas kraagataja karjetaolist hääletsust. Ta laskis lahti lati, mis jäi püsti seisma kergelt võnkuvana.

Noore ahvi nobedusega ronis poisike mööda bambuslatti üles, mis tasaselt kõigudes paindus ta jalataldade all. Kui ta jõudis kõrgemale lampide piirkonnast, muutus ta korraga nähtamatuks.

Tundus, et seda momenti oligi mustkunstnik oodanud. Ta vaatas tarretunud pilgul kõrgusse, sosistas midagi, moondas nägu grimassidesse, viskas maha oma rüü ja hakkas kadunud poisile järele ronima.

„Kus kohalt sai ta noa?“ sosistas Irene, kummardudes ettepoole. „Tal on hammaste vahel nuga!“

„Noil meestel näib olevat taskud ka enda paljas kehas,“ vastas vürst. „Kui see oleks võimalik, siis moodustaks nad õhus koguni terve lao igasugu esemetest ja relvadest...“

Vürst vaikis Irene tõstis käe õhku.

Kõrgel nende kohal kõlas kupli pimeduses raevune kisa, mille sekka kuulduid kaikuvad, meeletut hirmu väljendavad appihüüded. Tundus nagu tormauks võlitud lae kaardudes ja ringi ümber sammaste kaks demonit, üks põgenedes ja ringi ümber sammaste kaks demonit, üks põgenedes, teine jälitades. Kord suurenes kisa, kord vähenes, kaugenes ning tuli taas lähemale ning muutus lõpuks kõrgel, istujate peade kohal, surmahirmu luust läbilõikuvaks kiljumiseks, mis lämmatati võiduka jälitaja ulguvaist rõõmuavaldusist...

Sellele järgnes lühikest aega vältav vaikus. Pealtvaatajad ei liigutanud endid. Lambid põlesid rahulikena oma groteskes kirevuses. Bambuslatti seisid mõttetult sirgena, suundudes kummitisena kõrgele pimedusse.

(Järg 3. kaaneküljel)

Viiking

Veebruar 1939

Teine number

● „Viiking“ ilmub kord kuus ●

Tellimishinnad: Sisemaale aastas kr. 3.50 6 kuud kr. 1.80, 3 kuud kr. 0.90. Välismaale, välja arvatud Läti ja Leedu, 50% kallim. Sissemakse ja tellimisi võetakse vastu igas postiasutises.

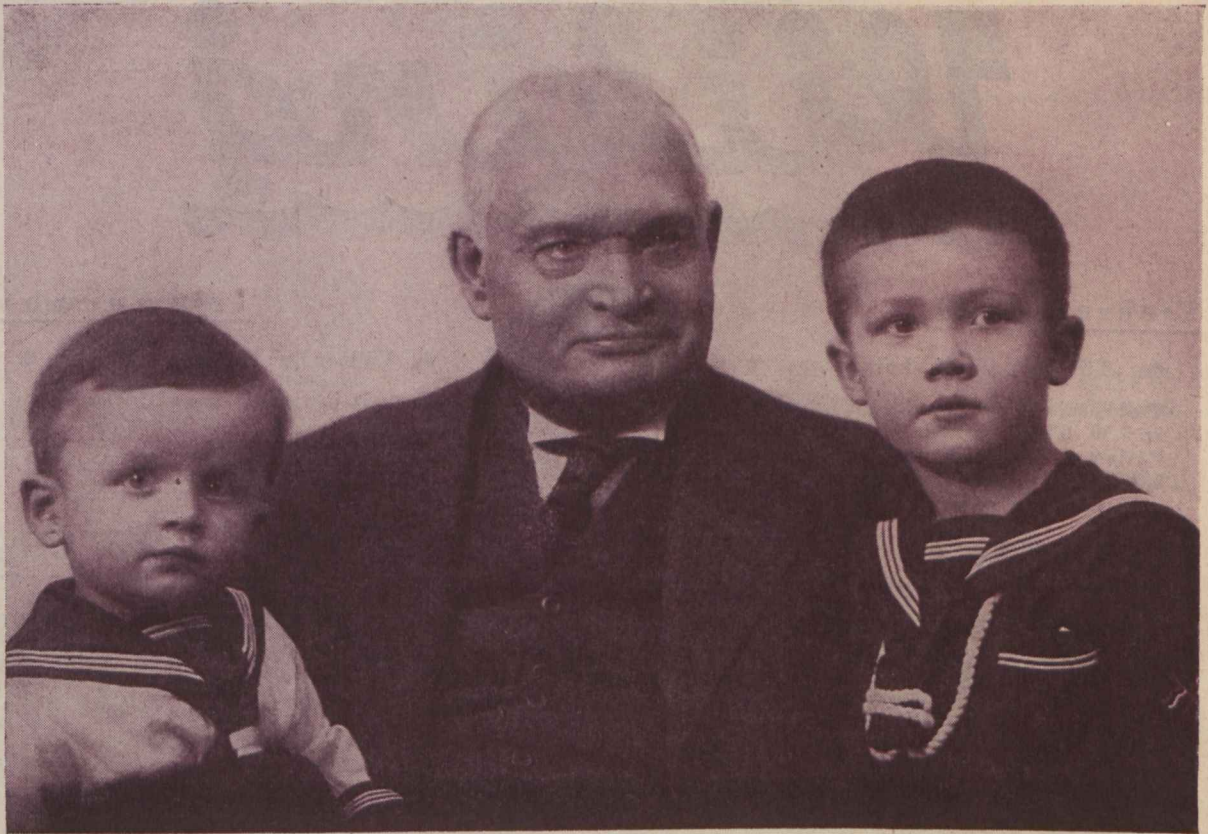
● Väljaandja: Kirjastus „Maret“ ●

Vastutav- ja tegevtoimetaja: R. Puusepp
Toimetus ja talitus: Tartus, Ülikooli 25.
Telefonid: 15-20 ja 19-75. Postk. 22.
Posti jooksev arve nr. 2201.

IGA KUU ILMUV NOORSOO-AJAKIRI

Riigiraamatukogu.
№ 95239

HARRA PRESIDENT K. PÄTS POJAPOEGADEGA

FR. TOOMUS

Vabariigi President K. Päts 65-aastane

23. veebruaril pühitseb kogu rahvas Vabariigi Presidendi K. Pätsi 65-ndat sünnipäeva. 37 aastat tema elust on kuulunud poliitilisele võitlusele. Kogu selle aja kestel, millesse langevad meie ajaloo suurimad sündmused, on ta seisnud rahva teenistuses. K. Pätsist ei ole midagi läinud mööda, mis ta eluaja kestel meie rahva saatuses on toimunud; kõiges on ta kaasa võidelnud juhtivana.

Tema kooliteele minnes oli venestusaeg, mille survest sõltuv rahvuslik demoralisatsioon ümbritses kogu ta kujunemislugu. Venestuse hädaohtlikkuse tunne kasvatas temast ikka kindlama rahvuslase. Eeldused kõigeiks, mis ta poliitilise võitleja hoiakuid on määranud, võttis ta kaasa oma rahvuslikult meeletatud kodust. Isa Jakobile oli usuks ja evangeeliumiks see, mida tahtis C. R. Jakobson, esimene, kes meil — Peaminister K. Eenpalu sõnu tarvitades — „kuulutama hakkas võimutahte armuõpetust“. Jakobson sai noore K. Pätsi esimeseks poliitiliseks õpetajaks.

Üliõpilasena elas K. Päts tagasihoidlikult ja tööle andunult. Ta tahtis omandada põhjaliku asjatundmise, suure võimekuse, et selle kaudu loovalt mõjuda. Meie üliõpilaste sellal sakslaste eeskujul moesoleva härrasmehetsemise asemel nõudis ta endalt ja oma põlve kujunevalt eesti haritlasilt, et need oma kõrgeimaks kohuseks ja kutsumuseks peaksid oma rahva teenistusse astumist. Tema elu on pärast kuulunud selle kohuse täitmisele, ilma et ta seejuures ühtegi isiklikku ohvrit oleks liiaks pidanud.

Sügisel 1901 astus K. Päts avalikku võitlusse „Teataja“ toimetajana. Ainult neli aastat kestis see töö, kuni 1905. a. detsembrini, millal ta ajaleht suleti, kuid ometi suutis ta selle lühikese aja jooksul aval-

dada erakordselt suurt mõju. See tuli esiteks sellest, et ta programm oli vastav aja vajadusele — „meie programm on eesti rahvas kõigi ta vaimsete ja varaliste vajadustega,“ ütles ta —, ja teiseks sellest, et ta omas haruldast taktiku-instinkti. K. Pätsi programmis olid majanduslikud ülesanded tugevamalt ja sihikindlamalt rõhutatud kui teisis selleaegseis ajalehtedes — sest majandusliku edu nõue kuulus eesti rahvuspoliitilise programmi lahutamatuks ja oluliseks osaks. Oluliseks seepärast, et K. Pätsil oli õigus ütelda: „Meie rahvas kuulub ühiselt majanduslikult nõrkade kilda.“

1905. a. revolutsioon sundis ta maapakku, sest kohalik aadel ei suutnud talle andestada eestlaste hiilgavat võitu Tallinna linnavalimisel 1904. a., mis saavutati K. Pätsi juhtimisel. Ta mõisteti surma. Surmamõistetuna tuli tal elada Šveitsis ja Soomes kuni 1909. a. sügiseni ja seejärel kanda üheksakuine üksikvangistus 1905. aasta „eksimuste“ eest suvest 1910 kuni kevadeni 1911.

Šveitsis algas ta kirjanduslikku tegevust — see oli talle sellal ainus võimalus kodumaad teenida. Ta tahtis avaldada rea vabameelseid teoseid poliitika ja ühiskonnateaduse alalt. Ainult osaliselt jõudis ta täita oma kirjanduslikku programmi. 1908. a. sügisel andsid Peterburi eestlased K. Pätsile edukama mõjuavalduse võimaluse, kutsudes ta toimetama „Peterburi Teatajat“. K. Päts oli sellal veel surmamõistetud poliitiline süüdlane, mispärast ta võis ainult pöranda all, anonüümsena teha oma tööd. Varsti võis märgata uues ajalehes „Teataja“ vaimu ja tooni — ning „Peterburi Teataja“ tõusis juhtivate eesti ajalehtede hulka. 1910. a. suveni ta toimetas Peterburi eesti ajalehte, kuni tuli minna vanglasse karistust kandma.

TALV MAAL

1911. a. sügisel asus K. Päts uuesti ajakirjanikuna Tallinna, hakates toimetama „Tallinna Teatajat“, mille Peterburi eesti kirjastusühing „Ühiselu“ ära ostis ja K. Pätsi juhtida andis. „Ühiselu“ omas sellal juba mitut ajalehte — Maailmasõja alguseks kasvas nende arv kaheksale — ja kõigile neile oli K. Päts ideeliseks juhiks ja suunamäärajaks. Siiski oli see ajakirjandusliku tegevuse aeg, mis kestis 1916. a. alguseni, millal K. Päts Vene sõjaväkke mobiliseeriti, pettumusterikas ega toonud rahuldust. Eesti avalik elu oli loid ja arg. K. Päts oli aga maapao-aastail küpsenud ulatuslike algatuste nõudjaks ja juhiks. Ta teemad olid üldiselt samad, mis „Teatajas“: võitlus aadli vastu, venestuse vastu ja rahva majandusliku ning kultuurilise edu eest.

Pärast Vene revolutsiooni 1917. a. algas K. Pätsi tegevuses uus järk. Tema oli kõikjal algatajate ja juhtide hulgas, tema erandiline andekus lükkas ta järjest enam esile 1917. a. ja 1918. a. sündmuste kestel, kuni ta Vabadussõja alustamise otsusega 1918. a. novembri lõpus enesele võttis suurima vastutuse ja kohustuse. Temast oli kujunenud suurim, algatusjõulisim, kindlatahtelisim ja julgeim võitleja eesti rahva olemasolutahte eest.

Tema elusihit võis nüüd saada uue ja täpsema määratluse: luua ja kujundada iseseisvat Eesti riiki. 1918. aastast peale pole tal teist teemat enam olnud. Selle sihi huvides tegutses ta Riigikomitee esimehena, Eesti Ajutise Valitsuse peaministrina okupatsiooni survepäevadel, algatades Vabadussõda, juhtides selle raskemal hetkil riiki kuni Asutava Kogu kokkuastumiseni. Selle sihi huvides tegutses ta Riigivanemana, kutsutuna sellele kohale korduvalt raskemal hetkil. Parteilise mängu tõttu vahest kauemaks ajaks riigi juhtimiselt kõrvale tõrjutuna oli ta rahvasaadiku-töösse rakendatud meie rahvaesinduste kõigis koosseisudes.

K. Päts on alati olnud reaalpoliitik suures stiilis ja sellena riikliku arengu suundade määraja. Tema pole elule iialgi midagi peale sundida püüdnud, vaid leidnud oma ülesanded elust endast. Nii on ta suurimaks

püüdeks olnud Eestile leida säärast riigikorda, mis vastaks rahva hingeelule ja vajadusile ning tagaks ta täielise edu.

Omariikluse arengukäiku jälgides küpsesid K. Pätsil need veendumused ja äratundmised, mida teostamas ja mille eest võitlemas oleme teda näinud pärast 1934. a. märtsipööret. Siinne ruum ei luba sellest kõnelda palju, kuid vist piisab meeldetuletusest, et rahva suure enamuse tänu ja heakskiitmine on neid samme saatnud, mida noorsugu vahest siiralt ja sügavamalt on kaasa tundnud ning kaasa tunneb kui vanemad põlvned.

Oma 65-ndal sünnipäeval, pärast pikki, raskeid ja otsustavaid võitlusi oma rahva iseseisva olemasolusõiguse eest, olles seejuures juhtinud Eesti riikliku küpsuseni, on K. Päts säilitanud oma seesmise nooruse, oma suure algatusjõu ja algatusrõõmu, oma võitlus- tahte ja valmisoleku edasi võidelda. Tema kuulub nende väheste hulka, kes ei vanane. Praegu ei seisa ta oma elutöö lõpul, vaid keset seda. Nii elujõulised inimesed ei näe iialgi oma ülesannetele lõppu — elu annab neid igapäev uuesti.

Noorsool, kes meie rahvusliku tuleviku oma õlgadele võtab, ei ole põhjust K. Pätsi austada ja õnnitleda mitte ainult kui Vabariigi Presidenti. Peab meeles pidama seda erandilist osa, mis temale kuulub, riigirajaja ja osa, ja peab meeles pidama ka seda, et temast on saanud riigi looja ainult tema isikliku võimekuse, tema isiksuse suuruse kaudu.

K. Päts on olnud ajakirjanik, pagulane, rahvasaadik, peaminister, riigivanem, lõpuks president — see ütleb palju, kuid mitte kõike ja suurimat: K. Päts tõuseb oma ajajärgust esile kui terve rahva olemasolujärgi arengutahte suur esindaja ja kehastaja, erineb kõigest nendest, kes temaga kaasa võitlesid, erakordse isiksusena ja inimesena. Nii suur töö, nagu tema on teinud, nõuab suuri omadusi ja erakordset võimekust.

Seepärast ei sisalda eesti noorsoo õnnitlused hallipealse riigipeale mitte ainult austust ja tänu, vaid ka imetlust.

Meie talispordi kolmest tippmehest

Talispordil on oma ilu ja võlu, mis nii noort kui ka vana meelitab laiuvaltele lumelagendikkudele või peegelsiledale jääväljale. Oleme põhjamaa-rahvas ja meie pikk talv võimaldab üsna ohtralt suuskadel tuisata ning uiskudel liuelda. Ometi pole talispord meil võitnud seda poolehoidu, mida ta meie kui põhjamaa-rahva juures võiks leida. Meie talispordialad võistlusspordina pole veel tõusnud rahvusvahelisele kõrgtasemele ja meie võistlusspordlaste arv mõnel talispordialal on koguni näppudel loetletav.

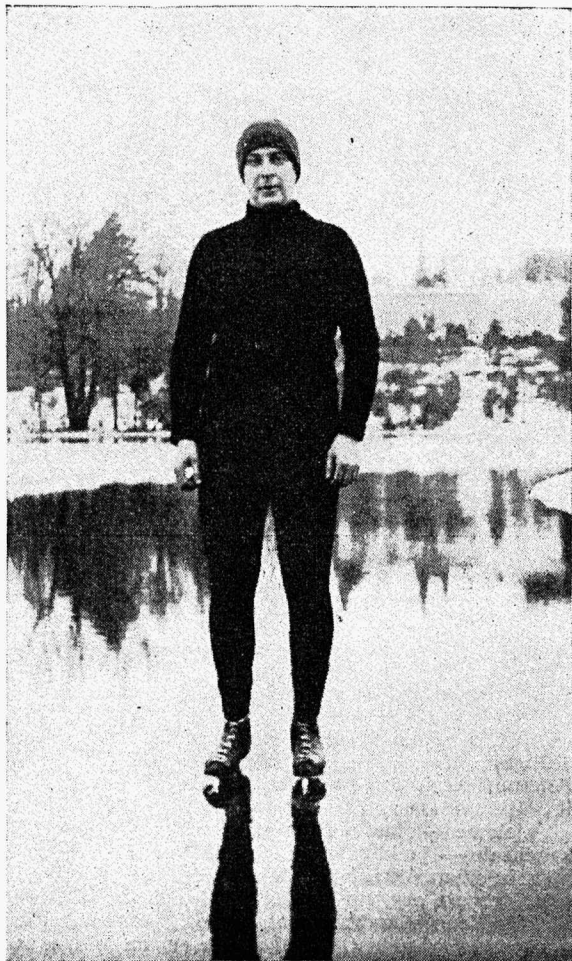
Ent nende vähestegi talispordlaste keskel leidub mehi, kes korduvalt kandnud Eesti nime välismaa spordipubliku ette. Need meie tippmehed pole küll suutnud end suruda rahvusvahelistel suurvõistlustel esirinda, milles pole ka midagi imestuda, kui arvestada nende nigelate oludega, milles meie talispordi esirühmajad on pidanud arendama oma võimeid. Meil pole ju niisugust toredat mägimaastikku, nagu seda tavaliselt moodustab rahvusvaheliste suusatamisvõistluste sõidurada. Meil pole suusahüppemägesid, mis võimaldaksid rahvusvahelise mõõdupuu järgi sooritada kasvõi keskmisigi hüppeid. Meil puuduvad uisuteed kiiruisutajatele. Kogu Eesti kohta on ainult üks uisurada, mis kuidagi rahuldab kiiruisutajate nõudeid.

Ja kui selliste olude juures on leidunud siiski mehi, kes on sõandanud korduvalt minna välismaale võistleva hoopis hiilgavamates oludes arenenud suursportlastega, siis on seegi hinnatav. Meie talispordi üksikute alade areng on üsna lähedalt seotud üksikute pioneeride nimedega. Kui rääkida kiiruisutamisest Eestis, siis paratamatult tuleb siin peatuda Aleksander Mitti juures. Ei saa Eesti suusatamisest juttu teha, puudutamata Vello Kaaristo esinemisi. Saaksime pooliku ülevaate Eesti suusahüppealast, kui jätaksime mainimata Oskar Veldemani. Nende kolme eesti talispordipioneeeri juures tahaksime allpool lühidalt peatuda.

Aleksander Mitt

Veteraani nime neist kolmest väärrib kahtlemata konstaabel Aleksander Mitt. See mees võib käesoleval talvel tagasi vaadata juba 25-aastasele võistlemisele jääväljal. Mõneteistkümne-aastase koolijärgina astus ta Tartus üliõpilaste spordiseltsi „Sport“, mis oli praeguse Akadeemilise Spordiklubi eelkäija. Algul tuli jõudu katsuda muidugi noorte klassis. Mõõdusid mõned aastad ja Mitt hakkas võistleva täisealiste keskel. Juba 1922. a. astus ta senise Eesti meistri Chr. Burmeistri jälgedesse, tulles esmakordselt Eesti meistriks. Seda on ta korranud hiljem 14 korral, nii et Aleksander Mitt on olnud Eesti meistriks 15 korda. See on ainulaadne saavutus, mis väärriks rohkem tunnustust, kui sellele seni on pühendatud. Ja kui nende ridade kirjutaja alles hiljuti pöördus tema poole küsimusega: „Kui kauaks mõtlete veel jääda uiskudele?“, siis oli silmapilkne vastus: „Niikaua kui jaksan, kasvõi elu lõpuni“.

Aleksander Mitt on innukamaid sportlasi. Sport on talle kõik. Ta pole mitte ükski Eesti parim kiiruisutaja, vaid ta on ka hea kergejõustiklane, jalgrattasõitja, poksija, jää- ning jalgpallimängija ja koguni sõudja. Eesti meistri tiitlini on ta välja jõudnud peale oma lemmikala veel jalgrattasõidus ja politseis oli ta kõigi kaalude poksimeister.

ALEKSANDER MITT

Kiiruisutamine on Mittile siiski kõige südamelähedasem. Ta pole hoolinud ei ajast ega materiaalsest kuludest, mida see spordiala temalt on ohtrasti nõudnud. Mõnedki aastad on Mitt omal kulul korraldanud Raadi uisuteed, sest spordiliitude vastavad toetussummad on jäänud ainult paberlikuks lubamiseks. Ja arvate, et jätkub hoolikaks ettevalmistuseks ainult treeningust uisuteel? Kaugeltki mitte. Aleksander Mitt teeb ettevalmistusi vormi saavutamiseks ka suvel. Hüppe- ja käiguharjutused ning jalgrattasõit eelreeninguna algavad juba südasuve paiku. Uisuteel tuleb juurde peamiselt tehniline lihv ja kiirus. Nii pole kõik need viis Eesti rekordit, mis A. Mitti nimel üks varemast, teine hilisemast ajast, kergesti varrukast raputatud, vaid on plaanikindla, hoolsa ja ettevalmistava töö vilid.

Ja poleks meil Aleksander Mitti, võib-olla oleks ka Eestis kiiruisutamise-spordiala juba välja surnud. Pole ju mujal Eesti linnades ühtki kiiruisutaja nõuetele vastavat uisuteed. Tallinnas varemalt oli, kuid viimastel aastatel on seegi kadunud ja Tallinna paremaid kiiruisutajaid — Jürgenson on asunud nüüd Tartu, kus ta koos Mitti ja noorematega jälle on leidnud treeninguvõimalusi.

KESKEL VELLO KAARISTO

Vello Kaaristo

Narva taga meie vabariigi idapiiri valvav Vello Kaaristo on esimene, kelle nimi esile kerkib Eesti suusasordi ajaloo lehekülgedelt. Alles viimastel aastatel on suusalauad saanud lemmikasjadeks ka väikestele poisipõngerjatele, nagu see Soomes on juba aastakümneid. Kuid Vello Kaaristo algas juba paarikümmend aastat tagasi Narva Kreenholmi vabriku töölise seitsmeaastase pojana suusataja-karjääri. Algul küll tünnilaudadel, sest kust võis napi teenistusega töölise poeg saada enesele korralikke suuski. Poisist sirgus täismees, kes ise hakkas teenima endale raha, mis võimaldas tal muretseda endale juba korralikud lumel liikumise „riistapuud“.

Laiematele hulkadele kerkis esile Vello Kaaristo nimi — siis küll veel Krassikovi nimega, mis päritud ingerlasest isalt — kaheksa aastat tagasi Rakveres Eesti esivõistlustel, kus ta tuli juba teiseks 10 km suusatamises. Järgnevatel aastatel hakkavad tulema juba Eesti meistri tiitlid ja ta saadetakse mitmel korral välismaale võistleva, kus ta pääseb keskmiste hulka. Keskmiste hulka jääb ta ka Ga-Pa talimängudel, kus teadagi olid koos maailma parimad. Tänavuse hooaja eel ta vigastas küll oma põlve, ent see näib olevat peagu paranenud, kuna Kaaristo edukalt tegi juba kaasa Presidendi-nimelise teatesuusatamise.

Nagu Mitt nii ka Kaaristo ei saa leppida ainult talise treeninguga, vaid suusatamiseks tuleb kaasa tõmata ka suvi. Nii suusatab Kaaristo suvel hommi-kuti kastesel heinamaal ja keskpäeval okaspuumetsa all, kus suusad libisevad päris kenasti. Seejuures pole puudunud ka traagikoomilised juhud.

Kord, kui Kaaristo varahommikul heinamaal suusatas, märkasid teda venelased-niitjad. Mees südasuvel suuskadel, see oli niitjaile ennenähtamatu, misparast arvati tegemist olevat paharetiga. Tõmmates viakatid löögivalmis selga, asusid nad Kaaristot jälitama. Võib-olla oleks lugu meie suusameistrile lõppenud üsna pahasti, kui vahele poleks astunud keegi eestlasest ametnik, kes seletas, et pole siin tegemist mingisuguse paharetiga, vaid et see on niisamasugune mees kui heinaniitjadki.

Vello Kaaristo nimi on hästi tuntud ka Soomes, kust ta hiljuti tuntud spordiriistade-ärilt sai kingiks ehtsad soome suusad. Muide olgu tähendatud — V. Kaaristo on arvamisel, et kõige sobivamad meie oludes on narvalase Matso valmistatud suusad. Matso on tuntud pikamaa-ujuja, kes tavaliselt oma pikki ujumisdistantse sooritas koos Narva abilinnapea Lutsuga.

Oskar Veldeman

Meie talispordi noorimaks alaks on suusahüpe. Eestis on ainult kolm suusahüppemäge — Nõmmel, Viljandis ja Otepääl. Mõni neist ei vasta aga tehnilistele nõuetele ja ei võimalda kuigi pikki hüppeid. 30-meetrilised hüpped meie mägedelt kuuluvad juba parimasse klassi. Ent välismaal on ometigi hüpatud 106 meetrit ja 70—80-meetrilised hüpped suurvõistlustel pole mingisugused haruldused.

Ei saa siis teisiti, kui tuleb nimetada hulljulguseks meie suusahüppajate esinemisi Lahti ja mõnel teisel hügelmael. Siin tuleb eeskätt nimetada Oskar Veldemani, kes oma hulljulgusega on tuntud Eestis ja teisteski Balti riikides juba mootorrattal kihutajana. Kui ta möödunud aastal Soomes Lahti suurmäelt tegi 50-meetrilisi hüppeid, siis tuleb neid tüsedalt hinnata. Loodetavasti see väikesekasvuline spordikarikaturist saavutab oma julgusega niimõnegi tähelepanuvääriva saavutise.

OSKAR VELDEMAN

VANDE VENNAD

Gunnar Gunnarssoni romaan

2. järg.

Härmatisest valged hobuste pead on jooksul ette sirutatud. Kollakad vahutükid lendavad vahete-vahel nende suudest. Soe hingeõhk tuleb aurupilvedena nende pärani sõõrmetest. Lumekamakad ja jääkillud lendavad ümber ratsanikkude kõrvade.

Leif naudib ratsutamist tingimusteta ja väljendab seda vaimustatud hoigete abil. Ingolf ratsutab rahutu südamega. Ometi pole halb meeleolu temas veel maksvusele pääsenud. Ka tema on kaasa kistud metsikust galopist. Jäänaeltega varustatud kapjade ägedad löögid kajavad meeldivalt tema kõrvus. Vägevate musklite jõud, mis neid edasi kannab, läbib noori ratsutajaid ja äratab võitmatuse ja jumaliku ülemeelikuse suurepärasest tunnet, mis nende südamed kergeks teeb ja nende päid õndsakstegeva meeletusega täidab.

Kuldsete pilvede taha vajuv päike heidab ratsanikest ja nende hobustest pikki, kummalisi varje sätendavale lumeväljale. Leif märkab ruttavaid varje ja purskab kõlavalt naerma. Ta hõikab Ingolfi ja viipab varjudele. Leif tahaks äkki oma elu hinna eest, et ka Ingolf neid imetleks. Ta naerab ära kogu hetkel olemas-oleva naeru nii, et Ingolfile midagi üle ei jää. Leifi taltsutamatu rõõm sulle Ingolfi lõbususele tee, kutsus koguni pahameele esile.

Ingolf ei ratsuta enam endise meeletusega. Eneseunustuslikkus kaob tema juures alati kiiresti. Mõtted ja mõistus on jällegi tema päralt. Seal ratsutab nüüd Leif ja on õnnelik! Kas ta siis ei märka, et tormiilm läheneb? Kas ta siis ei tea, et enne õõ kätte jõuab, kui nad kodus on? Kui nüüd lumetorm puhkeb — kas ta siis ei mõtle, kui kergesti nad nõmmel eksida võivad? Ei, ta ei näe midagi, ta ei mõtle midagi! Ta ratsutab ja on õnnelik... Kuid on ometi kõiges süüdi.

Nii külg külje kõrval edasi ratsutades süveneb Ingolfi meeleolus põletav kurjus. Ingolf on raske iseloomuga. Kõikjal leidub midagi, millega ta leppida ei suuda. Ta püüab ennast taltsutada, ta ei taha endas tunda kurjust Leifi vastu. Kuid ta on juba niikaugel, et ta teisiti ei suuda. Mis edasi juhtub, sünnib vastu tema paremat tahtmist.

Leif, kes ratsutab rõõmust hõisates, ei mõtlegi murtud töotusele ja ei märkagi lähenevat tormi. Kas ta peaks veel mäletama rebestust oma räs, mille tõmbas Holmsteni nuga? Kas ta peaks veel teadma, et ainult tänu Ingolfi meelekindlusele ja tema otsustavale vaheastumisele nuga mitte kuni pidemeni tema kehha ei tunginud?

Ingolf on vihane. Ta pilk on tumestatud kurjuse tagedate jõudude poolt. Ta näeb ainult Leifi nõrkusi ja vigu, mida leidub külluses. Ta loetleb neid endamisi ja temas hakkab kõik keema: säärane on Leif! Rumal poiss, laps! Eesel ilma mäluta ja ilma tänulikkuseta! Isegi vennalikus mängus Alte-poega-

dega ei või ta nii käituda nagu peaks! Kuigi Holmsteni temast kaks aastat vanem on, ei või ta seda kannatada, et ta temast üheski kehalises harjutuses maha jääb. Loendamatuil korril on nad pööraste hundikatsikatena teineteisele kallale tormanud. Loendamatuil korril on tema ja Holmsteni Leifi jällegi lepitanud. Iga kord on Leif töotanud, et see on viimne kord, edaspidi taltsutab ta oma ägedust. Aga Leifi lubadused on ju nagu tuhkjas lumi tormis. Ja seejuures on Leif, see pöörane tuulepea, nii ootamatu oma tegudes, et keegi ei õpi teda iialgi tundma! Kui lahkumisel Holmsteni temale noa kingib, millega ta praegu tormanud oleks, — miks peab ta siis seepärast oma kuldse vöö, kalleima, mis tal on, ümbert võtma ja omade kätega Holmstenile kinnitama? Ka tühisemast asjast oleks piisanud! Kui nad järgmisel korral kohtuvad, kaklevad nad ometi jälle! On karta, et lõpuks tõsine vaenlikkus nende vahel maad võtab ja siis on sõprusel Alte-poega-dega lõpp peal! Küllap Leif juba oskab asju nii seada, et ka tema, Ingolf, tapmisesse ja verevalamisse segatakse! Kord peavad nad veel Dalsfjordist lahkuma, nagu kord nende esivanemad Telemarkeni maha jätma on pidanud. Ning Ingolf vihkab mõtet suguharude-tülist, vihkab mõtet mõrvast. Vihkab mõtet omanduse kaotusest ja kodukoha mahajätmisest.

Nad on oma ratsutamist aeglustanud. Ikka veel ratsutavad nad külg külje kõrval. Kuid nad väldivad teineteisele otsavaatamist ja nad ei kõnele ühtki sõna. Leif saab aru, et Ingolf vihane on. See ei imesta teda. Ingolf, kes siis, kui teised kurjad on, oma rahu oskab säilitada, oskab vihastuda kõige ebakohasemal ajal. Leif püüab uurida oma südame-tunnistust. See on halb nagu harilikult, kuid igal juhul mitte halvem. Tal on võimatu aru saada, miks ta just nüüd Ingolfi pahameele enam ära teeninud on kui muidu.

Nad traavivad kiiresti edasi ja Leif vaikib püsivalt. Pikk sõit ei ole talle meeltnõõda. Pöörane igavus võtab võimust ta üle. Kui nad ometi juba kodus oleksid! Ta haigutab, nii et ta lõuapärad naksuvad. Kas tõega peaks ilm halvaks muutuma? Temale on see ükskõik. Kuid kui lõputuna tundub tee, mis neil veel ees on; millal on nad kord sellest metsast möödas, mille ümbert nad sõitma peavad! Miks seisab ometi see mets neil teel ja takistab nende sõitu alla orgu? Äkki tunneb ta nii palavat nälga, et ta oma sõõrmeis praetud liha lõhna haistab. Liha, leib, õlu! Ja kuna teda mõte söögist nii valdab, suudab ta veel ainult sellele mõtelda ja peaaegu tunnebki toitu oma keelele... Vahest ehk saab siiski läbi metsa ratsutada?

Äkki unustab ta kogu ettevaatlikkuse ja ütleb Ingolfile oma suures lapsikuses: „Ma tunnen otsesid teed läbi metsa!“ Ta sõnad kõlavad täiesti loomuli-

kult, otsekui oleks see temale äkki meelde tulnud. See aga, kes teda hästi tunneb, leiab liiga otsekohe-
sena tunduva hääle taga varjatud kavalust ja valet.

Ingolf näeb teda läbi. Või nii, Leifile ei olnud
siis veelgi küllalt! Ta vaatleb teda kurjalt ja pilka-
valt. „Nii?“ vastab Ingolf ärritava rahulikkuse ja
ükskõiksusega. „Siis ratsuta jumala nimel mööda
otsest teed läbi metsal!“

Leifi pilk on kindlusetu. Ta ei tunne mingit otse-
teed läbi metsa, otse vastupidi: kord suvel oli ta
sellesse nii ära eksinud, et tal enam pääsmisloo-
tustki polnud. Nüüd lendas tal mõte läbi pea, et
küllap nad selle juba kuidagi läbivad, kui tal ainult
õnnestub Ingolfi enesega kaasa meelitada. Oli ju
tarvis ainult õiget suunda hoida. „Me võiksime ju
proovida, võib-olla leiaksime otsetee!“ Ta ei julge
enam oma ettepanekut kindlamini korrata, sest ta
kardab olla juba läbi nähtud.

„Mind sa ei saa täna enesega veel suurematele
rumalustele,“ vastab Ingolf külmalt ja otsustavalt.

Ingolfi sõnade jääkülma toon paneb Leifi võpa-
tama ja sütitab tema südame nagu tuli kuivad õled.
Teadmine, olla valetanud, ja hirm, olla läbi nähtud,
muudavad ta eriti tundlikuks. Ta vihastub nii, et
väriseb kogu kehast. Ühe tõmbega pöörab ta hobuse
ja ratsutab metsa suunas. Ta tahab eemale Ingolfi
juurest. Ta tahab talle veel näidata...

Ingolf vaatab talle järele. Ja kui ta teda nii kä-
tega ja jalgedega võppudes eemale ratsutamas näeb,
muutub ta meeoleu silmapilkselt. Ta viha on oma
kõrgpunktist üle jõudnud. „Seda, ma ei tahtnud,“
mõtleb ta ja ei saa rahulikuks jääda, nähes Leifi ka-
duvat. „Nii kaugele ei tahtnud ma teda viia...
Kas tal pole siis mõistust, et ümber pöörduda?“

Ei, Leif ei pöördu ümber.

Ingolf, kes ei olnud kasutanud võimalust teda
tagasi kutsuda, ei suuda end sundida temale järele
ratsutama. „See on lahkumine kogu eluajaks,“ mõt-
leb ta edasi. „Kuid see on ju mõttetus! Nii ei tohi
lasta sündida.“ Ta ei taha Leifist sel kombel lah-
kuda.

Kuid teadmus, et tal õigus on, hoiab teda ikka veel
tagasi. Lihtsalt võimatu on oma hobust ümber pöö-
rata. Veel kord kordab ta: „Nii ei tohi lasta sün-
dida!“ Kuid sellele vaatamata ratsutab ta edasi. Ta
laseb seda sündida.

Kolmas peatükk

Ingolf ratsutab edasi. Päike on loojunud. Puhub
tugev põhjatuul ja kihutab enesega kaasas jääkülma
liivpeene lume tihedaid pilvi. Ingolf ei näe enam
metsa. Ja Leif on juba ammugi kadunud lumetorni.
Õo hakkab saabuma. Kahvatu valgus üleval kõrgel,
temast pahemal, reedab kuu asukohta. Selle valguse
ja tormi abil püüab ta pidada õiget suunda. Ta tun-
neb end üksikuna ja abitult mahajäetuna — iialgi va-
rem ei olnud ta aimanud, et inimene ennast nii tunda
võib. Ja ta tunneb oma üksildust ja mahajäetust süü-
distusena, süüna. Kui Leif säärase külma metsas
eksima peaks, siis külmuks ta kindlasti surnuks, või
kui viimati hundid talle kallale tungivad...

Ingolf on meeletu. Kui ometi veel saaks Lei-
file järele ratsutada! Kuid nüüd on see juba hilja!
Ta tunneb pisaraid kurku tõusvat. Kahetsus võtab
teda laviinina oma valdusse. Ta peab sellele vastu
astuma, kui ta ise ei taha hukkuda.

Ingolf ratsutab edasi. Ta unustab jälgida kuu-
valgust ja tormi suunda. Ta ei suuda lakata mõtle-
mast Leifile. — Kus võiks Leif praegu olla? Kuidas
peaks tal minema? Ta püüab endale sisendada mõt-
tet, et võib-olla tunneb Leif siiski otseteed läbi metsa.
Siis peab ta enne teda koju jõudma. Ah, kuidas ta
sooviks leida Leifi hobust tallist, kui ta koju jõuab!

Ingolf võitleb pisaratega. Mida peaks ta peale
hakkama? Siin ratsutab ta nüüd ja on oma parima
sõbra kaotanud ja kõik on ometi tema enda süü.
Isegi kui ta Leifi kodust eest leiaks, ei oleks nad
enam sõbrad. Niikaugele kui ta suudab tagasi mõ-

telda, polnud ta ilma Leifita kuidagi läbi saanud. Ta
ei mõista, ei saa aru, kuidas niisugune asi võis juht-
tuda. Veel eile, veel tunni aja eest olid nad sõbrad.
Nüüd ratsutab ta üksinda läbi õõ ja läbi lumetorni
ja samal ajal eksib Leif metsa ringi. Esimest korda
oma elus sai Ingolfile selgeks viha ja tagedate sõnade
hirmus võimus. Ta töötas endamisi mitte iialgi enam
vihastuda ja mitte iialgi enam tagedaid sõnu oma sõb-
rale ütelda. Ainult et see praegu teda ei aidanud.

Ei olnud ju mingit lootust, et Leif oma kavatsus-
est läbi metsa ratsutada loobunud võiks olla. Iial ei
tulnud ta sellele mõttele mõistlikult mööda metsa äärt
ratsutada. Leifile olid hirm ja ettevaatus tundmatud.
Ta oli kartmatu kuni meeletuseni. Ei, Leif ei olnud
ainult igavene vemmäl ja jumalateotaja. Ta oli jul-
gem ja vahvam kui keegi teine, keda Ingolf tundis.
Seepärast pidigi teda armastama ja tema järele igat-
sema, vaatamata ta vigadele ja rumalatele tempu-
dele. Küllap sellepärast meeldibki ta ka Helgale, kes
ennast kindlusetuna tunneb, kui Leif ära on, ja iga-
kord rahulik on, kui ta teda enese lähedal teab ole-
vat. Kuidas peaks ta julgema oma õe Helga silma-
desse vaadata, kui ta nüüd ilma Leifita koju jõuab?

Ingolf ratsutab edasi... Ta ei tea enam, kus ta
viibib. See tundubki talle nüüd ükskõik olevat. Ilma
Leifita ei tohi ta ometi koju minna.

Ingolf märkab, et ta hobune äkki hoopis teise
suunda pöörduv. Tuimalt laseb ta seda sündida.
Oma mantli on ta kahekordselt enese ümber määsi-
nud. Ometi tungib külm temale ligi. Ta külmetub
nii, et väriseb. Aga see ei tee ju midagi. Talle pa-
kub koguni teatavat rahuldust nii külmetuda, et ham-
bad suus plagisevad. Ta unustab enese ja mõtleb
jällegi Leifile.

Teda on ikka see pahandanud, et Leif teissugune
on kui teised. Nüüd veendub ta äkki, et ta kõigele
vaatamata teda just niisugusena tahabki, nagu ta on.
Nii, nagu ta on, on ta Leif ja tema sõber. Tema, In-
golfi, poolt ei ole nende sõprus läbi. Ja kui ta veel
kunagi Leifi peaks kohtama, saaksid nad jällegi sõp-
radeks. Tema tundis Leifi! Leif oli ikka valmis lep-
pima, kui ta ennast välja märatsenud oli. Ei, Leif ei
olnud niisugune kui teised inimesed.

Ei olnud juttugi sellest, et Leif ilusasti korralikult
suusatas. Ikka pidi ta kunsttükke ja kõiksuguseid
vigureid tegema. Kui ta mõne kaljurünka või oja
leidis, pidi ta tingimata neist üle hüppama. Isegi äki-
lisimaist mäekülgedest vuhas ta alla. Ei aidanud
seegi, et ta kord-korralt ikka rängemini kukkus. Hä-
dade kaudu Leif juba targaks ei saanud. Ja üllataval
kombel ei olnud talle iialgi midagi väga tõsist juhtu-
nud. Kui Ingolf talle vahel tema meeletut liigjulgust
ette heitis, vastas ta ainult, et ta pimesi oma õnne
usaldab, nii nagu saatus seda temale määranud on.
Seetõttu ei olnud ka mingit põhjust tema üle vihas-
tuda.

Niisugune oli ka lugu karudega. Sellest on juba
aasta möödas, aga Ingolf teab, et ta seda eluaeg ei
unusta. Nad olid oma inimestelt kuulnud, et kuskil
nõmmel karukoobas leiduvat, ja nad ei saanud enam
soovist lahti seda koobast kord näha. Kuid Ingolfi
soov oli säärase rahulikkuga laadi, mis kannatada
jõuab; ei nuusita ühtki karukoobast üles, kui ei olda
veel küllalt suur, et karule, kui see ennast näitab,
vastu astuda. Leifi soov aga oli rahuldamatult ja ei
kannatanud edasilükkamist. „Ei taha sina kaasa
tulla, lähen mina üksinda!“ Nii oli siis Ingolf kaasa
läinud. Nad traavisid ühel hilissuve hommikul mi-
nema ja jooksid kaua ringi. Kuskil ei sattunud nad
karukoopale, jõudsid aga mustikametsa, nagu nad
seda veel kumbki enne leidnud polnud. Nad kummard-
usid ja korjasid mõlema käega, ja kui mõningaid
märgi mustikalehti koos marjadega suhu sattus, sõid
nad needki ära. Seal märkasid nad äkki karu oma
läheduses, kes ka mustikaid sõi. Ühe hetke seis-
is Ingolf paigal ja jõllitas karule otsa. Siis võitis mõis-
tus: ta jooksis minema nii kiiresti kui suutis. Kui ta
hulk maad joosnud oli, märkas ta äkki, et Leifi tema
kõrval ei olnud ja et keegi teda ei jälgi. Ta jääb

seisma ja vaatab ümber, olles veendunud, et näeb karu enese poole vantsimas Leifiga kõhus, ihkamas lisa juba saadud maiuspalale. Mida ta aga näeb, on veelgi kohutavam: sinendaval marjaväljal seisavad Leif ja karu vastamisi... Ja mispärast ei söö siis

Sinendaval marjaväljal seisavad Leif ja karu vastamisi...

karu Leifi? Ingolf ei saa aru, miks peaks metsloom veel nii kaua viivitama. Nagu kohalenaelutatuna jääb ta seisma ja vaatab ja vaatab ja ei suuda ühtki liiget liigutada. Lõputud tunnid näivad mööduvat, siis äkki sünnib midagi — karu läheb minema. Ingolf ei usu oma silmi. Kuid siiski: tatsuvate sammudega lahkub karu ja jätab marjad Leifile. Ja Leif kumardub ja nopib kõiges rahus mustikaid edasi. Ingolf ei suuda midagi mõista, ta arvab ennast und nägevat. Ta läheb Leifi juurde tagasi. Kui ta tema juurde jõuab, vaatleb ta teda hulk aega ja on imestunud, et ta oma sõbra juures midagi iseäralikku ei märka. Lõpuks purskub temast küsimus esile: „Miks sa karu eest ei põgenenud?“ — „Arvad sa siis, et ühe karu eest ära joosta tohib?“ vastab Leif rahulikult, nagu ei saakski see teisiti olla. „Mida see päästab? Ei, ma püüdsin teeselda, nagu ei oleks mul tema ees hirmu. Ja lõpuks ei olnudki mul seda enam. Siis hakkas tal igav paigal seista ja mulle otsa põrnitada ja ta vantsis minema.“ Niisugune on Leif ja nii kohtleb ta karusid. Millal küll õpib teda õieti tundma? Ingolf raputab mõtlikult peaga.

Ja see lugu karuga pole sugugi mingi üksikjuhtum. Ingolf peab mõtlema ühele teisele olukorrale samast suvest. Ta elab need lood uuesti läbi tungivast tarbest tegelda oma sõbraga ja hoida endast eemal mõte, et just praegusel hetkel hundid Leifi taga ajada võiksid. Nad olid otsustanud ujuma õppida. Endastmõistetavalt tahtsid nad seda otsust just seal ajal teostada, kui kellelgi aega ei olnud neile seda õpetada. Niisugused pisiasjad Leifi ei seganud, kui tema endale midagi pähe oli võtnud. Ta jutustas Ingolfile, et üks Öрни sulaseid, kes väga hea ujuja on,

temale näidanud olevat, kuidas käsi ja jalgu liigutama pidavat; ja siis saavatki ujuda. Ja juba lamaski Leif kõhuli üle ühe palgi ja näitas temale, kuidas seda tegema peab. „Näed, nii ja nõnda, ja see ongi kogu lugu!“ See ei näigi kuigi raske olevat, arvas Ingolf. Kui aga sellegipärast põhja minnakse? Leif aga oli veenmises väsimatu — ah, see olevat ju nii lihtne! Kätega tulevat vett kühveldada nagu mõladega ja jalgadega pidavat tagant lükkama. Lõpuks pidi Ingolf ennast palgile asetama ja Leif õpetas talle ujumisliigutusi. „Nii ja nõnda, jalgadega tugevasti tõugata ja käsi hästi laiali sirutada! Nii, ja nüüd me ujume nagu hülged, kui me kord vees oleme. Laseme käia!“ Nad läksid alla fjordi äärde. Teel pidi Leif Ingolfile lubama, et nad algul ainult niikaugemale lähevad, kuni jalad veel põhja ulatuvad, muidu ei lähe Ingolf üldse kaasa. Leif töötas nii teha ja andis selle peale vande. Kui nad randa jõudsid, kiskus Leif endal rõivad seljast ja paljana sirutas ta ennast päikeses. Ingolf aga vaatas vett ja tema lahtirõivastumine võttis palju aega. Leif kargles ringi ja kiirustas teda tagant, ei tahtnud siis aga kauem oodata ja oli endastmõistetavalt oma lubaduse kas unustanud või ei olnud ta seda algusest peale pidada tahtnudki. Selle asemel et seal ujumiskatseid teha, kus jalad põhja ulatuvad, tormab ta üles kaljule, sirutab käed üle pea, hüppab alla — ja on kadunud. Ingolf, veel mitte täiesti lahtirõivastatuna, jookseb ka üles, südame-tukseid tunneb ta endal üleval kaelas. Seal all lamab nüüd Leif, meri on tema neelanud. Seal näeb ta teda uuesti. Ta töötab käte ja jalgadega. Ta kerkib vee-pinnale, pea ulatub juba veest välja. Kuid ainult üheks hetkeks. Ta rabeleb käte ja jalgadega nagu ratsutades. Kuid embkumb — kas ta ei tule toime ujumisliigutustega või polnud need ometi õiged. Igatahes ei kannu vesi teda. Ta vajub uuesti põhja. Iialgi ei olnud Ingolf tundnud säärast hirmu kui nüüd seal kaljul seistes ja Leifi all vees nähes. Iialgi ei olnud ta ennast nii abitult kartlikuna ja nii meeltheitvana tundnud: Hirm halvab teda täielikult. Ta ei saanud ei käsi ega jalgu liigutada. Siis äkki hakkas ta üle keha võbisema. Ja samal ajal kaotas ta täielikult oma teadvuse ja unustas, et ta polnud Leifist parem ujuja. Ta pidi teda ometi aitama! Ja ta tahab parajasti kaljult alla viskuda, kui ta Leifi vee-pinnale ukerdamas näeb. Leif saabki oma pea jälle veest välja. Ta puristab ja sülitab ja teeb grimasse. On siis hea seda näha. Ja ta ei vajugi enam põhja. Leif, see üllatav sell, ujub! Küll ei siruta ta oma käsi ja jalgu vees laiali, nagu ta seda harjutanud oli, kuid ta pahmib lihtsalt vett ja ei vaju enam põhja! See näib nii naljakas, et Ingolf naerma purskab. Ei, enesestki mõista on Leif praegu sama vähe uppumishädaohus, nagu talle võiks tulla loomulik surm. Nüüd on tal juba kindel põhi jalge all. Ta jääb seisma, kõhib, sülitab vett ja raputab ennast, nii et punased juuksed ümber tema pea lendavad. Siis märkab ta äkki Ingolfi ja naerab: „Ah, sa ei ole isegi veel lahti rõivastunud!“ Täiesti rahulikuna kahlab ta läbi vee maale. Ja kui ta Ingolfi juurde jõuab, väriseb ta küll veel kogu kehast, ütleb aga lihtsalt ja ärevuseta: „Ma oleksin peaaegu uppunud. Kes võiski teada, et ujumine nii raske on? Kui mulle seal all vees ei oleks meelde tulnud, kuidas käed ujudes peavad liikuma — mina oleksin sinna jäänud!“ Kui ta siis lõpuks enese tühjaks sülitanud ja vee kõrvadest välja raputanud oli, tegi ta endastmõistetavalt sama hüppe veel üks kord.

Säärane oli Leif. Ta ei murdnud endal kaelaluu, ei uppunud ära, ja kui ta karu kohtas, laskis see jalga. Võis ta siis ühes metsas ära eksida ja surnuks külmuda? Võib-olla lamaski ta juba kodus oma voodis ja magas!

(Järgneb.)

Iga poiss ja tüdruk loeb „Viikingit“

Miina Härma

75 a. sünnipäeva puhul

Käesoleva aasta 9. veebruaril möödub 75 aastat sellest päevast, millal sündis Raadi vallas Kõrveküla koolimajas eesti taidur-naine Miina Härma.

Miina Härma põlvneb kooliõpetaja perekonnast, kus armastati laulu ja lauldi alati. Juba väikese tüdrukuna õpib ta orelimängu täiesti omal huvil ja algatusel. Muusikalised anded on temal sünnipäraseks ja sisse kasvanud väikesest peale. Hiljem, kooliajal äratasid tema anded tähelepanu ning teda õhutati edasi õppima. Nii astuski 18-aastane Miina Härma Peterburi konservatooriumi. Need aastad olid täis tööd ja visa edasipüüdmist. Ühtlasi tegutses ta sel ajal elavalt kaasa ka sealse Eesti Seltsis, juhatades seltsi laulukoori jne. Dr. Hurda abil koondas ta eesti kooliõpilased ja õpetas neile pühapäeviti rahvuslikke laule. Konservatooriumi-õpilasena andis ta ka kodumaal oma esimese kontserdi, mis toimus Tarvastu kirikus. Sellele järgnesid kontserdid Paistus, Viljandis jne., mis rahva poolt südamlikult ja vaimustusega vastu võeti.

1890. a. lõpetas Härma konservatooriumi, veetis seejärel täiendamisaasta Saksamaal, andes seal edukalt kontserte, ning saabus 1894. a. tagasi kodumaale, asudes elama Tartu. Sellest ajajärgust on pärit Miina Härma esimene laulukoor, mis tekkis küll juhuslikult, kuid kujunes hiljem püsivaks ja kontserteeris edukalt.

Tartust siirdus Miina Härma vahepeal Kroonlinna, kus ta veetis 12 aastat, tegutsedes klaveriõpetajana ja koorijuhina. Samal ajal kasvas ta ka oma õe lapsi. Kroonlinnast tuli Miina Härma uuesti Tartu, kus ta on töötanud tänaseni.

Miina Härma elutööd on juhtinud kaks tähte — isamaa ja kunst. Nende mõlema teenimisel on jäänud tagaplaanile tema isiklik elu. Kodumaa asjad, eestluse-küsimus, laulu- ja muusikakultuur — nende eest on Miina Härma töötanud ning võidelnud julgelt ja järjekindlalt. Tema 70. sünnipäeva puhul avaldatud koguteosest leiame hulga näiteid tema sõprade ja kaastööliste mälestustest, kus Miina Härma neis asjus on tegutsenud kindla tahtega ning õigusega.

Kõige tähtsam koht on Miina Härmal aga Eesti muusikaelus. Tema muusikaline tegevus on olnud

Miina Härma

väga mitmekülgne ja laialdase ning püsiva tähtsusega. Ta on tegutsenud küll heliloojana, küll muusikapedagoogina, muusikakooli asutajana jne. Tema laulud on rahva hulgas laialt levinud ja peaaegu rahvalauludeks saanud, mida igaüks oskab ja teab. „Küll oli ilus mu õieke“, kuulus „Meeste laul“, rahvalauludest ümberlõõtatud „Tuljak“, „Kalev ja Linda“, „Pidu hakkab“, „Ei saa mitte vaiki olla“, „Ehi veli, opi veli“ jt., neid tuntakse igal pool üle maa.

Miina Härma algas oma tööd kui Eesti muusikapõld oli veel uudismaa ja selle hariljal tuli teha virgasti tööd suure armastuse ning idealismiga. Seda on Miina Härma osanud ja selle tänuks on talle kogu rahva lugupidamine ning imetus.

K. Maid

TALVEMATK

Oo vaikus, mitmepaikne, viivuline,
mind võimsalt lumeväljadele viid.
Sa hõbehärmatisen liugled tiivuline
ja silmile mull' laskud nagu siid.

On päevad nüüdsed tehtud suhkrulumest
ja aknaklaasel helgib haljas jää.
Külm näkku lööb sull' talve karge jume
ning hõbeniitidega katab pää.

Park, jõgi, luhad lumevalgen kleidin.
Puuksten tihti ragin — külmus taob.
Näen pargist: kaugel üksik suusklev neidis
nii pikkamisi käänu taha kaob...

Sa tasa, tasa kõnnid. Siiski väsid.
Küll pargin otsid käidavamat teed.
Mis sest, et külm. Võid puhku tardund käsi.
Ent hinge soojendavad hinge enda veed.

Külm karastab sind julgel talvematkal,
saab sinust kord raudvõimsusega mees.
Lööd käega kõigele ja käiku jatkad,
nut vaatepiiri üha kohtad ees.

Oo vaikus, kaaslane mu tiivuline,
teed mindki unistajaks, võimas nõid.
On tahavaat' vaid ainult viivuline...
Kõik linnad, majad maha jätta võid.

Kauged paugud

AADI VIRGES

Puhas särav lumi kattis valendava vaibana maad. Ainult eemal mustas pikk riba kuusemetsa. Ösel oli sadanud värsket lund ja nüüd helkis see talvapäikese paistel nagu miljoneist sätendavaist ning säravaist litreist kootud vaip. Kõikjal oli täieline vaikus.

Ent järsku kostis eemalt metsade tagant selle vaikuse sekka kahuripaak. Siis veel teine, kolmas ja neljas.

Kaks poissi seisid rehala nurga taga, pisut lõdisedes ja värisedes, kuulatades neid kauged pauke. Üks neist oli lühike jässakas valgete juuksekahtudega ning rahulikkude liigutustega poiss. Teine oli veidi pikem, vilgas, kärtsitu ning elav.

— Jäi vait, lausus tüki aja pärast lühem poiss, kuj ei kostnud enam pauke.

Ent teine puuris ikka veel pilgu üle lumiste väljade sinna metsa taha, nagu võiks ta sellest läbi näha.

„Mis sa arvad, Äрни, kas need olid meie meeste paugud?“

— Mis sa arvad, Äрни, kas need olid meie meeste paugud? pöördus ta siis pärides venna poole.

— Muidugi olid meie meeste paugud, vastas see kindlalt.

— Miks nad jäid siis vait? Kas arvad, et lõid punased põgenema, mis? Kuula... kas ei käinud jälle üks kõmakas.

Endel haaras venna käsivarrest kinni ja jälle kuulatasid mõlemad poisid pinevalt. Ent kõik oli vaikne. Päike säras lumel. Paar laiska varest keerutasid siltruubi kohal. Kogu küla oli vaikne nagu elutu.

Äрни väristas õlgu ja lausus:

— Prr... küll on külm, läheme tuppa.

Ent Endel nagu ei kuulnud ta sõnu. Ta silme ette kerkis lahinguväli. Mõned mehed jooksid üle lume, püssid käes. Umberringi vihisesid kuulid. Neid sadas otse ründavate meeste lähedale, ent mehed tormasid ikka edasi. Üks või kaks kukkusid lumme ja jäid sinna lamama. Kuid teised jõudsid juba silm silma vastu vaenlasega.

See oli nõnda elav kujutlus, nagu näeks ta seda kõi ke otse enda ees. Ei, ta ise on ründavate meeste eesotsas ning jookseb vaenlase varjendite poole. Üks pikk mehekolask tõuseb kuskilt kiviaia tagant ning sihib temale püssiga. Kuid juba on Endel tema juures, haarab käest kinni ja mõlemad veerevad lumme.

— Ma lähen ära... külm, häirib ta kujutelmi vend.

— Oota, vahest põmmutavad veel, vastab Endel ning ärkab justkui unest. — Kuula, kas see pole kuulipilduja tärin?

Ja mõlemad poisid kuulatasid jälle.

— Ei olnud vist... arvas viimaks Äрни.

— Kuula... nüüd kuulsin ma päris selgesti... andis Endel käega märku.

Nüüd kuulis ka Äрни midagi. Nõrk rabin kostis läbi külma õhu. Kuid see ei tulnud sealt vasakult, kus võib-olla praegu võideldi, vaid hoopis paremalt poolt, nii umbes Alamaa metsa vahelt.

— Nüüd kuulsin ma päris selgesti... need olid püssipaugud! hüüdis Endel.

Ärnigi unustas selles pinevuses külmavärinad, mis panid teda lõdisema kogu ihust. Ta kuulatas tähelepanelikult ja ütles siis:

— Keegi sõidab Alamaa metsa vahel.

— Sõidab vist jah, kinnitas ka Endel nüüd pettunult. Ta suur illusioon, et võib aimata siit, Alamaa rehala juurest, seal eemal kaugete metsade taga areneva jõitluse käiku, purunes. — Võib-olla on see isa.

Eile oli läinud Alamaa peremees linna haigemajja oma vanemat poega vaatama. Karl oli saanud ühes lahingus raskesti haavata ja see teade anti vallamaja kaudu Alamaale edasi. Nüüd tuli ta vist koju, sest poisid kuulsid juba selgesti läbi vaikse õhu reejalaste rudinat metsavahelisel teel. Ent nad ei näinud veel rege ega hobust, sest metsatee ulatus paremal pool kuni Alamaa põldudeni.

Kuid juba mõne minuti pärast tuli madalate kuuskede tagant nähtavale hobune ja regi. Kaks meest kõndisid ree kõrval lumel.

— Karl tuleb koju! hüüdis Endel.

Ent siis peatusid ta silmad pikal kummalisel kastil, mis täitis peaaegu kogu ree. Ka Äрни oli jõudnud seda silmata ning vaatas küsivalt vennale otsa. Kuid seegi ei teadnud midagi targemat. Äkki aga läbis teda hirmus mõte. See piklik ese, mis täitis pikuti ree ning paistis eemalt musta- või pruunivärviline, oli kohutavalt sarnane surnukirstuga. Ta haaras venna käsivarrest kinni ning sosistas:

„See on puusärk... Karl on surnud!“

— See on puusärk... Karl on surnud!

Nüüd olid hobune ja regi jõudnud juba üsna talu lähedale. Isa kõndis hobuse kõrval, kuna tema taga sammus lühikeses sõdurisinelis võõras mees. Ja nende kõrval reel lamas pruun puusärk, mida poisid nägid nüüd päris hästi.

Kui regi õue jõudis, tuli lävele ka Alamaa perenaine. Ta ei saanud esimese pilguga midagi aru. Regi, puusärk, sõdurisinelis võõras mees ning Alamaa poisid Endel ja Äрни, see kõik nagu tantsis ta silmade ees. Kuid siis silmas ta peremehe kurba nägu ja aimas järsku kõik.

— Karl... Karl... mu poeg! hüüdis ta ja tõttas puusärgi juurde.

Alamaa peremees oli peatanud hobuse ja pühkis kindaga nägu. Ta tahtis öelda midagi lohutavat, ent ta ei leidnud sõnu. Kurk oli kuiv ja suur valu muutis ta sõnatuks. Kuid tema asemel astus sõdurisinelis võõras mees Alamaa perenaise juurde, pani oma käe ta õlale ning lausus:

— Ärge kurvastuge, teie poeg suri kangelasesurma.

Endel ja Äрни kuulsid seda pealt ning vaatasid puusärgi poole, kus lamas nüüd nende suur veli. Alles paari nädala eest oli ta lahkunud salaja kodust, et ühineda partisanidega. Kuid juba nüüd oli tabanud teda vaenlase surmav kuul. Endelil oli veel üsna selgesti meeles viimne õhtu enne Karli lahkumist. Vanem veli oli kuidagi rahutu, kõndis edasi-tagasi mööda tuba ja nagu ootas kedagi. Pimeduse tulekul läks ta küüni ja otsis heinte alt välja väikese ratsaväe-karabiini, mille põgenevad kasakad olid jätnud Alamaale.

Endel nägi teda püssiga õues ja küsis:

— Mis sa sellega teed, Karl?

— Tuleb tarvis... tuleb tarvis... oli vastanud vanem veli salapäraselt.

Siis astus ta üsna Endeli lähedale, pani käe ta õlale ja sosistas:

— Küünis on veel üks püss... Ma peitsin selle just ukse kõrvale seina äärde. Pea seda meeles... vahest tuleb sul tarvis...

See oli Endelil viimne mälestus oma vanemast vennast. Sest õõsi oli Karl läinud kahe teise küla-

poisiga salaja vabatahtlikult Vabadussõtta. Ning nüüd, mõni nädal hiljem, oli ta juba langenud.

— Poisid, aidake, viime puusärgi sisse, lausus viimaks Alamaa peremees.

Endel ja sõdurisinelis mees tõtsid ühest otsast, kuna isa ja Äрни kandsid teisest otsast. Nad panid puusärgi elutuppa pinkidele. Isa läks välja hobust lahti rakendama, kuna ema otsis kummutilt lühtreid ja küünlaid. Ta asetas need puusärgi peatsi juurde. Ent kui ta hakkas küünlaid lühtrisse panema, purskas ta järsku nutma.

— Ära nuta, ema, võttis Endel ema ümbert kinni.

Kuid ka temal oli raske end hoida nutmast. Karl... kuidas nad olid käinud veel hiljuti seltsis metsast puid toomas.

Kuid nüüd polnud enam Karli. Peaaegu vägisi tõusis nutt Endelile kurku. Kuid ta ei tohtinud nutta, ta oli peaaegu täismees, suvel saab ta Ärniga üht-aegu seitsmeteistkümnepäevaseks. Karl oli neist kolm aastat vanem.

Sõdurisinelis mees oli kruvinud puusärgi lahti ning eemaldas kaane. Nad nägid nüüd Karli seliti lamamas, käed risti rinnal. Ta nägu oli rahulik, valuta, nagu polekski ta surnud. Ainult sinakad jooned silmade all ja suu ümber tõendasid seda.

— Haav on rinnas, ütles sõdurisinelis mees. — Ta läks kahe mehega vaenlase kuulipildujat vallutama, ent enne tabas teda kuul.

Ema hakkas jälle nutma. Ka Ärnil ja Endelil jooksid pisarad üle põskede. Ainult isa, kes oli tulnud tasakesi tuppa, seisis veidi eemal ja vaikis. Ta nagu häbenes teiste ees näidata oma suurt valu.

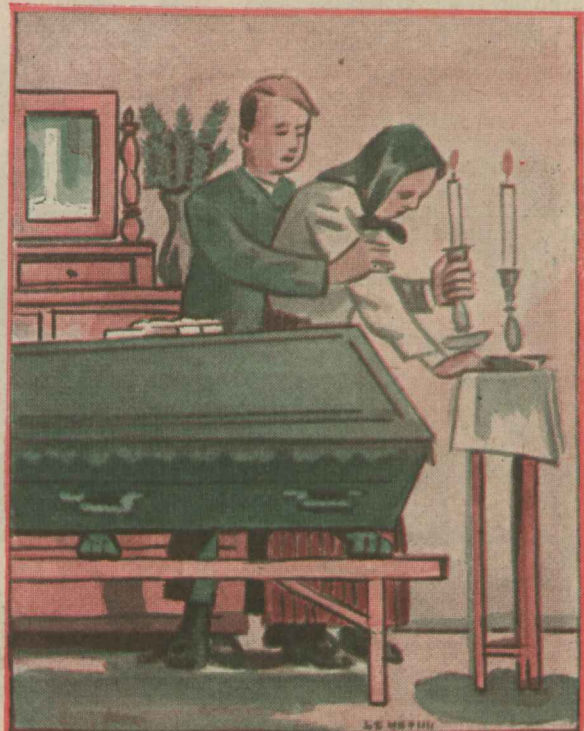
Siis tuli Endelile üks mõte. Ta tõmbas Ärni varukast ja mõlemad poisid läksid kööki. Nad otsisid seal kirved ning sammusid metsa poole kuuseoksi tooma.

— Äрни, kas sa oleksid julgenud vallutada kolmekesi vaenlase kuulipildujat? küsis äkki Endel vennalt.

See seisatas ning vaatas velje otsa.

— Ei tea, lausus siis natuke aja pärast mõteldes.

— Mina oleksin küll, pahvatas järsku Endel. — Oleksin läinud ka üksi. Päris üksi, usu mind.

„Ära nuta, ema!“

Ta hää! oli imelikult kare ja kindel, nagu polekski ta seitsmeteistkümne-aastane poiss, vaid hoopis täis-mees.

Sõdurisinelis mehe nimi oli Aadu Tauk.

Ta oli tulnud selleks Alamaale, et siit ümbruskonna taludest koguda vabatahtlikke. Nüüd seisis ta nimekirjas juba viis-kuus meest. Kaks Päeva poissi läksid mõlemad. Üks oli kaheksateistkümne-, teine kahekümne-aastane. Rodimaalt tuli peremees. Ta oli just hiljuti saabunud Saksamaalt, kuid astus nüüd uuesti vabatahtlikuna sõtta. Kaks meest olid kaugemalt.

Karli matusepäev kujunes suursündmuseks. Paljud tuttavad, sugulased ja ka võihvõõradki kogunesid lahtise haua ümber. Kui mehed asetasiid nõõre puusärgi jalgade taha, et seda hauda lasta, kostis parajasti eemalt kahuripauk. Siis teine, kolms ja neljas.

— Annavad jälle säru, lausus keegi.

Endel ja Äрни kuulatasid jälle pinevalt iga pauku, mis kostis üle lumise vaikuse.

— Nad ei nihkugi edasi, lausus Äрни. — Juba nädal aega kostavad paugud ühekauguselt.

— Mehi on tarvis, vastas Endel. — Kuulsid, mis Tauk ütles. Et kui iga mehe asemel oleks kaks või kolm, siis võidakse varsti.

Ja siis haaras ta järsku venna käsivarrest kinni ning sosistas:

— Läheme meie ka nagu Päeva poisid.

— Hull oled! heitis Äрни ning vaatas velje otsa. Ta nägi tema hõõguvaid silmi ning kõvasti kinnilitsutud huuli. — Mis meie jõume... Päeva poisid on peaaegu niisama tugevad nagu oli Karlgi...

Endel ei vastanud enam sõnagi. Kuid Äрни märkas, et ta mõtles millelegi. Võib-olla olid need kauged paugud, mis kostsid üle lumiste väljade. Võib-olla mõtles ta ka vanemale vennale, kellele lauldi nüüd viimist lahkumislaulu.

Alamaa poole sõitis tagasi hulk regesid. Äрни istus isa kõrval ning mõtles nüüd Endeli sõnadele. Talle meenusid ta hõõguvad silmad ning kindel kurd suu ümber. Üle õla tagasi vaadates nägi ta, et Endel istus Taugi kõrval rees. Sõdur patsutas parajasti ta õlale ning naeratas. Võib-olla avaldas Endel talle just praegu oma soovi.

— Isa, Endel tahab vabatahtlikuks minna, ütles Äрни korraga.

Ohjad värisid Alamaa peremehe käes.

— Mis juttu sa räägid? küsis ta ärevalt.

— Õiget juttu. Haua juures ütles Endel mulle ju seda.

Alamaa peremehe suust kostis nagu ohe. Ta kihutas hobuse kiiremale jooksule, nagu peaks kuhugi tõttama. Kui nad koju jõudsid, ei hakanudki ta hobust kohe lahti rakendama, vaid sammus Taugi ree poole.

— Endel, ma tahan sulle midagi öelda.

Endel märkas kohe, et isa teab kõik. Ent ta ei kartnud nüüd teda, nagu alati varem, kui isa oli saanud teada mõnest ta vembust. Peaaegu uhkelt tõstis ta pea selga ning sammus isa juurde. See pani käe poja õlale ning vaatas talle silma. Ta justkui ei osanud alustada oma juttu.

— Endel... ütles ta viimaks, — sa ära mõtle seda teha... Mõtle ema peale, ta nutaks veel rohkem kui nüüd. Ka minul on valus... mu juuksed on muutunud päris halliks. Kui nüüd sina ka lähed, siis ma ei tea, mis minust ja emast saab...

— Ma tulen tagasi, vastas Endel.

— Keegi ei või selles olla kindel, see on jumala käes, lausus isa pühalikult.

Endel langetas pea ega vastanud sõnagi.

Järgmisel hommikul kogunesid vabatahtlikud Alamaale. Neid oli viis meest, kuna üks oli koju jäänud. Ainult ühel mehel oli püss, teised olid kõik ilma. Kuid Tauk rõõmustus siiski südamest nende üle.

— Mis meie teeme ilma püssideta? küsis vanem Päeva poiss.

— Püssid võtame vaenlase käest, vastas Tauk.

Ta ei teinud nalja, ta hallid silmad olid kindlad nagu teras.

— Võtame jah! hüüdsid nüüd mehed kooris. — Kui Alamaa Karl julges minna kuulipildujat vallutama, siis saame meie vahest ikka püssidega hakkama.

Endel seisis nende lähedal ja kuulas seda juttu pealt. Ta vaatas isa otsa, kuid see pani oma käe ta õlale. Ja see käsi, mis mõnigi kord oli olnud ta vastu karm, rahustas nüüd teda.

Alamaa peremees pidi viima vabatahtlikud linna. Ta rakendas hobuse ette ning kõik mehed põlvitasid reele. Tauk viipas Endelile jumalagajatuks käega ja hüüdis:

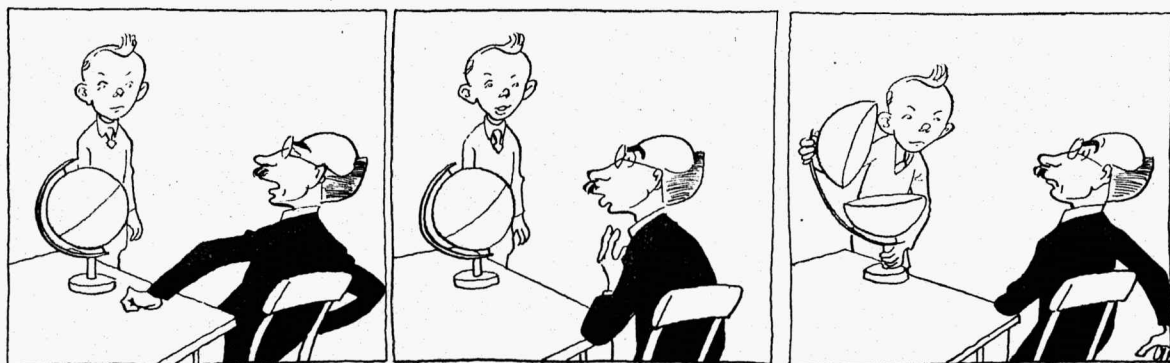
— Pea püsti, vahest tuleb ka sinu jaoks aeg!

Endel naeratas. Ta vaatas, kuidas regi sõitis mees-tega õueväravast välja. Ent äkki kostis üle metsade kauge kahuripauk. See kõlas nagu kutse Endeli meelest. Siis kostis veel teine, kolmas ja neljas. Ja korraga jooksis Endel küüni poole ning tuli seal tagasi püssiga. Ta vaatas sõitjale järele, ent kui joosta pikuti üle nurme, siis võis neid ennetada teel. Ja Endel hakkas kogu jõust jooksma, püss käes.

— Endel... Endel!.. hüüdsid ta selja taga ema ja vend Äрни.

Kuid Endel nagu ei kuulnudki seda. Ta jõudis enne sõitjaid maanteele ja seal peatas isa hobuse. Ema ja Äрни nägid, kuidas nad rääkisid seal tükk aega, isa ja Endel. Siis põlvitas ka Endel rekke ja sõitjad kadusid peagi koduste silmist metsa vahele.

Nüüd on ühel väikesel maakalmistul kõrvuti kaks lihtsat puuristi. Ühes hauas puhkab Karl Alamaa, teises ta vapper väikeveli.

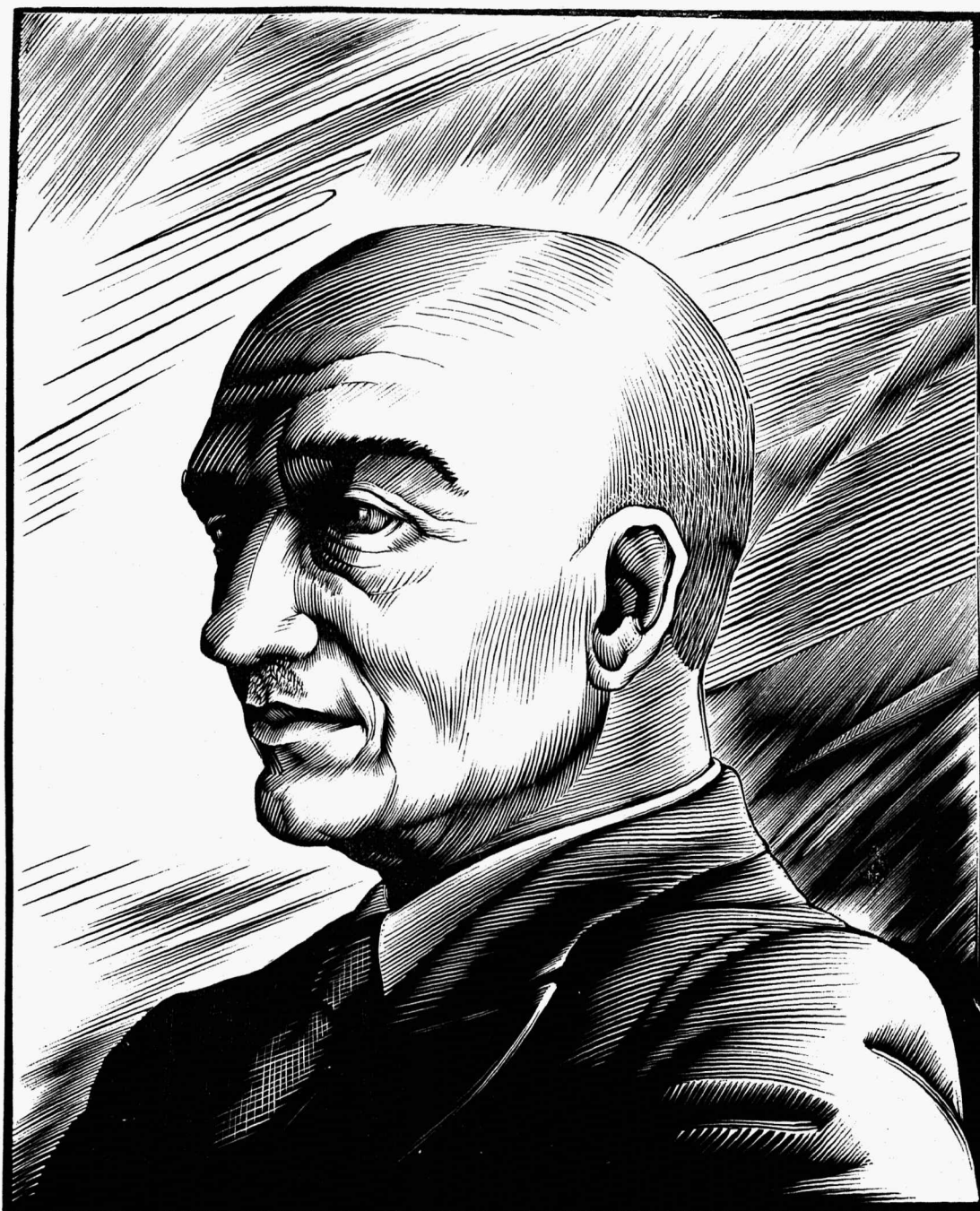

„Ütle nüüd mulle, mis asub maakera sees?“

„Õhk, härra kooliõpetaja.“
„Mis jutt see on?“

R. Tiituse joon.
„Olge head, vaadake!“

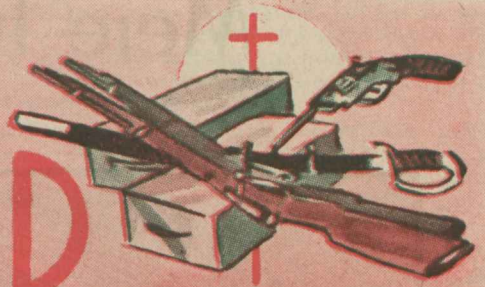
Meie haridusejuhte

Haridusministri abi V. Päts

E. Kollomi puulõige

NOORED SANGARID

Päike helendas loojudes. Õhk oli vilu ja karge. Lumi ragises kõndijate jalge all. Oli aprillikuu õhtu aastal 1918 Tartus. Kaks jalutajat, blond poiss ja brünett vanem mees pöördusid Emajõe kaldalt ja suundusid Roosi tänavale. Nad kõndisid aeglaselt. Poisi põsed õhetasid, ta pilk tõusis korduvalt oma kaaslane poole üles, nagu küsides ja julgustust otsides. Kuid vanem mees kõndis ükskõiksena mööda tänavat edasi. Vaheti ta tumedais silmis nagu sähvis tuld, kuid tugevad kulmud varjasid ta pilkude luuravaid helke ja viha.

„Kas näete, seal ta kõnnibki!“ sosistas poiss. Ta kaaslane nähtavasti ei kuulnud öeldut. Jõudnud kasarmute kõrvale, kui tunnimees, saksa sõdur, teraskiiver silmadele surutud, tegi parajasti oma järjekordset käiku ümber ladude, tõmbas vanem mees taskust paberossi, peatus ja süütas selle põlema.

„Siin... neis ladudes on kõike, püsse ja mõõku...“ sosistas poiss.

„Siin... neis ladudes on kõike, püsse ja mõõku...“ sosistas poiss.

„On,“ vastab vanem, „ja sa oled kindel, et saad hakkama...?“ Vanema mehe hääl muutub meelita-valt küsivaks.

„Jah... koos teiste poistega, Männiku ja Karuga... oleme uudishimust varem ladudes käinud...“

Kuid juba põleb vanema mehe pabeross, ta sam-
mub edasi, pilk aitade ustel.

„Neetud traataed!“ kuuldu läbi hammaste, „sel-
lesse võib kinni jääda...“

„Meil on oma mulk sees,“ on poisi vastus. „Seda
võib suuremaks rebida...“

Juba nad on kahekesi möödunud kasarmuist, mille
vahel vilksatab ikka ja jälle teraskiivreis tunnimehi,
püss õlal.

Meie kaks tulevad teist teed tagasi. Vanem on
endiselt mõttes, kuid poiss on nüüd nagu enesest väl-
jas; tal on kanda suur saladus, talle on usaldatud
raske ülesanne...

Jõudes tagasi Roosi tänava otsa, peatuvad nad ka-
hekesi, vanema käsi leiab poisi pea ja nagu paitab
selle mütsi. Ning nüüd kuuldu:

„Nii on hea, mu noor sõber, ma jään ootama...
Olge ettevaatlikud, hästi ettevaatlikud... On saabu-
nud tund, millal teilt, noortelt, ootame tegusid! Mõis-
tad sa?“

Poiss noogutab pead, silmis uhkeldav sära.

Nad ulatavad teineteisele käe. Vanem surub seda,
nagu hoiaks ta mehe, mitte lapse kätt. Ja siis nad lah-
kuvad: üks ühele poole, teine teisale. Need olid Ku-
perjanov ja ta noor kaaslane Alla.

Järgmisel päeval saabuvad Roosi tänavale kolm
poissi. Kaasas on neil kelk. Nad läsevad sellega
mäest alla, löövad lumes uperpalli, tõuklevad ja ku-
kuvad — ikka laoruumide kohal.

Võidurõõmsaina, ärevusest higiseina antakse püssid
talumehe reele.

Saksa sõdur kõnnib ja kõnnib, aina ümber hoonete. Ta kuuleb poiste vallatusi ja mõtleb oma kodust, kus pole lund, ja jälle pöördub ta laohoone nurga taha. Kuid vaevalt on ta kadunud, kui üks poistest lipsab läbi traataia, lükkab laoukse praokile ja poeb sealt sisse. Aga teised poisid hullavad tänaval edasi.

Saksa sõdur tuleb, kõnnib jälle siit mööda. Kui ta nurga taga on, tõstab üks poistest kelgu sülle. See on märgiks, et — võib välja tulla...

Vintpüss, teine... lendab traataia alt läbi ja peidetake otsekohe lumme.

Esimesed püssid, mis määratud meie kaitseliidule, on käes. Kuidas need nüüd edasi toimetada? Ega seegi pole kerge. Tõsi, Roosi tänavalt väljuval maanteel seisab ja ootab reega maamees, kuid kuidas püssidega sinna jõuda?

Paelu...! Püsside külge seotakse paelad ja neid eemalt järele lohistades algab äraminek, esiteks aeglaselt ja aralt, aga hiljem täit sõitu, umbnelja, kui tunnimehe pilk on hoonete varjus.

Võidurõõmsaina, ärevusest higiseina antakse püssid talumehe reele. Ja siis kaob igaüks iseteed.

Nii iga päev. Püssidega ühes toodi salaja ladudest ka padrunikaste, millised veeti kelgukesel minema, kastil mõni nartsuräbal katteks.

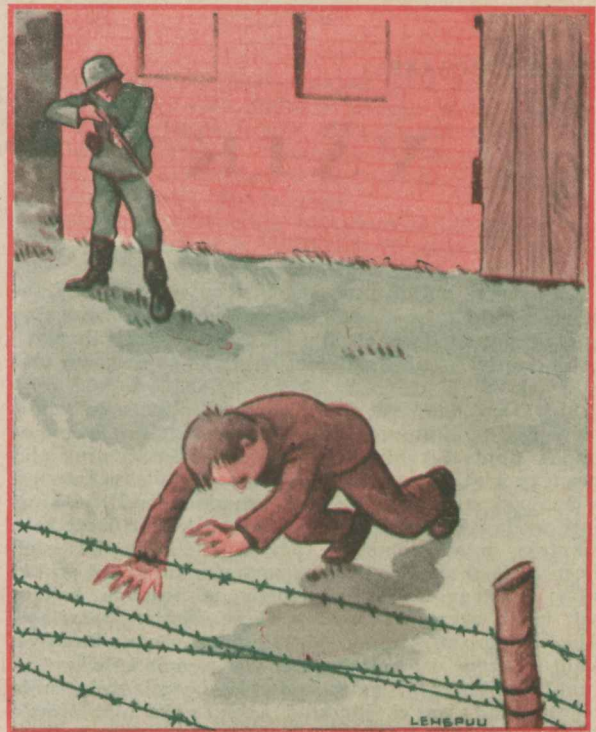
Neiks nooriks kangelasiks olid Männik, Karu ja Alla. Nad vedasid Kuperjanovile sõjavarustist...

Õhtuti, pärast viljakat päevatööd, kohtus Kuperjanov vaheti Toomel oma noorte agarate kaastöölisega. Neil hetkil vaatlesid nad vandeseltslastena ülevas hardumuses alla linna; nad teadsid ja tundsid, et on ülesandeid, mis on tähtsamad kui kõik muu; ja et kord saabub tund, millal kõik need, kes elavad all ja kes elavad kogu maal, on tänulikud neile...

Kuperjanovil polnud tavaliselt palju oma noortele kaaslastele kõnelda. Helkivate pilkudega ta noogutas neile vaid isalikult julgustades ja libistas küsimusi: „Ehk on seal ka revolvreid?“

„Vaatame järele!“ oli lühike vastus. Ning järgmisel päeval võeti ette ladudes põhjalik läbiotsimine.

Kastid ja kastid... Pealmistes on püssid. Kuid mis on alumistes? Pealmised kastid tõstetakse kõr-

Kõlab pauk ja Alla langeb surnult rohelisele murule.

vale. All — ongi revolvrid, nagaanid ja brauningud.

Ent sel hetkel kobistab keegi ustel. Need lükkatakse lahti ja sisse astub saksa vahisõdur.

Kasti najal kivistub poiss sambaks. Tükk aega vahivad nad saksa sõduriga näost näkku. Tunnimees pöördub lõpuks ümber, suleb ukсед ja lööb püssitäägi uksele ette.

Nägi ta pimedas konutavat poissi?

Hinge kinni pidades jälgisid tänaval teised, et mis nüüd saabub?

Kui tunnimees on kadunud hoonete nurga taha, on uks jälle yaba ja Kuperjanov saab soovitud revolvrid. Tunnimees polnud siiski midagi märganud.

Nii möödub kuid. Kuperjanov saab püsse, padruneid, mõõku ja revolvreid. Ta noored kaaslased täidavad oma lubaduse. Nad on endisist Vene ladudest välja toonud oma 250 püssi, 15 revolvrit ja 50 000 padrunit. Ent seal leidis ka binokleid.

„Ka neid toogel!“ soovib Kuperjanov.

Binoklid asusid lao teisel korral, kuhu pääses trepi kaudu.

Ühel päeval, kui juba kevad käes ja ladude ümber murul haljendab pikk rohi ning vahisõdur on kadunud aitade taha, lipsavad kaks poissi jälle aita. Neist jõuab Alla juba trepist üles, kui all kuulub lähenevaid raskeid samme — vahisõdur on muutnud oma marssruuti ja tuleb tagasi.

„Vaht! Tule alla!“ hüüab tagumine poiss ja hüppab aidast välja, lipsab läbi traataia ja ongi pääsnud. Teine aga — jääb hiljaks. Kui Alla jõuab traataia ette, kõlab pauk — ja meie sangar jääb rohelisele murule verisena ning surnult maha...

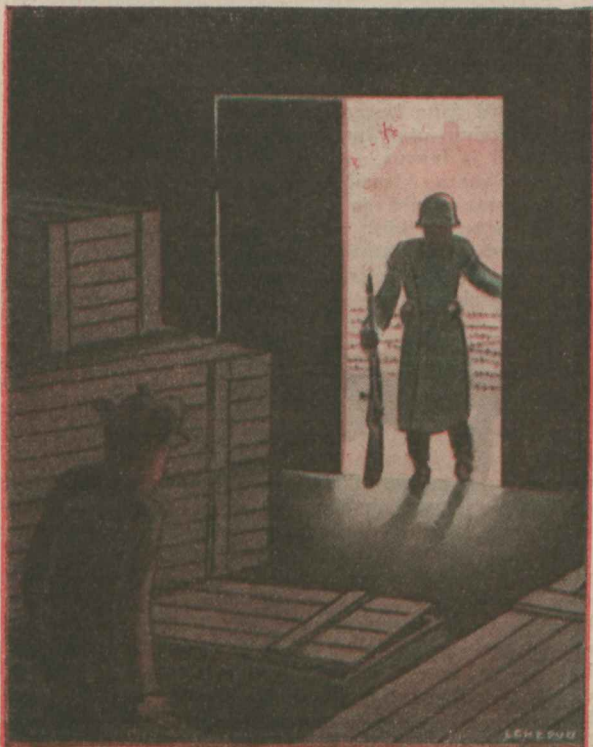
Sellest kuuldes erutuvad Kuperjanovi silmad, ta huuled tõmblevad, ta pilk muutub tumedaks nagu äikespilv. „Ka teie ülesanne nõudis ohvri,“ lausub ta tasa. „Meie ülesanne nõuab veel palju ohvreid,“ lisab ta juurde. „Kuid pead püsti!“

Ja ta kaaslased jätkasid oma tööd.

Kui siis hiljem Kuperjanov koondab enda ümber kuulsusrikka Kuperjanovi partisanide pataljoni, läks see lahingusse meie noorte poolt toodud püssidega ja nagu saatuse tahtel ruttasid just need püssid esimesena Tartut vabastama ning vabastasid selle.

Noored sangarid olid oma töö teinud.

Ainetel J. Pert.

Saksa vahisõdur astub sisse.

VÄIKE PIGIROTT

1

Maailmas juhtub üsna sageli niisugust asja, et kahe inimese vahelt, kes kõigi teiste ja iseenestegi teades on suured sõbrad, jookseb läbi must kass. Nii vähemasti on inimestel kombeks ütelda, kui kaks sõpra pisut tülli lähevad.

Et Leeni ja Aime suured sõbrad olid, seda teadis terve kool. Elunesid ju tütarlapsed ühes ja samas majas, õppisid koolis ühes ja samas klassis ning olid peaaegu alati ninapidi koos, olgu see siis vahetunnil või mõnel muul vabal hetkel. Klassivanem Hilja, suur ja jämeda häälega tüdruk, ristas nad kord Siiami kak-sikuteks ja see nimi jäi tüdrukutele külge kui pigi. Leeni oli kolmeteistkümne-aastane, valminud rukki värvi juustega, hallide silmade ja nõpsninaga, kehali-selt hästi arenenud, kuid väikesel kasvuga tütarlaps. Aime oli pisut tõmmu, jõult umbes võrdne Leeniga, kuid suurem ja painduvam. Ta nimelt käis tantsu-tunnis, ja kuigi ta õpetas kodus ka Leenile seda, mida oli õppinud ise, ei jõudnud Leeni sellel alal Aimele järele. Kummast peitust siin viga, kas õpetajas või õpilases, kes seda teab, kuid kuidas Leeni ka ei püüdnud, ei saanud ta teha kõiki painutus- ja vigureid jä-rele. Ta oleks väga meelasti läinud ka ise tantsu-tundi, kuid siin oligi see takistus, mis Aime ja Leeni vahele selge vahe tegi. Aime oli nimelt majapere-mehe-tütar, kuna Leeni isa oli kingsepp.

Imelikku pole siin midagi, sest meie maailm ja selle elu on juba kord nii seatud, et üks peab olema kingsepp ja teine majapere-mehe, et üks võib oma tütre lasta käia klaveri- ja tantsutunnis, teine jälle peab pool aastat korjama senti sendi kõrvale, et saaks oma tütrele osta palitu või hädavajalised jalanõud. Ei leidnud Aimet-Leenit siin midagi imelikku ja olid ikka edasi head sõbrad, ehkki üksi Aime taskuraha oli suurem kui Leeni vanemate kulutused oma tütrele üldse.

Siis aga juhtus selline asi, et hakati valmistuma koolipeoks. Ja kui võimlemisõpetajanna koostas tantsurühma, siis valis ta sinna ka Aime, kuna Leeni jäi kõrvale.

Peab ütleva, et tüdrukud, kellele sai osaks au kuuluda tantsurühma, olid kogu kooli kadestusobjekti-deks. Igatses ju igaüks, isegi pisikesed esimese klassi tüdrukud, keda vanemad õpilased kutsusid üleolevalt „titadeks“, pääseda nende hulka, kes kooli aastapeol helgiheitjate heledas säras sadade silmapaaride ees võisid näidata oma oskust. Igatahes ei jäänud selline au karvavõrdki alla aule kuuluda kooli võrkpalli-meisternaiskonda või olla mõnel muul alal kooli esi-mene. Aime oli muidugi väga uhke, seda enam et nende klassist, mis oli II-b, oli tema ainus, kes võeti tantsijaks.

Koduteel Leeni tusatses. Ta pidi minema üksi, sest Aime oli jäänud tantsuharjutusele. Vägisi tikkusid tal pähe mornid mõtted. Ta ei suutnud varjata neid isegi kodus, ning kui ema ei lakanud pärimast, mis Leenil viga, rääkis tüdruk oma mure põhjuse südamele.

— Ära ole rumal, noomis ema. — Siis seepärast sa tõmbad näo mossi! Üks õpib üht ala, teine teist, ega kõik saa tantsida. Mis Aimele viga, tal rikkad vanemad, kes võivad palgata tütrele kasvõi professori tantsuõpetajaks. Kui meie rikkad oleksime, tantsiksids sina võib-olla pareminigi kui Aime.

Leeni vajus mõtteisse. Ta oli küll niimõnigi kord varemaltki mõelnud selle üle, miks on ühel raha ja teisel pole, kuid kunagi polnud see probleem teda ennast eriti valusasti pundutanud. Nüüd aga, millal ta esmakordselt ja väga selgesti tajus, et ta ainult vane-

mate vaesuse pärast peab Aimest olema nagu halvem, läks see asi tütarlapsele südamesse.

Et tütarlaste sõprus kiiresti jahtus, selles oli suurem süü siiski Aimele. Viimane liikus nüüd koos rohkem oma tantsukaaslastega. Eriti paistis ta sõbrustavat viimase klassi õpilase Veera Rauaga, kes muidu tavaliselt noorematega ei sobinud. Veera Raud oli uhke tüdruk ja kord oli tal olnud kaunis terav kokkupõrge Leeni võimla rõivastusruumis pärast spordiringi harjutustundi. Suur tüdruk oli väiksema dušši alt lihtsalt ära tõuganud ja ütelnud: — Sina, pigirott, oota ilusasti, kuni saksad on endid pesnud!

See solvamine seisis Leenil meele. Lausa palsa-mina olid tundunud Aime lohutussõnad tol ajal, kuid nüüd — nüüd Aime aina on koos sellesama Veeraga, üheskoos joovald vahetunnil teed, üheskoos ostetakse kooke, üheskoos käiakse tantsugrupi harjutustundides — Leeni oli visatud kõrvale nagu mingi tarbetu ese, moestlänud mänguasi!

Küll on ikka inimesed halvad! mõtles Leeni kibedusega. Nad olid ju olnud Aimega nii head sõbrad, rõõmustunud teineteise edust, ilma et kumbki oleks läinud uhkeks. Kui Aime mullu võitis vilistlaskogu rändauhinna uisutamises, oli Leeni tundnud nii suurt heameelt, nagu oleks ta ise olnud see võitja. Ja kui Leenil oli jõuludeks parim tunnistus klassis, oli Aime õnnesoov sama siiras. Ega Aime pole südame poolest halb tüdruk, ainult see Veera — see veab teda enda järel!

Mõteldes nii, Leeni meenutas möödunud-aastasi uisutamisevõistlusi. Kuid mida enam ta mõtles, seda rõõmsamaks ta muutus. Oodaku nad, upsakad, küllap Leeni näitab omaltki poolt, mis ta väärt on!

Leeni käitumine muutus sellest peale märgatavalt. Koolis oli ta vaiksem tavalisest, paistis alati otsekui mõtlevat millegi üle. Aimega rääkisid nad vaevalt sõnakeste nädalas. Paistis, et must kass on oma töö Siiami kaksikute juures põhjalikult sooritanud, sest kui Leeni kord üsna kogemata klassiüksel Aimega kokku põrkas, krimpsutas majapere-mehe-tütar halvaks panevalt huuli ja lausus: — Hoi silmad lahti, pigirott!

Leeni vaatas klassiõele suurte silmadega otsa, kuid siis naeratas vaid ja ei lausunud sõnagi vastuseks. Tütarlaps teadis küll, miks nad teda pigirottiks hüüdsid. Kord oli ta hommikul enne koolitulekut aidanud isal saapaõmblemise-traati pigitada ja pigi oli jäänud pisut kätte külge, see ei läinud ära ühekordse pesemisega...

2

Koolipidu möödus suure saginaga nagu ikka. Oli palju rahvast ja palju lõbu. Eeskava, eriti tants-pantomim meelitas publikult marulisi aplause. Tantsijad olid õhtu sangarid, kusjuures mõni tüdruk läks sellest nii uhkeks, et ei tundnud hästi enam oma vendagi.

Siis saabus päev, millal peeti progümnaasiumi esivõistlused uisutamises ja suusatamises. Pinevus oli suur, kuna iga klass tahtis võita punktidega. Eriline huvi oli aga uisutamise vastu, mille individuaalvõitjale oli auhinna vilistlaste rändauhind — ilukõites „Kalevipoeg“. Arutati elavalt, kes omandab auhinna jäädavalt, kas Veera Raud või Aime Kallismaa — või tuleb mõni ootamatu suurus mängu. Olukord oli selline, et auhinna pidi saama jäädavalt see, kes võidab ta kaks korda järjest või kolm korda vaheldumisi. Veera Raud oli tulnud varem võitjaks kaks korda, kuid mitte järgemööda. Mullu oleks ta võitjaks tulles omandanud auhinna jäädavalt, kui poleks olnud Aimet, kes hea uisutajana võitis suuremat tüdrukut. Nüüd oli nii,

et kumb neist kahest võidab, see pärib auhinna ja klass saab rohkesti punkte juurde.

Võistlejate suureks üllatuseks startis uisutamises ka Leeni — väike pigirott. Veera ja Aime muigasid üleolevalt, kui Leeni oma vanad, juba pisut roostetunud uisud alla köitis. Oleksid nad teadnud, et Leeni juba mitu kuud iga päev on tublisti harjutanud, poleks nad kindlasti mitte muianud. Aga noh — on ju palju asju, mida ei teata.

Uisutamine oli võistluste viimne ala. Enne seda oli punktidesis selline, et V klass oli kõige ees, siis tuli III-a, siis II-b ja siis IV-a. Punktivahed olid aga nii väikesed, et viimne ala otsustas kõik. Pinevus oli suur.

Lähtest väljudes olid kõige ees Veera ja Aime. Lust oli vaadata nende sõitu. Painduvad ja kiired, nad nagu lendasid mööda jääd. Teised jäid kireva paelana üha enam ja enam maha.

Siis aga tõusis pealtvaatajate hulgas suur üllatusumin. Eestvedajatele hakkas tagantpoolt üha lähemana tüdruk, kelle bareti alt lehvisid blondid juuksekiharad. Ta sõitis järskude, jõuliste sammudega, pea-aegu nagu poiss. Ent vahemaa tema ja eessõitjate vahel vähenes, vähenes!

II-b tõstis kohutavat ergutuskisa — see oli ju Leeni, pigirott! Juurde! Juurde!

Leeni lehvitas korraaks käega ja lisandas kiirust. Juba oli ta möödas Veerast, siis sõitis tükk aega rinutsi Aimega ja lõpuks rebis enese ka temast lahti. Kisa pealtvaatajates tõusis kõrvulukustavaks, võimlemisõpetaja vahitis uut uisutamistähte suurte silmadega. See oli temalegi üllatus.

Leeni vaatas kurvil tagasi. Aime oli temast taga kümnekond meetrit, Veera samapalju Aimest. Tuleb II-b kaksikvõit! Auhinda ei saa jäädavalt seekord ükski, vaid tema, Leeni, võidab esmakordselt. Kas meie klass võidab?

Kiiresti püüdis Leeni arvutada punkte. Vähe. Siis aga läbis ta pead oivaline mõte. Muidugi võidab II-b! Aga kuidas?

Rohkearvulised pealtvaatajad lausa jahmusid, kui otse lõpu eel Leeni sõiduhoo seisma jättis. Noolena lendas Aime finišisse, siis alles lõpetas Leeni. Kolmandaks tuli Veera. Uisuteel kooliõues oli surmavaius — ükski ei osanud seletada, mis Leenile pähe tuli. Lõi talle kramp? Sai ta piste.

Kui võimlemisõpetaja tüdrukute-trobikonnast läbi Leeni juurde trügis ja omaltki poolt tüdruku küsimustega üle külvas, vastas sõidust õhetav Leeni naeratades:

— Preili õpetaja, rändauhinna jäädavalt omandamine annab klassile kümme preemiapunkti. Sõidu eest sai meie klass ikka oma punktid esimese ja teise koha eest — ükskõik, kumb meist Aimega oluaks esimene, kumb teine. Aime esimeseks-tulek oli klassile kasulikum, sest tema tõi preemiapunktid juurde!

Alles nüüd saadi aru, miks Leeni laskis Aime enesest ette. Ja kui siis selgus, et II-b on üldvõitja, olles V klassist ees nelja punktiga, sündis lugu, millist 7. progümnaasiumi ajalooos varem polnud juhtunud: tüdrukud, mitte ükski II-b klassist, vaid ka teised, haarasid Leeni õlgadele, pildusid teda õhku ja hüüdsid talle „elagu!“ Isegi võimlemisõpetaja tegi seda tseremooniat kaasa, särades ise üleni.

Rõivastusruumis, kuhu Leeni lõpuks läks, olles enese lärmakatest ja rõõmutsevatest juubeldajatest vabastanud, seisis akna kõrval tüdruk, kes, pea toetunud käele, nuuksus.

See oli Aime Kallismaa.

Leeni võitis kooliõe ümbert õrnalt kinni. — Tule, Aime, läheme koju! Iausus ta ja ta hallidest silmadest säras Aimele vastu sellist sõbralikkust ning kõike-mõistvat arusaamist, et majaperemehe-tütar hetkeks hämmastunult seisatas.

Siis aga sirutas ta käed, haaras väikese pigirotti kaenlasse ja pigistas teda nii tugevasti, et Leeni rided olid tõelises ohus.

Nüüd on nad jälle Siiami kaksikud ja nad teavad, et ükski Veera ega ükski tantsugrupp ei too nende vahele iialgi enam musta kassi, olgu Aime isa kümme korda majaperemees ja Leeni isa ainult kingsepp.

Sportlikud saavutised loomariigis

Kõiki inimeste poolt aastapikkuste treeningute läbi kättesaadud suursaavutisi ei saa võrrelda sellega, mida võime tähele panna loomade juures. Mida loeb olümpiavõitja kaugeim hüpe selle hüppe kõrval, mida teeb kirp, kelle hüppekaugus saavutab oma kahesajakordse kehapiikkuse! Kuhu jääb parim võimleja võistluses väikese giboni (ahv) vastu, kes hüppel oksalt oksale võib läbi vihistada viisteist meetrit. Mis loeb kogu inimlik ujumiskunst, võrreldes nende igapäevsete tagajärgedega, mida saavutab lõhi, jõudes tunnis 25 kilomeetrit edasi!

5 kuni 7 sm pikkune konn hüppab pingutusita kolmveerand meetrit kõrgust ja kaks meetrit kaugust. Suurim ameerika härgkonn teeb jälitatuna üle kahe meetri kauguseid hüppeid nii kiiresti üksteisele järgnevalt, et inimene ei saa teda kätte. Seejuures on härgkonn võimeline üle hüppama poolteise meetri kõrgustest hekkidest.

Kui vaatleme loomariigi hüppajate leeri, siis võime kindlaks määrata, et hüppekaugus, võrreldes kehapiikkusega, kahaneb hüppava looma kasvava pikkusega. Kirp hüppab oma 200 kehapiikkust, rohutirts 30, hüpikhiir 15, kanguru 5 ja lõvi ning tiiger umbes 3. Lõvi- ja tiigrihüppeid hinnatakse tavaliselt üle. Metskassid hüppavad harva üle 5 meetri.

Üldiselt on loomade hüppevõime tagumiste jalgade tugevast arenemisest. Ent see on loomade ka teistest põhjusist. Madalamalseisvate putukate hüppesabade juures on kõhupoolel hargitaoline kehaosa, hüppe-

hark. Seda võib suure jõuga taha ja alla lüüa, kusjuures loom tõukab enda üles ja ettepoole. Üks Uus-Meremaa sipelgatõug saab oma lõua abil edasi rutata 30 kuni 40 sentimeetrit.

Väga heade hüppajatena olgu veel mainitud hüppikitsed, üks Lõuna-Aafrika antiloopide sarnane tõug. Nad võivad hoota hüppata üle kahe meetri kõrguse. Seejuures ruttavad nad, nagu kirjeldab üks vaatleja, kõige nelja jalaga üles, näivad silmapilguks hõljuvat õhus ja tulevad siis kõige neljaga alla, kukuvad maha ja tõusevad jälle õhku, nagu tahaksid nad ära lennata.

Rekordjooksjaid on loomade hulgas palju. Eriti kaks nende hulgas on mainimisväär, kes oma silmapaistvate võimete eest võlgnevad tänu inimese kasvatavale käele, nimelt võidujooksuhobused, kes isegi pikemate maade juures saavutavad kiiruse 20 meetrit sekundis, ja hurdad. Hurdad on inimeste kasvatuskunsti krooniks koerte hulgas, niipalju kui on õnnestunud ümber kujundada koera iseloomu. Koerad on teatavasti loomad, kes hästi haistavad ja halvasti näevad, tähendab „ninaloomad“. Nad ajavad taga ninaga ja mitte silmadega. Hurdad on muutunud „silmaloomadeks“, kes jälitavad ainult silmadega. See ümberkujundamine oli loomulikuks eelduseks, et kasvatada noolkiirelt kihutavat koera. Täiuslikemad hurdad, nimelt Pärsia ja Sise-Aafrika omad, on nii kiired, et nad tabavad ka kiireima jahisaagi. Ükski kihutav antiloop ei pääse nende käest

• Läbi

Sahara

• Timbuktusse

Alžiiri politseisõdurid
valvavad autoteed.

Ühel palavalt märtsihommikul lahkusin ma Colomb Becharist suurima liinipidaja ühingu autoga, et läbida Saharat 2400 km pikkuselt. — Auto tagumine osa on tulvil pakke ja postikotte, millede hulgas küürutavad üks sõjavang ja teda valvav sõdur. Esiosas istuvad peale minu kolm reisijat, nende hulgas üks Alžiiri politseiohvitser. Meie stardime umbes 60-kilomeetrilise tunnikirusega, pidades tempot kuni kaugemale majajäetusse. Meie kõrval jooksvad telegraafipostid meenutavad veel kaua ühendust maailmaga. Kauguse tumedast hämarusest kerkib paremalt poolt esile paralleelselt sõidusihi kõrgustik. Varsti läbis-tamegi lohelised liikumäed, mornid ja hallid nagu rauapuruühnikud. Järsku siin-seal kaljulõhede vahel on märgata helepunast leegitsust, algul vormitult ja salapäraselt; siis aga selgub, et see on grupp Alžiiri politseisõdureid oma kinnaverpunaseisundis. See on sõjaväeline teevalve, sest meie sõidame väga lähedalt Tafilaletist mööda, sellest ikka mässulisest kagu-poolsest Maroko kõrgustikust. Liikumäed muutuvad liivaseks, laineliseks künkpinnaiks. Meie hüpleme veel tosinast telegraafipostist mööda, kuni viimase posti traadid kaovad Menouararti kõrvetendusse. Metsik traatideregastik ümbritseb vahitornidega rasket ehitist. Siia kindluse paigutatakse sõjavang. Homme rivistatakse ta karistussalka, milline praegu taamal päikese käes teeb harjutusi. Kindluse külalislahkete ohvitseridega veedame mõned tunnid, siis jätkub sõit Beni Abbès'i, esimese ööbimiskoha juurde.

Külmetudes istume juba päikesetõusul jälle sõidukis. Umbes kümne kilomeetri järel sõidame kaameliauru-pilvesse ja varsti olemegi jõudnud teosammul edasilükkuva suure karavani taha. Autojuht annab signaali, ent ükski loom ei lase end segada oma rahulikus astumises. Peame suures kaares karavanist mööda sõitma. See kohtumine jääb kauaks ajaks ainukeseks elumärgiks. Rattad ragisevad üle teravate kivide või libisevad hääletult liivas. Horisondijoon muutub lai-

netavaks ja kõikuvaks, kõrgustikeribad kerkivad taevafoonile, mille sina löikub helkivana kollasesse liiva nagu ahvatlev vesi... Fatamorgaana manab petlikke kujutlusi.

Meie sõiduk, tehes sageli meetrikõrguseid hüppeid üle sügavaolise kõrgmaastiku, jõuab umbes 800 kilomeetri järel Reggani. Kunagine Bordj — sõjaväeline kaitsehiitis röövhimuliste tuareegide vastu — on nüüd kesk kõrbe esmajärguliseks hotelliks ümber ehitatud.

Reggan on kogunimetus maa-ala jaoks, mis koosneb kaheksateistkümnest palmkülast Tuati ringkonnas. Lõuna pool sellest algab kohutavas olukorras kõrb. Välja arvatud ainult mõningad maa-alad Kalaharis, ei tohiks küll ükski maalapp maakeral sarnaneda oma armetuses ja lootusetuses Tanesruftiga („Õuduste maa“). See Sahara surmavöö asetseb 700 kilomeetri laiuselt põhja viimaste oaside ja Lõuna-Sudaani esimeste taimestikuga kaetud maa-alade vahel.

Sellesse õuduste tsooni näitab Reggani teejuhis pikimat kaugmaa-teadet: „Bourem 1300 kilomeetrit!“

Regganist ära sõites oli meie silme ees ainult veidi aega veel tavaline pilt sellest liivast ja veerevaist kivist, lamedaist ja sügavaist madalikest koosnevast maastikust. Ikka enam ja enam muutus maastiku iseloom. Kohutavalt kiiresti muutus kõrb õudseks tühjuseks, kujutlematuks monotoonsuseks. Nii jätkus juba tunde ühegi vahelduseta... Meeled otsivad optilisi peatuspunkte selles kohutavas eimiskis... Üle mõõtmata kauguste roomab surmavaikus, varitsetv hullus...

Ehmun, suur valge kont veereb kolisedes üle hõõguva liiva. Kes teab, millises lõputus kauguses rebis tuul selle klõbiseva kaameliluukere küljest... Autojuht on väsinud. Ta peatab sõiduki. Meie väljume ning sammume sihitult eimiskisse. Eemaldume umbes kaks-sada sammu sõidukist ja pöördume siis ümber. Ent milline vaade! Auto on põiki läbi lõigatud, tursunult

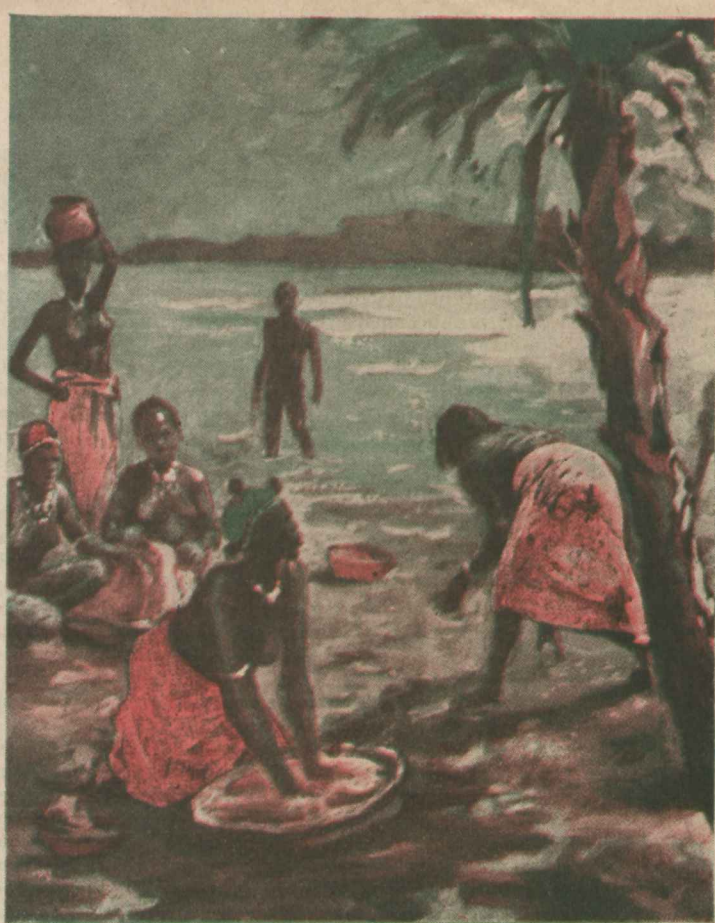
kõigub alumine osa üle liiva, selle peal hõljub hiigelsuur pealmine pool... Lähemale jõudes võtab see kuumuse-moonutis jälle normaalse vormi... auto võtab meid taas peale. Optilised petted narrivad meid ka edasisõidul.

Iga viie kilomeetri järel kerkivad tornisarnased kujud esile. Nad tõmbuvad silmanähtavalt kokku ja kohale jõudes on need liivaga täidetud Shell-tünnid, liivaookeani ankrupoid. Paiguti leavad lindude lunkerid seesuguste bensiinitünnide kõrval. Siin leavad linnud, kes ekseldes lendasid või liivatormist surmavõesse kihutati ja januselt petlike nõude ümber lendlesid, kuni nad surnult maha langesid. Mastid kerkivad taas kahekordselt, siis jällegi mitte midagi, aina hõõgvirvendus. Kunagi polnud masti sel kohal.

Nagu pilkeks sellele õudsele üksindusele hüppavad kohutavalt ootamatult kaks autot, hiigelsuured nagu pilvelõhkjad, kuumusest virvendavasse vaatepõldu. Meie jõuame kiiresti sinna ja peatume mõlema ankrusoleva jaamauto „Bidon 5“ juures, mis on üksikuim bensiinjaam maakeral. Segase pilguga araablane, bensiinjaama vaht, poeb sõiduki tagant esile ja abistab loitude liigutustega bensiinivõtmist. Kui kauaks veel, kes teab, siis hõlmab teda hullus nagu ta eelkäijaidki.

Järgmisel päeval veereme jälle läbi troostituse, kuni lineaarne surmatardumus lakkab ja umbes kella üheteistkümne paiku hommikul õnnestab meid kergest maapinna lainetusest esilekerkiv kõrvetaim. Neljandal sõidupäeval läbi selle maastiku juhib autojuht meie tähelepanu segipaisatud kivihunnikutele: igivanad teadusele veel salapärased hauad, kust leiti hoolikalt maetud inimeste jäänuseid.

Tabankorti sõjaväeposti taga, kus meie mõned tunnid magada võime, algab täiesti uue ilmega maastik: Sudaani stepp oma haruldase looma-maailmaga. Raskek trappkanad lendlevad meie ümber ja metsistunud okaspõõsais istuvad parvedena valgerinnalised rongad. Palja kaelaga raisakullid hoiduvad meie lähedusse. Kõikjal meie ümber akaatsia- ja okaspõõsais kihiseb ja kahiseb metsloomade liigutustist. Tüved ja oksad on osaliselt hapraks ning pulbriks näritud valgete sipel-

Pärast päikeseloojakut kogunevad naised käratsedes Nigeri kaldale pesu pesema.

gate poolt. Hallikasmust maapind on kaetud õlgkollaste räbuliste taimede tutikestega. Meie sõidutee siirdub Nigerini ärakuivanud jõesängi alluviaalset pinda mööda. Meie kohtame mõningaid tuareege ja salga Senegali kaamelisõitjaid; nende sadulate külgedel ripuvad loomanahad joogiveega ja kuivatatud gaselli-

Päriselanikud püüavad harpuuniga Nigerist suuri kalu. Harva tabab ka vise krokodille, kes laisalt lamavad liivaluitedel.

liha-tükid. Öhtul möödume ühest vinnkaevust, mille ümber rüseleb tohutu loomadeparv. Tuhanded eeslid, tsebud ja kaamelid sõeluvad läbiseigi tuareegilaagri tulekuma paistel. On rusuvalt palav, kuid Sudaani õõ ei too jahutust.

Hommikupoolikul hüpleb auto üle maastiku laine- lise pinna, milline hõõgub värvitu halli liivatolmu all. Sellest monotoonsusest sähvatab lõuna paiku esile hõbejuga: Niger. Ent meie sõidame veel tunde läbi tühjasse steppide, enne kui Gao esimeste hüttide var- jud seisavad kohmakalt liivapilves. Pool tundi hil- jem veereme hotelli õue. Mugavus ja mõnus, suure- pärane köök ja eelkõige jääga jahutatud joogid aita- vad kiiresti unustada väsitava 2400-kilomeetrilise sõidu läbi hõõguva janumaa.

Niger on vajunud peaaegu oma aastaaja sügava- masse seisundisse, ja ma pääsen veel valitsuslaeva „Sicasso“ peale, enne kui sõidutee suletakse selleks kuivuseperioodiks. See Nigeri-sõit Timbuktusse on vanamoelise ratasauriku ettevaatlik kobamine läbi ka- sina sõidurenni. Hämarat petrooleumivalgustust ka- sutatakse õiseks paigalpäsimiseks, et mitte põhja kinni sattuda.

Pärast viiepäevast kardetatavat sõitu vastuvoolu on „Sicasso“ Kabaras, Timbuktu sadamas.

Kümnekilomeetriline sõit hobustel läbi hõõguva akaatsiametsa viib meid Timbuktusse. Ükski kujut- lus orientaalsetest kohast ei pea paika selle tõe ees. Üle tuhande primitiivse savionni laiub kõrve melan- hoolne värvus. Lõhenenud savimüürid hõõguvad igave- sest kuivusest. Ka oma vaikuse on Sahara laotanud üle selle piirkonna. Timbuktu rahvuslik kirevus ko- guneb igapäevasel turul. Paratamatu liivakord katab päikleid, datleid, võrtsiteri, mädanenud, kärbsepar- vest ümbritsetud liha, vesimeloneid jne... Pudelites olev tsebuvi seisab praadiva päikese käes. Katuse all olevais ruumes müüakse rõivaid, kunstiliselt ilu- said nahatöid, relvu, elevantiluid, jaanalinnaulgi ja muud säärast eksootilist kaupa. Igal aastal toovad sajad tuhanded kaamelid mööda Sahara teed kaupa kohale.

Tänavaliivas lamavad nüüd õõpimeduses kuumu- sest nõrkenud kehad — mehed, naised, lapsed läbi- segi. Õõ on nii rahulik, samm liivas kuuldamatu — ainult hingamist, sosistamist, norskamist on kuulda. Üks taltsutatud gasell sirutab oma saledaid koibi, kits mõkitab piiksuva lapsehäälega. Veel mõningad aasta- kümned tagasi tormanuksid janused inimröövlid nende nõrkenud kehade kallale, et neid järgmisel päeval ära müüa orjaturu võlvistiku all, millised osaliselt veel tänapäevani säilinud. Timbuktu oli ju üks pahakuul- suslikemaid orjadekauplemise asukohti. Veel praegu kannavad seal neegrinaised lihvitud konnkarbist juustehet, nagu neid orjakauplemisel tarvitati peen- raha asemel.

Polnud kahju lahkuda sellest lämmatavast Tim- buktu linnast, et taas pöörduda Nigerile.

Meie libiseme mööda rahulikku jõeepeglit; ainult vähesed saared kerkivad siin-seal esile. Ühel jõe- käärul näen esmakordselt palme. Nood seisavad mah- lakail rohustikel, millised siirduvad soiseks muutu- vana jõkke. Teisal aetakse kalda lähedale tohutut tsebudekarja. Kõmisedevad härgade mõirged jahmata- vad vaikivat Nigeri maastikku. Tsebu seljas istuvad neegrijõmpsidak, kes kisa ja kepichoopide saatel sun- nivad loomi edasi liikuma. Lärmi, kriiskamiste ja karjumistega peletatakse eemale krokodille. Siiski nägin, kuid üks tsebu kisti vee alla.

Kungu Bèri taga kerkib jõest välja silmatorkavalt palju liivaleeteid, millistel lamesklevad päikese käes krokodillid. Uniselt silmi vidutades ja laisalt välja- sirutunult lamavad nad seal. Ent kui väledalt liigu- vad nad, kui nad meie lähenemisel põgenedes vette libisevad!

Nigeri peamiseks iluks on aga ikka ja alati tohutu suured lindudeparved. Nägime saari, mis olid neile laskunud lindudest valged nagu lumeväljad.

Fotomehe KIRJAD

Toimetaja: meisterfotograaf H. Ehapalu.

Armas fotosõber!

Oma eelmises kirjas sinule avaldasin lootust peatse talve tuleku üle, kuid juhu, kui seda siiski ei peaks juhtuma ja sa mitte „talveunne“ ei taha jääda, nagu kahjuks seda amatöörid seni on teinud, tahan anda sulle siinjuures seletusi teise ala kohta, mida talvel võib eduga harrastada, nimelt kunstvalgusel pildistamise kohta.

Kõige esimene ja peamine nõue kunstvalgusel pildistamise kohta on pankromaatilise film, mis on eriti kohandatud punaste kiirte jaoks, s. o. elekter jne., ja võib seetõttu saada kiiremini valgus- tatud. Pankromaatiliste filmide alal on meil valik väga suur.

Kui me vaatleme nüüd valgusallikaid, siis on ka neid meil kasutamiseks väga mitmesuguseid. Kõige lihtsam ja algelisem on tuletikk, ainult tema kasuta- mine piirdub vaid mõninga motiiviga, näit.: piibusüü- tamine, sigaretisüütamine jne., kuna aga suur samm edasi on juba steariinküünal. Kahjuks on amatöörid selle valgusabinõuga vähe katsetanud.

Sammudes nüüd edasi mööda kunstvalguse-rada, jõuame elektrivalgustuse juurde. Siin avanevad meile juba piiramatud võimalused, kui neid osatakse vaid kasutada.

Juba tavaline laevalgustus ja laualamp annavad meile palju ilusaid võimalusi. Ent, kui me veel roh- kem vabadust tahame, siis muretseme ühe 100-vati- lise lambi ja ehitame talle midagi reflektoritaolist juurde. Siis võime juba pildistada kõike, mis ei taha just momentvalgustust. Ning et mitte tekitada suuri varje ühel näopoleel, siis muretseme väikese refleks- seinaga, mis on vaid lihtne valge papitükk, või kasu- tame jälle väiksemat 40—60-vatist laualampi. Nii varustatult võime teha juba portreesid ja vaikelu- pille täiesti rahuldavalt. Siin sulle ka väike toetus- punkt valgustusaja suhtes, nimelt: 100-vatiline lamp koonusetaolises pappreflektoris, muidugi kasutada valget pappi, kaks meetrit eemal mitte väga tume- dast objektist, sellejuures reflekssein ja ülitundlik pankromaatilise film. $\frac{21}{10}$ din. valgustame vahekatja 3,5 juures 1 sek., 5,6 juures vaevalt kaks ja vahe- katja 8 juures neli sekundit.

Loomulikult oleneb valgustusaeg lambi kaugu- sest, minnes näiteks lambiga ühe meetri kaugusele või veel ligemale, võid valgustada $\frac{1}{2}$ kuni $\frac{1}{10}$ se- kundit.

Tahad sa aga lubada enesele rohkem mugavust ning teha momentvõtteid kuni $\frac{1}{25}$ sek. jne., siis mu- retse enesele juba niraafot-lamp, tüüp S. See on 250-vatiline spetsiaal-fotolamp, mis põleb ülekoor- matusega ning annab meile seejuures valgust 9000 lumenit. Ainult just ülekoormatuse tõttu on tema põlemiskestus liiga lühike; oletades, et ta põleb iga ülesvõtte tegemise juures 2 min., siis saame teha 60 ülesvõtet.

Seekord siis olen andnud sulle väikesi toetus- punkte pimedaks ajaks ja loodan, et hakkad neid õige pea kasutama!

Head valgust!

Sinu suur vend.

Suusamuuseum

Holmenkolleni kõrgustikul

Ei ole vist naljalt kedagi, kes Oslot külastades jätkaks käimata Holmenkollenis, kuhu viib elektriraudtee, tõustes ligi viiesaja meetri kõrguseni. Ja siit ülevalt avaneb üks kauneim vaade, mida Norra üldse võib pakkuda. Kogu Oslo oma ümbrusega, fjordiga, metsade ja järvekestega on nagu peopesa peal all meie silmade ees. Ei jõua kaua aega silmi lahti kiskuda sellest suurepärasest pildist.

Kuid Holmenkollen on tähtis iseäranis talisportlastele. Siin asub kuulus Holmenkolleni suusahüppemägi, siin peetakse suuri suusavõistlusi, siin asub ka vist seni esimene suusamuuseum maailmas — Skimuseet. Muuseum on võrdlemisi uus asutis. Maja sai valmis 1922. a. sügiseks, sisustamine ja täielik kordaseadmine järgmiseks aastaks. Ehitustööd juhtis arhitekt Sverre. Muuseum läks maksma umbes 300 000 krooni.

Muuseumis on kolm saali. Keskmine saal võtab enda alla suusaajaloolise osa. Siin on väljapanekuid 402 numbrit. Esitatud on kõigi Norra maakondade suuskade tüübid, alates Finnmarkist ja Gudbrandsdalist ja lõpetades Telemarki ja Vestlandetiga. Siin on näha ka kümme-kond suuski välismailt, neist kaks paari isegi Lätist. Välja on pandud ka üks üle 2500 aasta vana suusk, mis on leitud soost L.-Norrast, Kristiansandi lähedal.

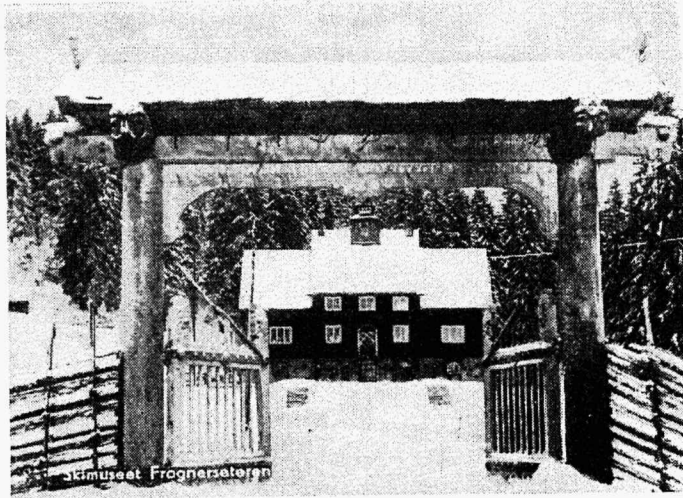
Võib-olla kõige huvitavam on nn. idasaal, milles leiduvad Norra polaar ekspeditsioonide esemed. Siin on Nanseni Gröönimaa-reisu esemed aastast 1888, samuti tema kahelt „Frami“-reisult. On suuski ja kajak-vene selle juurde kuuluvate esemetega, keeduaparaat, igasuguseid muid säärasel reisul tarvisminevaid asju, nagu tangid, naasklid, õnged, termomeetrikarp j. m.

Rohkem kui Nanseni reisudest on asju kogunenud Roald Amundseni lõunanaba-reisust a. 1911. Siin on kolm telki, mida tarvitati polaar ekspeditsioonil, Amundseni rõivad, keedunõud, magamiskotid. Viimased on loomanahast, karvad väljapoole. Erilist huvi pakub veel Amundseni ühe kõige tugevama ja suurema koera topis. See koer oli üks neist vähestest koertest, kes jõudis pikalt ja vaevarikalt reisult tagasi Norrassa. Ta elas siin veel seitse aastat pärast lõunanaba-reisu ja suri a. 1918. On eskimo tõugu koer, targa ilmega. Välja on pandud ka koerte rakmeid.

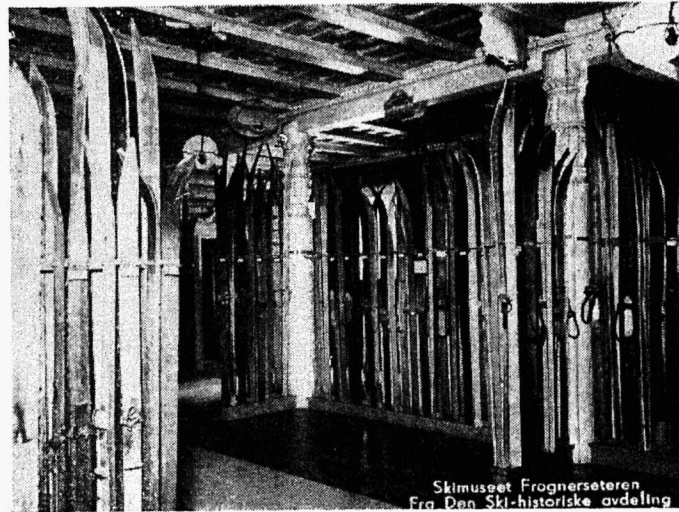
Kõigiti tähelepanuväärne on ka Suusamuuseumi kolmas ruum, nn. läänesaal. Siin on näha kõiki tähtsamaid asju, mida on vaja korralikus suusaspordis. Kahes vitriinis on välja pandud kõik need väiksemad ja tingimata tarvilikud asjad, mida pikemale suusaretkele iga suusataja peab kaasa võtma, näit. elektrilambid, pussid, lumepriidid, määrded, kompass jne. Siin on suusavabrikute väljapanekuid suuskade valmistamise üle. Eraldi on esitatud kapten Karl Rolli esemete kogu, kes on võtnud ette hulk suusaretki Norra kõrgmägedesse. Selles saalis on ka kahe teise tähtsama suusatajamaa — Rootsi ja Soome — suuski suuremal arvul välja pandud, kummaski maast viisteist paari.

Huviga jääd vaatlema selle saali seinal olevat ülevaatlikku kaarti Norra suusaühingute üle (Norges skiforeninges). Kogu Norras oli 1922. a. 510 suusaühingut 34 925 liiget. Kõige rohkem oli ühinguid Nord-Trøndelagi maakonnas — 67 ühingut 3763 liikmega.

Lahkudes ilusast Holmenkollenist, jääd mõtlema, et pole ime, kui norralased on maailma parimaid suusatajaid. Kogu Põhja-Norra oma pikkade ja lumerikaste talvede ja suusatamiseks haruldaselt soodsa maastiku tõttu on otse ideaalne maa suusatamiseks, suusatajate paradüüs.

Suusamuuseum

Suusaajalooline osa

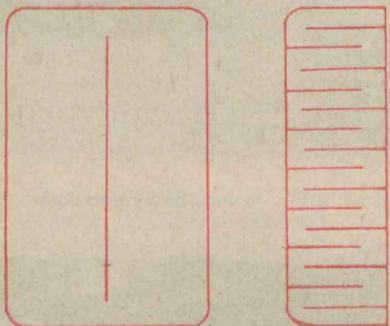

Amundseni nurk

VÄIKESI TRIKKE

Astume mängukaardist läbi

Keegi ei taha muidugi uskuda, et on võimalik mängukaardi sisse lõigata nii suurt avaust, et saab sellest ise läbi pugeda! Ometi on see võimalik, kui talitada järgmiselt. Lõigata kaardi sisse pikuti lõhe, murda kaart piki seda kahekorrald ning teha siis risti-

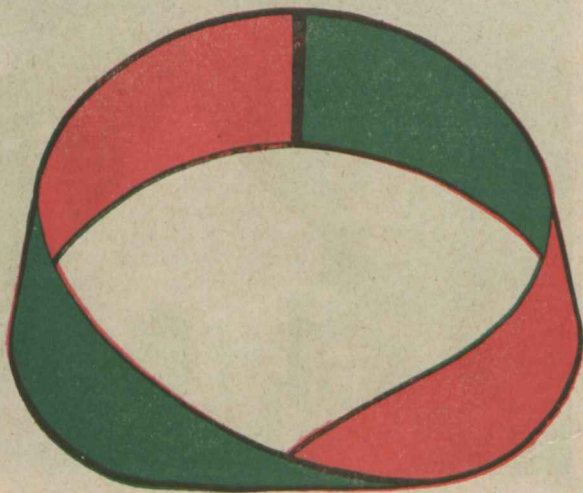

pidi sisselõikeid, kord ühelt, kord teiselt poolt. Kui nüüd kaart lahti harutada, annab see end venitada nii suureks siksakiliseks rõngaks, et ise sellest läbi mahute! Juuresolev joonis näitab, kuidas teha kaardile sisselõikeid.

Möbiuse pael

Liimige pabeririba nii rõngaks kokku, et ribal oleks keerd sees. Kui nüüd see rõngas pikuti pooleks lõigata, saate oma üllatuseks oodatud kahe rõnga asemel üheainsa. Tehes aga kokkuliimimisel ribasse kaks keerdu, saate pikuti lõhkilõikamisel küll kaks rõngast, kuid need rõngad jäävad ketilülide moodi üksteise sisse. Kui võtta riba hästi pikk ja kitsas, siis pole keerd märgatav, mistõttu saab seda nähtust trikina ära kasutada.

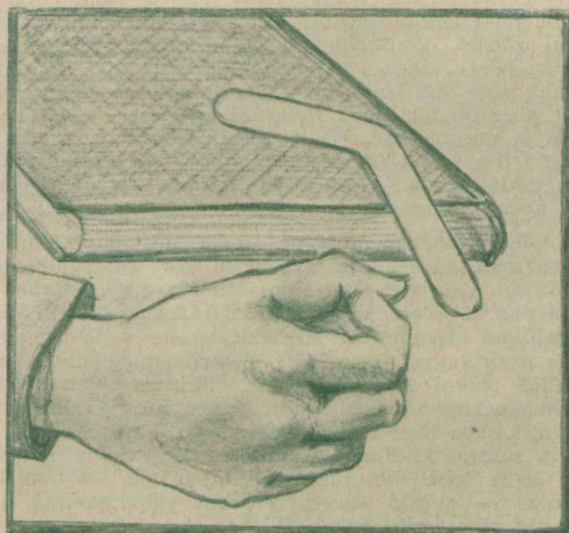
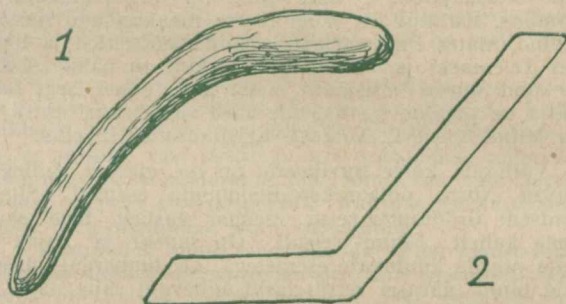
Oma nime on seesugune rõngas saanud suurelt matemaatikult Ferdinand Möbiuselt, kes uuris selle kõverpinna omadusi.

Sel kõverpinnal, mis saadakse, tehes rõngasse ühe keeru, on veel üks üllatav omadus: vedades joone tavalisele rõngale, millel pole keerdu sees või on paaris arv keerde, jääb joon alati pinna ühele küljele. On aga rõngas üks või paaritu arv keerde, siis jõuame joont pikendades varsti kõverpinna „teisele“ küljele sama täpi alla, kust joont alustasime. Edasi pikendades tuleme jälle lähtepunkti tagasi. Niisiis on Möbiuse kõverpinnal tegelikult ainult üks külg!

Bumerang

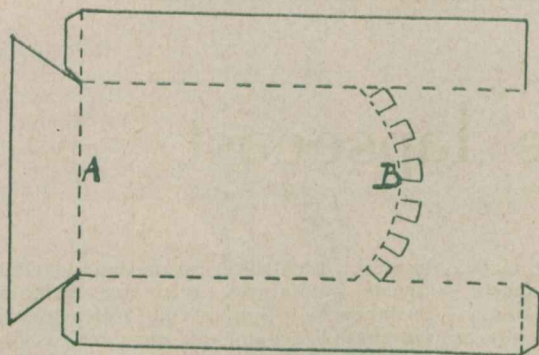
Bumerang on Austraalia pärismaalaste viskerelv. Ta on valmistatud kõvast puust ja omab kõverat kuju, nagu joonisel (1) kujutatud. Bumerangi eriliseks omaduseks on see, et ta osava viske järel, kusjuures ta kiiresti tiirlema hakkab, oma sihil ära käies viskaja juurde jälle tagasi pöörduv.

Õhukesest kartongist saame enesele valmistada pisi-bumerangi. Selle kuju nähtub joonisest (2). Pisi-bumerangi ei saa muidugi sel moel visata, nagu teevad seda austraallased. Pisi-bumerang asetatakse nii raamatu servale, et üks harudest üle serva ulatub. Sõrmega bumerangi pihta nipsu lastes lendab see tiirledes minema ja pöörduv teatud maa tagant jälle tagasi.

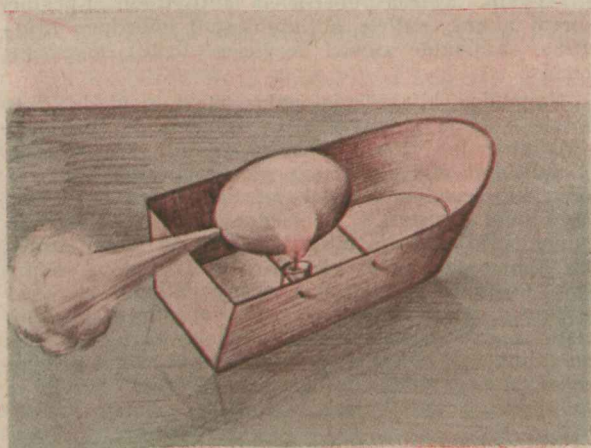
Laevakene raket-mootoriga

Joonestame paksemale joonistuspaperile joonisel kujutatud laeva skeemi ja lõikame ta täisjoonte järgi välja. Punkteeritud joonte kohalt tuleb paber laevakujuliseks kokku painutada ja siis kinni liimida. Kui liim on täiesti ära kuivanud, teeme laevakese veekindlaks. Selleks immutame teda põhjalikult kas šellaki-lahusega või selle puudumisel parafiini ehk küünlarasvaga, tilgutades viimast peale ning ajades tulise noaga laiali.

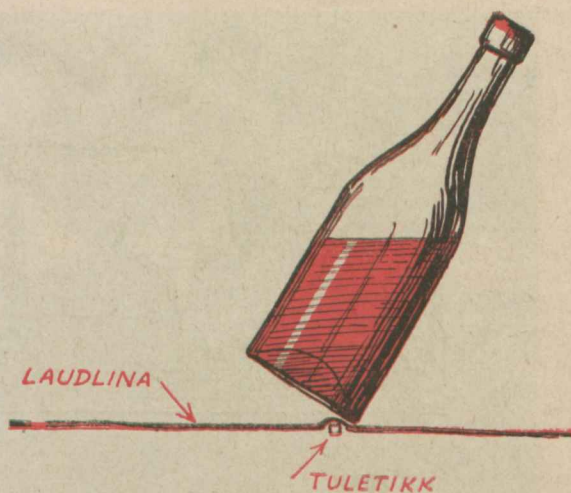

Läeva skeem

Nüüd vajame veel üht tühjakspuhutud munakoort ja kaht traadikest. Võetakse toores muna, tehakse kummagisse otsa nõelaga augukene, mis oleks nii suur, et saab selles tuletikku vabalt ringi pöörata (mitte suurem), ja puhutakse või imetakse muna sisu välja. Siis pannakse üks muna otstes olevatest avustest kirjalakiga kinni ning täidetakse munakoore poolest saadik veega. Traaditükikesed torgatakse paadikese külgedest läbi, niisugusel kaugusel teineteisest, et muna neile kindlalt toetuma jääks. Muna alla süüdatakse küünlarajupikene põlema ja pannakse

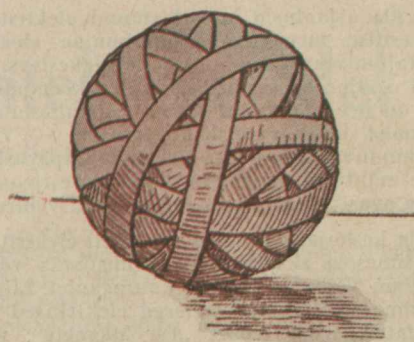
laevakene veekaussi või vanni ujuma. Varsti, kui vesi hakkab munakoores keema, tungib aur lahtiolevast avausest suure hooga välja. Seejuures tekkivast tagasitõukest hakkab laevakene kiiresti sõitma. Kinnitades laevakese külge väikese tüüri, saab teda ringlevalt sõitma panna. Tüüri võite kinnitada küünlahahaga.

Nõiutud pudel

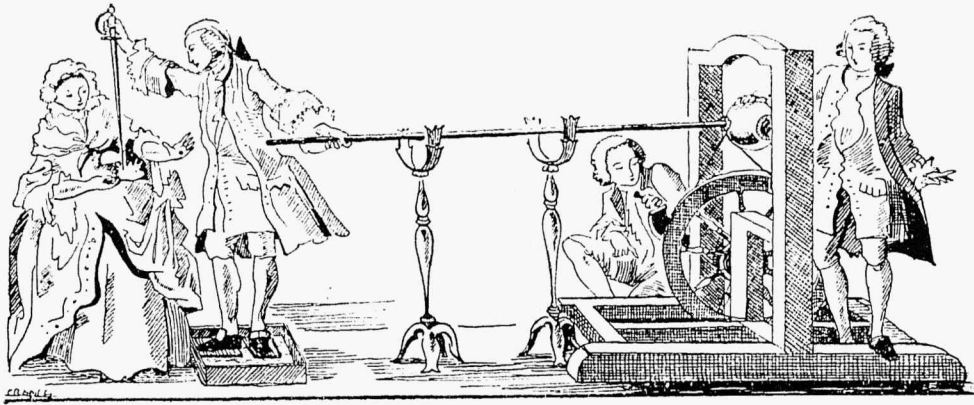
Kas oskate pudelit serva peale seisma panna? See on päris lihtne. Laudlina alla asetatakse tuletikk ja pannakse pudel joonisel kujutatud viisil tikku najale toetuma. Tähtis on, et pudeli raskuskeskpunkt jääb toetava tikku kohale. — Vähe harjutamist ja trikk ongi selge.

Pall, mis midagi ei maksa

Ta muutub niisama tugevaks ja kõvaks nagu tõeline nahk- või kummipall, kuid ta muutub ka niisama suureks (või väiksemaks või suuremaks, nagu ise soovite).

Võtke... ahaa, mõllete, see läheb siiski midagi maksma! Kuid seekord tõesti mitte. Võtke tükk vana jalgratta kummit ja lõigake see rõngasteks, laiussega $\frac{1}{2}$ —1 sm. Mõned neist rõngast pressige nii kõvasti kokku, et nad moodustavad umbes palli kuju. Et rõngad aga lahti ei pöruks, pange esiteks kaks rõngast nii ringi, et nad ristaksid teineteist püstloodis, misjärel pange kõik teised rõngad ikka risti ja rästi. Rõngad tõmbuvad pingule ja pall muutub järjest ümmaramaks. Viimased rõngad määratakse enne mingi kleepuva ainega, et nad maha ei libiseks. Niisugune pall on veekindel ja suur vigurivänt. Kuid ilusaim on see: ta hüppab ja kargab nagu tõeline kummipall!

Elektriasjanduse lapseest

Meie tänapäeva elus on elekter suure tähendusega. Seepärast poleks ligne heita pilku noile aegadele, millel toimetatil alles esimesi katseid selle imelise loodusjõu tundmaõppimiseks.

„Juba vanad kreeklased...“ Nii armastatakse alustada elektriasjanduse ajalugu. Kreeka mõttetark Thales Miletosest olevat kirjeldanud merivaigu võimet hõõrumisel ligi tõmmata kergemaid kehakesi. Kui pikk teekond on sellest tagasihoidlikust tähelepanekust moodsa elektrotehnika saavutisteni!

Terve rida asjaolusid on takistanud elektriteaduse arengut: erilise meelega puudumine elektriliste nähtuste tajumiseks ja viimaste mitmekesisus. Mõtlemine vaid soojuseõpetusele, optikale, keemiale jne.; kui palju on need teadused saanud rikkalikku materjali varemast igapäevaseist kogemusest. — Elektriteadusel puuduvad need aga täiesti! Seepärast pidid elektriliste nähtuste uuringud leppima esijoonel juhuslike avastustega, omandades sageli veidra kuju.

Vanal ja keskajal puudusid veel õieti elektriteaduse alged. Esimeseks eksperimentaal-füüsikuks võiks pidada William Gilberti, Inglise kuninganna Elisabethi õpetatud iharsti. Tema esimesed elektrilised katsed on kirjeldatud tema teoses „De Magnete“, mis ilmus 1600. a. Londonis. Seejuures oli ta täiesti teadlik magnetilise ja elektrilise külgetõmbe erinevusest. Ses raamatust esineb esmakordselt sõna „elektriline“, mis ongi jäänud tänini meie keelevarasse. Elektrilisiks nimetab ta kehi, mis selsamal viisil külge tõmbavad nagu merivaik.

Gilbert leiutas elektrilise külgetõmbe tõestamiseks ka esimese elektroskoobi, nimetades seda versooriumiks. See on metallriba, mis pöörleb teravikul nagu magnetnõelgi. Kui lähendada elektriline keha küljelt selle nõela otsale, siis pöörleb ta tema poole. Elektriasjanduse pioneeriõitseaeg algas 18. sajandil. Meie pilt kujutab tolleaegset katsetamisviisi. Pildil näeme primitiivset elektriseerimismasinat, mille väävlist või klaasist kuuli keerutab üks abiline, kuna teise käsi lebab kuulil, mistõttu tekib hõõrumine. Üks härra hoiab vasema käega kinni pikast metallkangist, mida kannavad ilusad isolatoorid, paremas käes hoiab ta mõõka. Mõõga otsas tekkiv elektrisäde süütab piirituse, mis asub daami käes olevas lusikas. Daami vasem käsi väljendab kujukalt jahmust! Pilt on võetud ühest prantsuse, 1748. a. Pariisis ilmunud raamatust. Maailma valdas tõeline elektriseerimis-tõbi: elektriseeriti udusulgi, apelsine, veepekreid ja

iseegi elavaid inimesi. Elektriseerimismasinat tarvitati igasuguste haiguste ravimiseks, eriti aga galantse seltskonna lõbustamiseks. Suutsid ju tolleaegsetegi vahenditega saavutatud fenomenid, nagu valgusnähtused ja üllatavad löögid, äratada nii lõbusat tuju kui ka müstilisi võbinaid. Kui väga elektrilised mängud tol ajal moes olid, selgub muuseum sellestki, et aastal 1787 ilmus Nürnbergis anonüümne „Elektriliste mängude kogu noortele elektrikutele“, mis sisaldas üle 150 katse.

Et taskukunstnikud, kelle äri tol ajal õitses veel rohkem kui praegu, selle ala peagi oma valdusse võtsid, on endastmõistetav. Klassiliseks tõenduseks selles on Schilleri „Vaimudenägi“. Toome alljärgnevalt mõned kohad ühest elektrilise pette avastamisest.

„Me leidsime saali tagasi tulles söega joonistatud avara sõõri, millesse võisime kõik kümnekesi vabalt mahtuda. Ümberringi olid põrandad ära tõstetud, nii et seisime otsekui saarel. Musta linaga kaetud altar seisid sõõri keskel ja selle alla oli laotatud punane atlass-vaip. Kaldea piibel lebas lahtiselt surnu pealuu kõrval altaril, millele oli kinnitatud hõbedane krutsifiks. Künäalde asemel leegitses piiritus hõbedases karbis.

Vaimude väljakutsuja palus meid sirutada üksteisele käed ja pidada sügavat vaikust... Vaimude väljakutsumine vältas umbes 10 minutit, millest meie ei mõistnud midagi; pärast selle lõppemist andis ta neile, kes seisid ta lähedal, märku, et nad haaraksid end nüüd juustest. Võbisedes krampides, hüüdis vaimude väljakutsuja kolm korda surnu nime, sirutades kolmandal korral käe krutsifiksi poole. — Korraga tajusime kõik otsekui välgulööki, nii et käed paiskusid laiali; järsk raksatus vapustas maja, kõik lukud ragisesid, kõik ukсед sulgusid, karbikaas langes kinni, valgus kustus ja vastasaval seinal kamina kohal ilmus nähtavale kahvatu, verises särgris ja koolnu näoga inimkuju.

Kui eemaldati altar ja lammutati saali põrandad, avastati ruumikas võlvialune, kus inimene võis vabalt istuda ja kust viis uks kitsa trepi kaudu keldrisse. Võlvialuses leidis elektriseerimismasin, kell ja väike hõbedane kelluke, millised olid ühenduses ülal toas asuva altariga.“

18. sajandi lõpul aga hakkavad mööduma elektriasjanduse lapseaastad, sest 1785. aastal ilmus Conlombi teos, milline seadis elektriasjanduse õpetuse uuele alusele.

E. REIVART, ELMAR KOPPA, J. MARTIN, E. KREUTZBERG, A. JÜRGENSON RAADI UISUTEEL.

PÕHJANAEL

Kangelaseks läikivatel raudadel

Meie uisusport ootab uusi edasikandjaid noorte hulgast

Ja kui mitte just läikivatel raudadel kangelane, kes võiks Eesti nime panna olümpiamängudel lausuma kõiki rahvaid, siis saab sinust vähemalt mees või naine, kes suudab omil jalul elust läbi minna, hoolimata raskustest.

Kes kasvuaeas õpib ja suudab hästi ning täie innuga rasketki mängu mängida, see on ka hiljem võimeline eluraskusi ületama mängleva kergusega. Heaks abiks on sport.

„See oli Peterburis Noorte Meeste Kristlikus Ühingu,” jutustab meie veteraan, kümnekordne Eesti meister iluisklemises, Aleks. Reedre, „kus harjutasin palju võimlemises ja korvpallis. Uisutamine pakkus suurt huvi. Puudusid ainult korrapäraseid uisud, need maksid 30 rubla. Suure kokkuhoiu teel, kus isegi kõhtu tuli kokku pigistada, sain viimaks uisud ja saapad. Seda rõõmu! Nüüd sai juba tõsisemalt harjutada.“ Ja temast sai meister.

Samuti, kes meie noortest ei tunne Eesti kümnekordset meistrit kiiruisutamises — Aleks. Mitti, kes juba ligemale kümnekond aastat vanameister Joh. Martinaga alatiselt käsikäes soetavad Tartu Raadi mõisa tiigile uisutee, vaatamata asjaolule, et Mittil on igal talvel tulnud sellele oma taskust mõnikümme krooni juurde maksa. Neist aegadest, kui spordiseltsid soetasid kiiruisutamise-radu ja iluisklemise-väljakuid tuhandeile uisklejaile, ei saada praegu unistadagi. Ja vanameister Martina pingutused, juhatahes noori uisuteele ja jagades neile seal näpunäiteid, kas pole need olnud peaaegu ainsad tähelepanuväärivad sammud, et seda kaunist spordi-

haru edasi süvendada noortes... Ka need on suurmehed noorte silmis.

Eeskujuks olgu ka veteraan Joh. Villemson, kes omal ajal Peterburis võistlemas käies seadis endale sihiks pingutada nii, mis jõud jaksas, et mitte venelastest meistritest maha jääda.

Nii võime teha tagasivaate kuni 1908. aastani, milal kerkisid esimesed läikivate raudade pioneerid — vennad Johansonid, hilisem maadlusveteraan Artur Kukk, Turgan ja teised. Siin ei saa me mööduda Eesti kiiruisutamise isast Vöntsost, keda võib pidada meie uisuspordi elavaks leksikoniks, sest vahest viietunnisest kuulamisest piisaks, kui tema kord pajatama hakkab, kuis vanasti Eestis uisutatud. Chr. Burmeister, too võitmatu Eesti kiiruisutaja, kahjuks jättis oma spordikarjääri pooleli siis, kui talle just konkurendid kasvasid. Kuid suur läikivate raudade kangelane oli ta kümnekonna aastate eest.

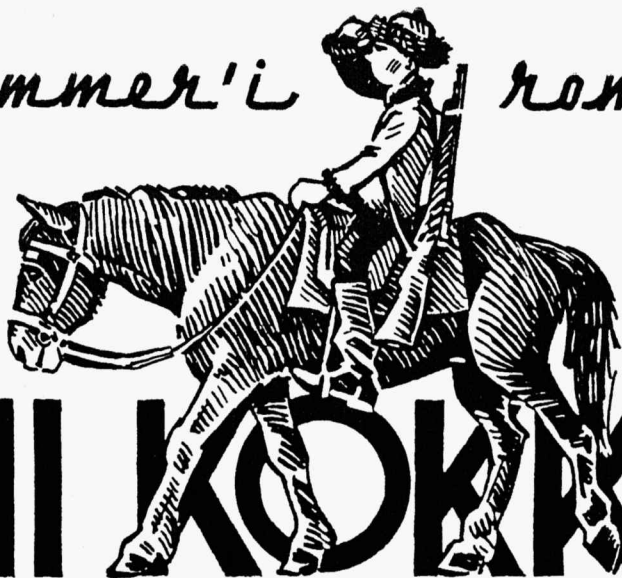
See pilk tagasi

oli toodud selleks, et torgata pisut praegusaegset noorsugu ja küsida, kas poisid ja tütarlapsed, kas nad pole siiski loiud, võrreldes nendegi meeste noorpõlvaga, keda olen nimetanud. Meie uisuspordi uuestiäratamine ja selle tõstmine meie kui põhjamaa-rahva auasjana lasub noortel.

Võtame ise, noored ja vanad, käsikäes labidad ning luuad pihku, puhastame kooliõued ja suuremad koduõue nurgad lumest, valame tasase maapinna veega üle ja jälle veega üle ning loome uisuteed kõikjale.

(Järg lk. 63)

Jarl Hemmer'i romaan

ONNI KOKKO

2. järg.

„Sõna jääb sõnaks,“ ümises seepeale onu Isak. „Üks sõna pole parem kui teine.“

Ta oli laua juurest tagasi tõmbunud ja istus särگیvael oma piibuga akna juures. Oma kräsus kulmude alt vahtis ta umbusklikult sõnakale velplevale kihutajale. Tema oli sõnaaher mees, kes seda pikka loba töölikskoosolekuist ammu küllastuseni tundis. — „Asi ei lähe paremaks lobisemisega, olgu see soome, rootsi või vene keeles,“ ütles ta veel endamisi.

Agitaator aga jätkas innukalt. Higi voolas ojadena üle ta kaame näo, mida ta pühkis sinipunase taskurätiga. Ta nuuskas sügavalt, läitis endale uue sigareti ja ulatas kohvitassi emale.

Emal valas, aga ta käed värisesid nüüd veel ägedamalt. Ta oli ärritusest punane ja näis nii, nagu tahaks ta kellelegi kallale tungida.

Akna juures istus onu Isak ükskõikselt, imes oma piipu ning pomises midagi omaette.

Lõpuks väsis agitaator. Pikkamisi ja peaaegu uniselt rääkis ta veel: „Ärge olge arad. Ma olen teile ju juba ütelnud, et ka meie üksinda ei seisa. Miljonid vene seltsimehed seisavad meie taga. Seal endi juures pole nad veel küllaldaselt korda loonud. Aga varsti, varsti...“

Onni oli istunud ukse juures pingil, kuid varsti oli ta tõusnud ja läinud otseteed uksest välja.

Uuesti oli hakanud sadama. Tume pilv purjetas nagu sünye hiigellind üle öhtutaeva ja laskis oma laiadest tiibadest langeda üksikuid tinaraskeid tilku.

Maa peal polnud tunda vähimatki tuulehõngu; hämarusse mattunult ja liikumatult seisis puud, ainult langevad piisad rabisid lehtedes. Ning ometi käis pilvelind seal ülal keset taevast oma teed, kuna tema jälgedes tõusid uued pilved, kaugel silmapiiri taga. Pimenes silmanähtavalt; vihmavalingud tihenesid.

Onni eksles sihitult ringi. Ristteel polnud näha ühtki inimhinge, ka mitte maantee suunas, seal, kus see kadus tumedate majagruppide vahele. Kaugel jaamas vilistasid rongid nagu alati ja vagunite puhvrid lõgisesid üksteise vastu; kusagil trepil istus koer ja ulgus, pea pööratud purjetava pilve poole.

Kui hea see oli, mitte kedagi kohata! Kui tore oli tunda suuri külmi tilku läbi juuste nõrgumas!

Ta oli juba tükk maad üle risttee, aga ikka veel oli tal ainult see üks mõte: kui üks neist asjust oli valetatud, siis oli küll kõik läbisegi vale...

„Vale, vale!“ kohises langevas vihmas. „Vale, vale — igatahes minu jaoks!“

Selles seisneski asi temale, Onni Kokkole. Aga vahest ka teistele. Mitte Kalle Mäkisele, mitte emale, vahest mitte ühelegi tema tuttavaist terves selles ümbruses, ammugi mitte armetuile Rörströmi jõmpsikaile, neile lurjustele...

Tema kandis oma osa üksinda. „Üksinda, üksinda!“ kohisesid vihmahood. Miski jooksis üle ta näo. Aga see oli ainult vihm — see põletas nii imeilukult?

Ta pühkis endal käega üle silmade. Nuttis ta? Ei, seda teevad ainult naised. Tema, Onni Kokko, tema kisendas...

See kergendas, kui võis niiviisi läbi kohiseva vihma kisendada. Ta jäi seisma keset maanteed, tõmbas käed rusikasse ja mõirgas, nii valjusti kui ta võis, voogavasse hämarusse: „Vale kõik kokku, neetud vale! Vale Onni Kokko jaoks, aga mitte tema emale!“

Seal tõusis temas uus mõte. See tuli seal väljas vihmaajaks nagu iseendast tema juurde ja ta rändas sellega edasi. Täna õhtul peab see välja tulema, veel täna õhtul! Ma olen enese sellesse uuristanud, seepärast olen ma nii üksinda. Nüüd peab aga tõde välja tulema, mingi siis, kuidas läheb. Ta pöördus kodu poole.

Ei olnud ainustki inimest väljas. Aga seltsimajast voolas valgust ja tantsumuusikat. Kui ta sealt möödus, mõtles ta, et peaks laiali pühkima kõik, mis on seal sees: käratsevad puhkpillid, huilgamise ja saabaste taktipärased trampimise. Varjud libisesid akna-ruutudest mööda, mõningate akende taga aga istusid need kahekaupa, tihedasti kokkupõimunult. Sõdurimütsid või õlaku vormid neis varjupiltides olid selged. Kas ei kuulunud üks neid varje vahest öde Annale? Seda ei võinud läbi tilkuva udu tunda. —

Onni Kokko avas kodu-ukse. Esimese pilguga nägi ta, et kihutaja oli ära. Laua juures istus ema ja luges ajalehte; ta oli lambi süüdanud. Onu Isak istus oma piibuga täpselt nii nagu varem, ta oli ainult teise akna juurde tõmbunud.

Onni läks nõretavate rõivastega otseteed laua juurde.

„Ema,“ ütles ta, „ema...“

Ema vaatas üles, ent ometi jäi kõik järgnev Onnile kurku kinni.

„Milleks jooksed sa väljas voolavas vihma ringi, rumal jõmpsikas, selle asemel et üht mõistlikku inimest kuulata ja midagi õppida? Korista end katusekambrisse ja otsi endale midagi kuiva; sa ladistad siin ju kogu toa täis. Vaata siia!“

Vaikides tõusis Onni kägisevat treppi mööda üles. Kuid ta ei läinud kambrisse, ta istus, nagu ta oli, kõige kõrgemale trepiastmele. Siin üleval pimedas ei näinud teda keegi. Ta istus ja haudus midagi. Vilhm nõrises nii lohutult ta pea kohal sindelkatusel.

„Kas sa teispäeval hakkad streikima?“ küsis ema hää all lambivalgel.

Onu Isak vastas: „Ma ei tea veel õieti. Mulle pole see igavene streikimine õieti meeltemööda. Ma lähen igatahes töökotta ja vaatan järele. Kui ta on tühi, siis on ta tühi, mina siis üksinda masina juurde ei asu.“

Siis oli tükk aega vaikust, ainult ajaleht krabises. Lõpuks algas ema uuesti: „Mina ei mõista, kus Anna selle koerailmaga ringi jookseb.“

Onu Isaki hää kõlas nüüd teisiti kui muidu: „Jaa, jaa, ma olen sulle ju öelnud, et sel asjal ei tule head lõppu. Sul peab üks silm tüdrukul olema. Minule ei meeldi see õine kolamine venelastega. Igal ja igal öösel sama lugu. Ühel päeval, küll sa näed, on meil vördjas toas. Säärane musta villaga kasakapoeg, kelle pärast meie häbenema peame.“

Nüüd sai ema kurjaks ja ütles: „Palun, Isak, ära ärrita mind! Sa tead täpselt niisama hästi kui mina, et ta kasakas pole. Mees näib tubli olevat, ning ma olen sulle ju ütelnud, et nad sõrmustega käivad. Venelased on meie sõbrad. Küll tuleb ka see päev, kus sinagi neile tänulik oled. Anna oma on peale selle veel midagi niisugust kui veltveebel ja ega ei tea kui kaugele ta veel jõuab. Mina mõtlen ka natukese edasi, näed sa.“

„Aga venelane jääb venelaseks,“ ütles onu Isak.

Nüüd kadus lambikuma. Ema lööks kambrisse ja lõi ukse enese järel kinni. Minki voodisse.

„Onni, tule, heida maha! Ja laual seisab midagi söömiseks!“ Onu Isak oli see, kes alt pimedusest hüüdis.

Onni jäi aga veel hetkeks istuma ja ootas toonitus rabinas, mis katusele kostis. Siis võttis ta märjad rõivad seljast, laotas need põõningule ning kobis särgi-väel alla.

Onu Isak magas. Kikivarbail läks Onni kambriukseni ja kuulatas. Ka ema magas. Ettevaatlikult avas ta ukse ja astus sisse. Seal komistas ta paljas jalga Anna tühja aseme vastu ning ta seisatas. Ta seisis ja vahtis õe tühjale voodile, mille üle langes aknast nõrk, lohutult hall paiste.

Ei, ta lihtsalt ei võinud seda ütelda!

Ta hiilis jälle välja ja sulges ukse. Hetke istus ta oma voodiserval, siis kõhis ta valjusti, esiteks üks kord, siis teine kord veel valjemini. Lõpuks pöördus onu Isak ümber ja ümises midagi.

Siis astus Onni Kokko tema voodi juurde, otsis pimedas ta kae ja pigistas seda imeliselt kõvasti.

„Head ööd, onu,“ ütles ta tasa.

III

Hilissügis kaldus talvele. Verised novembrivõitlused olid parajasti lõppenud, kuid ikka veel ei katnud lumi langenute haudu.

Ühel varahommikul ärkas Onni Kokko tundega, nagu hüüaks keegi kaugelt tema nime. Samal hetkel rabises peotäis väikesi kive tema voodi lähedal aknaruudu vastu.

Ta kargas asemelt üles ja vaatas välja. Veel polnud väljas valge. Esimene, mida ta oma silmi hõõrudes nägi, oli sigaret, mis hõõgus kusagil hallsinises hämaruses. Siis eraldas ta otse akna ligidal kaks enese poole noogutavat nägu, mis kuulusid imelisel viisil Rörströmi poistele.

Aiavärava vahel aga seisis harkjalu, sigaret suus, Kalle Mäkinen. Õlal tolknes tal suur täägiga lahingupüss. Ta viipas käega. „Tule välja,“ hüüdis ta, „siis võid sa kord päris korraliku püssiga lasta.“

Onni hõõrus veel kord silmi. Ta ei teadnud, kas ta õieti nägi. Kalle ja Rörströmi poisid üheskoos! Olid nad leppinud? Ning pealegi oli tema ise kõige kolmega vaenujalal. Aga nüüd seisid nad ihulikult seal ja viipasid talle sõbralikult. See tõepoolest polnud enesepete.

Hetkeks jäi ta nõutuks. Aga püss meelitas; ta rõivastus kiiresti ja hiilis ettevaatlikult uksest välja. Onu Isak polnud ärkanud.

Aiaväravas sai mõistatus talle selgeks. Kalle Mäkinen võttis tal seltsimehelikult kuuekraest kinni ja pidas järgmise kõne: „Siin, nagu sa näd, seisab mina, Kalle Mäkinen. See oled sina, kuna meie kõrval seisavad Rörströmi poisid. Jaa, sa imestud, mis? Meie seltskond on ju ka, võtku pagan, natukese imelik. Aga ma tahan sulle üht ütelda: ajad on nüüd nii, et kõik tublid poisid peavad kokku hoidma. Meil on tähtsamad asjad peas kui vanad tülitsemised. Seepärast annab Kalle Mäkinen oma sõpradele käe ja õpetab neid laskekunsti. Sest varsti tulevad lihunikud kirbu peale võtta. Ja kui sa veel seepärast mossis oled, et ma sind lihunikuselliks nimetasin, siis pead sa ka mõistma, et see oli niiviisi ainult vihaga öeldud. Ma tean, et sa korralik poiss oled ja meie omade hulka kuulud. Ainult sa pead õppima suud pidama ja mitte venelasi söömama, muidu läheb veel räbalasti.“

Ta koputas sõrmedega vastu püssi, sülgas sigaretkoni suust ja tõmbas kehapöörakuga oma laiad püksid üles. Siis käändus ta ümber, seadis püssirihmad korralikult üle õla ja sammus välja maanteele. Teised järgnesid temale.

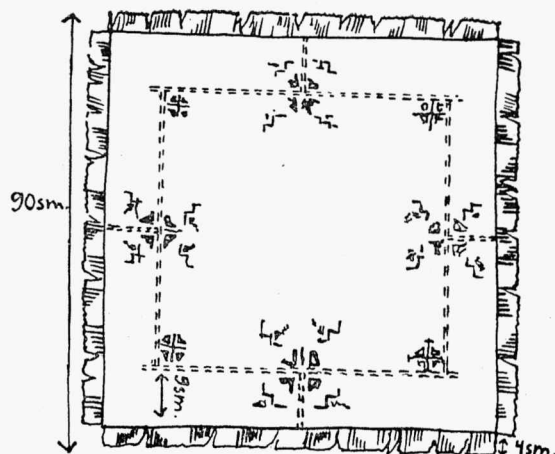
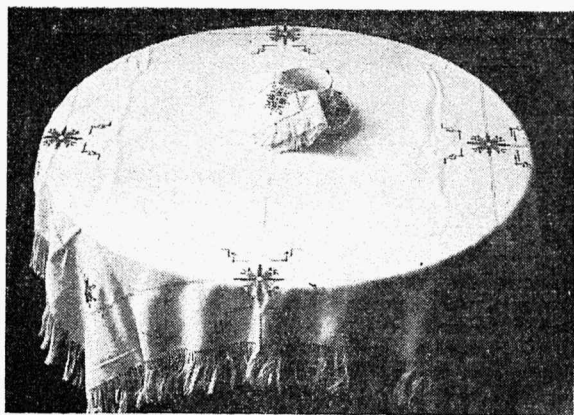
„Kelle käest see püss sul on?“ küsis Onni.

„Laurilt, minu vennalt,“ ütles Kalle lühidalt. Kui nad üle raudtee läksid, seletas ta neile edasi: „Näete kirikutorni seal linna taga? Ütleme, seal istuks üks lihunik oma kuulipildujaga; siis ei maksa teil mõtelda, et kaugus on liiga suur. Muidugi on ta väike kui sääsk, aga kõik seisneb selles, et omada rahulikku kätt, siis tuakse ta igal juhul alla. Niisugune püss nagu siin laseb kolme kilomeetri tagant kümnest mehkest joonelt läbi. Ja iga seinaga tuleb see kuul libedasti toime.“

Neli poissi vaatasid linna ja kirikutorni suunas, mille tippu parajasti tõusev päike tabas oma esimeste kiirtega. Pärani silmadega vaatasid nad kiirgavat, kuldset läiget, kuna üle nende naha jooksis värin, hommiku-kargusest ja uhkusest.

(Järgneb.)

Käsitöid tütarlastele

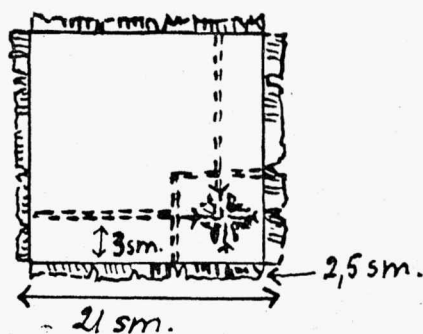

Joonis linalle.

KOHVILAUALINA JA SUURÄTID

Lina suurus 90×90 sm². Suuräti suurus 21×21 sm². Lina on valmistatud kreemikast panamataolisest riidest („rogoška“). Tikitud rist- ja esnõela-pistes ühekordse mulinee-niidiga. Ühekordse lõngaga tikides jääb kiri eriti meeldiv ja peen. Kaunistusmotive ühendavad esnõela-pisted, tikitud ühe lõnga alt ja kahe lõnga pealt (4 lõnga moodustavad risteldes ühe rühma, mida nimetatud siin üheks lõngaks). Lina ja suuräti skeem mustrilehel.

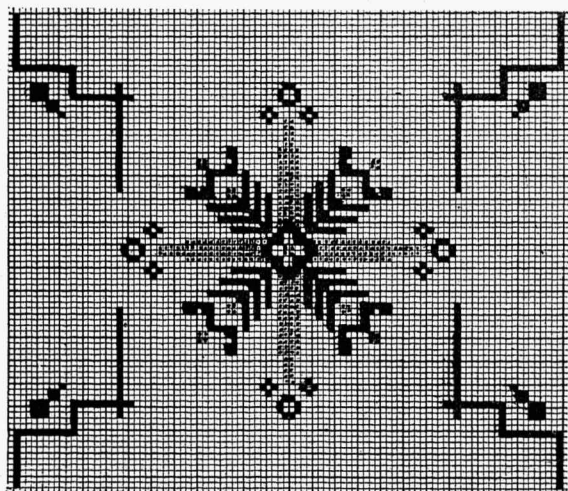
Värvid: ● hele-oranžikaspunane — nr. 835 (DMC), ■ kastanpruun — nr. 918 (DMC).

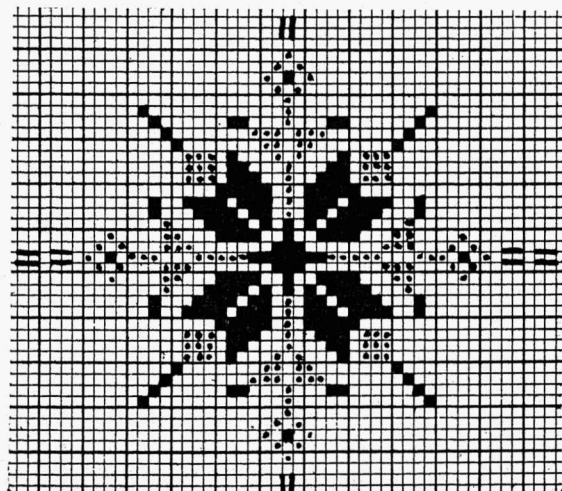
Joonis suurätile.

Narmad on pilutatud ja jäetud samast riidest.

Lina on valmistatud Kadrina algkoolis.
Veera Riisapp-Kuriks.

Muster lina keskmisele motiivile.

Muster lina ja suuräti nurgamotiivile.

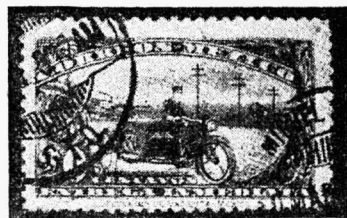
JÕUVANKRID POSTMARKIDEL

Tänapäeval kasutavad postivalitsused kõigis mais raudteid, lennukaid, isegi tsepeliine, samuti ka igasuguseid jõuvankreid. Seepärast pole ka imestuda, et vedureid, raudteid, lennukaid ja tsepeliine kujutatakse kogu maailma postmarkidel.

Kui 1936. a. avati Berliinis autonäitus: „1886—1936, 50 aastat autot“, siis austas Saksa riigi post postmarkidel mehi, kelle geniaalsusele maailm võlgneb põletusmootoriga sõiduki leiutamise ja praktilise rakendamise eest. Need mehed olid Carl Benz ja Gottlieb Daimler.

Esmakordselt kujutati autot postmarkidel juba 1901. aastal Põhja-Ameerika Ühendriiges. Austrias kujutati mõningaid aastaid Bosnia Herzegovina 50-hellerilistel sõjamar-kidel postautot. Markidel oli selgesti näha tollal tarvitatud atsetüleenvalgustus ja rataste puukodarad. Palju moodsamana tundub veoauto, mida Põhja-Ameerika Ühendriigid trükkisid pärast sõda, s. o. 1925. aastal, pakend-kiirmar-

lisel kiirmargil, millel on kujutatud ametnik mootorrattal telegrammi kätteandmisel. Sama-sugune kujutus suuremas formaadis leidis ühel Domini-kaani vabariigi kiirmargil a. 1925. Jõuvankri võidukäigust kaugesse maakohisse jutustab 1926. a. Egiptuse kuning-riigi 20-milliline mark, millel kirjakandja sooritab mootor-rattaga kõrvesõitu. Üks Nõukogude Vene 5-kopikaline postmark a. 1932 meenutab oma tohutu suure korviga pige-mini mootorrattavõistluse-plakati. Iga mootorrattur märkab margil sõitja võimatut hoiangut ja esirataste ning juhtraua liialdatud mõõte. Seoses põllumajanduse motoriseerimisega kujutatakse postmarkidel ka traktoreid ja lokomobiile, mis eriti Nõukogude Venes suurt osa mängivad. Juba 1923. a. laskis Nõukogude Vene viisaastaku-pidustusiks välja 5-kopi-kalised margid traktoriga. Kümme aastat hiljem ilmus seal margiseeria Vene riigi mitmesuguste rahvatüüpide kujutu-sega, millel esineb peaaegu alati traktor teehöövliina, künni-

kidel. Ometi ei ilmuta neil postmarkidel autokere põrmugi veel moodsat voolujoont. Saksa post kujutas esimesena postmarkidel sõiduautot. 15- ja 5-pennilised hädaabimargid a. 1930 näitavad auto- ja omnibuseliiklemist. Ka kaks Nõukogude Vene marki kujutavad autot, üks neist juba üsna moodsat, teine aga vanemat tüüpi. Mõlemad post-margid annavad tunnistust Nõukogude Vene kiirest moto-riseerumisest. — Endine Austria laskis kahe aasta eest liik-vele õhupostmargi, millel uhkete Alpi tippude ees ja len-nuki all sõidab mäest üles moodsa voolujoonega jõuvanker. Ka 1936. a. ilmusid kaks postmarki, mis kujutasid endal jõuvankrit. Rootsi näitas 50-öörilisel margil jõuomnibus. Samal aastal pühitses Hiina oma postinduse 40 aasta juu-belit, mida tähistati ühes margiseerias. 5-tsendilisel margil meie näeme suure auriku ees postautot, mis toob Euroop-ast post.

vahendina jne. Samuti näeme meie traktoreid Vene ülem-valitsuse all seisva Tannu—Tuva riigi (Aasias) 1934. a. ilmunud 4-kopikalistel tähtkirjamarkidel. Itaalia trükkis a. 1933 fašistliku Rooma margi 10 aasta pidustuste puhul 50-centilisele asumaa-margile motoriseeritud teehöövli. 1937. a. Saksa talveabimargid on pühendatud natsionaal-sotsialistliku Saksa riigi autoteile ja tähtsamaile ehitistele. Üks suur amee-rika kontsern on katsunud siduda postmarke ka autorek-laamiga, andes mõne aasta eest Taanis välja väikesi margi-vihukesi, milles leidsid 5—10-öörilised postmargid, olles ühendatud autokontserni reklaammarkidega. Need puhtad ühendmargid on tänapäeval haruldusteks ning margikorja-jate poolt väga otsitud. Väga huvitavad on fašistlikke saa-vutisi kujutavad 35-centilised postmargid a. 1932, millel on näha teelahk ja teemärk.

Jõuvankri kõrval ilmus mootorratas üsna hilja postmarki-dele, kuigi mootorrattast hakati postinduses varem tarvitama kui veoautot. Ühel Mehhiko post-margil a. 1919 näeme me jõu-rattast postikulliga. Põhja-Ameer-ika Ühendriiges tähistati posti-veos jalgratta asendamist moo-torrattaga 1922. a. 10-tsendi-

Mitte ainult markidel, vaid ka templitel esineb jõusõiduki kujutusi. Leipzigi mootor-sõidukite-näitusel aastal 1900 tarvitatud esimene sellekohane eritempel on niisama suure väärtusega ning otsitud kui postinduse eritempel Berliini autonäitusest a. 1936. Viimane näitab Daimleri esimest kolme-rattalist jõusõidukit.

MALE

Toimetaja: Paul Tamm.

Kirjad: „Viikingi“ toimetuse, märgusõna „Male“.

AVANGUTEORIA.

(Algus „Viiking“ nr. 1.)

Lipugambiit, viini variant.

1. d2—d4 d7—d5 2. c4—c4 e7—e6 3. Rg1—f3 Rg8—f6 4. Oc1—g5 Of8—b4.

Kui 4. —, h6, siis 5. Of6; L:f6 6. Rc3, c6 jne. võrdne mäng.

5. Rb1—c3 d5:c4 6. e2—e4 c7—c5 7. e4—e5 c5:d4 8. Ld1—a4+Rb8—c6 9. 0—0—0 ja valgel on atakišansid.

Võib ka 4. Rc3, c5 5. c:d5, Rd5; 6. e4, R:c3 7. b:c3, c:d4 8. c:d4, Ob4 +, 9. Od2, O:d2 +, 10. L: d2 ja valge saab tsentrumis parema mängu.

Lipugambiit, Manhattan-(Vestfaalia) variant.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 e7—e6 3. Rb1—c3 Rg8—f6 4. Oc1—g5 Rb8—d7 5. e2—e3 Of8—b4 6. c4:d5 e6:d5 7. Of1—d3 c7—c5 8. Rg1—e2; väikese paremusega valgele.

Või 8. Rf3, c4 9. Oc2, La5 — raskesti otsustatav seis.

Lipugambiit, slaavi kaitse.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 c7—c6 3. Rg1—f3.

Kui 3. Rc3, siis d:c4, 4. e3, e5 väikese paremusega mustale.

3. — — Rg8—f6 4. Rb1—c3.

Või 4. e3, Of5, 5. c:d5, c:d5, 6. Rc3, e6, 7. Lb3 (7. Re5, Rfd7! võrdsusega), 7. —, Lc8, 8. Od2, Rc6, 9. Vc1, Oe7 võrdsusega.

4. — — d5:c4 5. a2—a4.

Kui 5. e3, siis b5, 6. a4, b4, 7. Ra2, e6, võrdne mäng; ja kui 7. Rb1, siis Oa6, võrdne.

5. — — Oc8—f5 6. Rf3—e5 Rb8—d7 7. Re5:c4 Ld8—c7 8. g2—g3 e7—e5 9. d4:e5 Rd7:e5 10. Oc1—f4 Rf6—d7 11. Of1—g2 Va8—d8 12. Ld1—c1 Of5—e6 13. Rf3:e5 Rd7—e5 võrdse mänguga.

Hea jätk on siin valgele 13. Rc3—e4, Joh. Türni uuendus Stokholmis 1937.

Slaavi kaitse, Merani variant.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 c7—c6 3. Rg1—f3 Rg8—f6 4. Rb1—c3.

Vahetusvariant on siin 4. c:d5, c:d5, nagu dr. Aljechin — dr. Euve Hollandi suurturniiril 1938, kus järgnes: 5. Rc3, Rc6, 6. Of4, Of5, 7. e3, a6, 8. Re5, Vac8 ja nüüd maailmameistri „üllatus“ 9. g4!?

4. — — e7—e6 5. e2—e3 Rb8—d7 6. Of1—d3 d5:c4 7. Of1:c4 b7—b5 8. Oc4—d3 a7—a6 9. e3—e4.

Kui 9. 0—0, siis 9. —, c5 võrdsusega.

9. — — c6—c5 10. e4—e5 c4:d5 11. Rc3:b5 Rd7:e5 12. Rf3:e5 a6:b5 13. Ld1—f3 ja valgel on atakišansid.

Mängib aga must 8. —, b4, siis 9. Re4, Oe7 ja valgel on veidi parem mäng.

Slaavi kaitse, Stonewall.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 c7—c6 3. e2—e3 e7—e6 4. Rg1—f3 f7—f5 5. Rf3—e5 Rg8—f6 6. Rb1—c3 Rb8—d7 7. f2—f4 Of—e7 8. Of1—d3 0—0 võrdse mänguga.

Lipugambiit, Albini vastugambiit.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 e7—e5.

Kui aga 2. —, Rf6, siis 3. c:d5, R:d5, 4. Rf3, Of5, 5. Lb3, Rc6, 6. Rbd2! väikese paremusega.

3. d4:e5 d5—d4 4. Rg1—f3 Rb8—c6 5. e2—e3? Of8—b4 + 6. Oc1—d2 d4:e3! Musta paremusega. Õige on aga 5. Of4, Rge7, 6. e3; kuid võib ka 5. Rbd2, Oe6, 6. g3, Rge7 jne.

Lipugambiit, Tšigorini kaitse.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 Rb8—c6 3. Rb1—c3 Rg8—f6 4. Oc1—g5 Rf6—e4 5. c4:d5 Re4:c3! 6. b2:c3 Ld8:d5 väikese paremusega valgele.

Lipugambiit, vastu võetud.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 d5:c4 3. Rg1—f3.

Kui 3. e3, e5 võrdsusega.

3. — — Rg8—f6 4. e2—e3 e7—e6 5. Of1:c4 c7—c5 6. 0—0 Rb8—c6 7. Ld1—e2 a7—a6.

Kui 7. —, c:d4, siis 8. Vd1.

8. Vf1—d1 b7—b5 9. Od4—b3 c5—c4 10. Ob3—c2 Rc6—b4, võrdne, valgel on väljavaateid tsentrumis ja mustal liputiival.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 d5:c4 3. Rg1—f3 Rg8—f6 4. e2—e3 b7—b5 5. a2—a4 c7—c6 6. a4: b5 c6:b5 7. b2—b3 ja valgel on tsentrumis paremus.

1. d2—d4 d7—d5 2. c2—c4 d5:c4 3. Rg1—f3 Rg8—f6 4. Ld1—a4 + c7—c6.

Kui 4. —, Ld7, siis 5. L:c4, Lc6, 6. e3.

5. La4:c4 Oc8—f5 6. Rb1—c3 e7—e6, valge paremus tsentrumis.

TEATEID.

Eesti esimaletajaks Ilmar Raud.

Aastavahetusel peeti Tallinnas Eesti esivõistlused males, millest võtsid osa 15 liiduklassi maletajat. Ülekaalukalt tuli võitjaks tartlane matemaatika üliõpilane Ilmar Raud, kes saavutas 11,5 punkti 14-dest võimalikust.

Teisele kohale jäi Paul Schmidt 10 p., järgnesid: 3. G. Friedemann 9,5 p., 4. I. Türn 9 p., 5. L. Laurine 8 p., 6.—8. F. Villard, T. Sapper ja A. Remmelgas à 7 p., 9. E. Laht 6,5 p., 10.—11. G. Karring ja L. Sepp à 6. p., 12. H. Israel 5,5 p., 13. L. Blumenoff 5 p., 14. H. Jõgi 4 p., 15. Rich. Pruun 3 punktiga.

Neli esimest ja suurmeister Keres kuuluvad olümpiameeskonda, kes esindab Eestit käesoleva aasta suvel Argentiinas Buenos Airese maleolümpiaal.

Vastne esimaletaja Ilmar Raud esitas Maleliidu kaudu suurmeister Paul Keresele väljakutse matši mängimiseks Eesti 1939. a. malemeisteri tiitlile.

Hastingsis võitis L. Szabo.

Hastingsi traditsioonilisel jõuluturniiril Inglismaal 1938/1939. a. tuli võitjaks ungari noor maletaja L. Szabo, saavutades 7,5 punkti 9-st võimalikust. Järgnesid: 2. eksmaailmameister M. Euve 6,5 p., 3.—4. dr. S. Landau ja V. Pirc à 6 p., 5.—6. E. Klein ja P. S. Milner-Barry à 4,5 p., 7. J. H. Golombek 4 p., 8. sir G. A. Thomas 2,5 p., 9. T. H. Tylor 2 p. ja 10. E. G. Sergeant 1,5 punktiga.

Soome esivõistlused.

Soome esivõistlused peeti Helsingis aasta algul. Esikohale tulid võrdse punkte arvu juures O. Kaila, K. Ojanen ja B. Rasmuson — kõigil 4,5 punkti. Neljandaks jäi möödunud aasta meister T. Salo 3,5 punktiga. Järgnesid: R. Niemi 2,5 p., A. Tšepurnov 1,5 p. ja E. Gandolin 0 punktiga.

Meistritiitel otsustatakse arvatavasti Berger-Sonneborni süsteemi järgi. Selle põhjal oleks esikohal Osmo Kaila.

KIRJAVASTUSED.

E. P. Vana-Kastres. Teie küsite, kas mööda minnes lõõmine on veel võimalik hiljem kui järgmisel käigul. Vastus: Ei ole. Mööda minnes lõõmise (en passant) õigus on maksev vaid lõõdava etturi kaksiksammule järgneval käigul. Kui seda lõõmisõigust ei kasutata, siis kustub see.

A. O. Rakveres. Kas ülesanded ja etüüdid tuleb saata diagrammil? Vastus: Tingimata.

E. J. Antslas. Kas malekellased on Eestis müügil? Vastus: On küll, Tartus ja Tallinnas suuremais kella-sepa-ärides ja maksavad umbes 18 krooni.

Kangelaseks läikivatel raudadel

(Algus lk. 57)

Algame sellega pihta juba täna-homme.

Otsime roostetunud uisud välja, paneme sendid kokku, ostame uued ja paremad edaspidi, kuid algame kord ühisel nõul ja jõul asjaga pihta.

Mulle meenub üks minu spordiunistustest, et kord saaks Tartus Emajõel kahe silla vahel teoks kasvõi korrakski uisutee, kus korrakski kokku tulevad kõik meie kiir- ja iluisklejad, hokimehed ja teisedki... See teostuski ja seda suurt võimsat sportlaste vaba eneseavaldust — kaunist talispordi päeva jälgis kümme tuhat tartlast.

Võimsalt kostis siis sõjaväe-orkestrilt „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“. Oli lootus, et talisporditarkad siin uuele õitsengule, kuid see haihtus jälle peatselt. Nüüd on aga aeg jätkata, sest see on karastuseks noorte roidunud kehadele.

Kuidas alata uisutamiselega?

Kõige esiteks paar sõna võhikutele, kes pole veel üldse uisutanud.

Neile on heaks ettevalmistuseks toas uiskudel seismine ja käimine ning tasakaaluhoidmine ühel jalal. Esiteks püütagu uiskudel seista, kusjuures jalad peavad hoidma keha tasakaalu; 5 minutit päevas on küllaldane. Seismisele järgnevad tasakaalu-harjutused, painutades keha kord ühele, kord teisele jalale, kusjuures tuleb püüda üleminekul hoida tasakaalu ühel jalal. Sooritades niimoodi harjutusi 10 min. päevas nädala kestel, pole uiskudel kõndimine enam raske.

Esimest korda jää!

Võtta algseis, jalad kõrvuti, põiad 45° nurga all. Seejärel kõverdada jalad põlvist, kallutada keha ette. Järgnevad kolm sulavalt üheaegselt sooritatavat liigutust. Parema uisuservaga jääd vastu surudes viiakse keharaskus ette vasakule jalale, mis sünnib libisemisega kergelt põlvest painutatud vasaku jalaga. Ette-

poole-hoitavad käed aitavad säilitada tasakaalu. Sel moel liikuda edasi, vahelduvalt jalgu liigutades, aeglaselt ja katkestamatult.

Uisutamise äraõppimise kergendamiseks võib kasutada toetamiseks tõuketooli või teist kaaslast.

Algajal tuleb kolme asja silmas pidada:

- 1) et ei lastaks jalgu omapead libiseda,
- 2) jälgida libiseva jalanina õiget suunda ja
- 3) hoida keha kogu aeg ettepoole kallutatuna.

Kuidas edasi?

Kerkivad esile hea stiili nõuded. Märgin ära kõige olulisemad nõuded:

- 1) Hoiu pea otse, õigemini püsti, ka pilk otse.
- 2) Hoiu õlad vähe tahapoole, soodustades hingamist ja tasakaalu.
- 3) Kalluta keha ettepoole ja ära vehi liiga palju kättega, vaid aseta nad vabalt madalale selja peale.
- 4) Hoiu jalad rahulikult ja põlvest nõtkelt kõverdatusena. Samm olgu ühtlane.

Edaspidi, kui uisutamisel tuntakse liiklemisel enast vabalt kodunenuna, võib järgnevatel aastatel kõne alla tõusta spetsialiseerumine kas kiiruse peale, harjutades pikkadel kergedel norra kiiruisukudel, või kumeratel uiskudel iluuisule.

Lõpuks mõned kuldsed sõnad uisutajatele.

Algul võib harjutada kõval lumel, siis alles jää. Ära vahi maha erilise tarviduseta, rohkem tähelepanu kehahoiangule, mitte niivõrd jalgade ja põia liikumisele.

Harjuta ühedel ja neilsamadel uiskudel.

Pöördeil toetu kogu uisuservale, tervele tallale.

Hoiu põiad ja ka põlved võimalikult teineteise ligi. Tee võimalikult pikad sammud.

Hea stiili omandamiseks jälgi häid uisutajaid, sõida nende kannul.

Hoiu jää puhas prahist.

Pärast uisutamist hõõru uisud lapiga kuivaks.

Väsitava sõidu järel ära jää jääle puhkama.

Jalgade külmetumise vältimiseks pane saapa põhja pikuti ajalehpaberit või vilti.

Meie sportlaste sünnipäevi veebruaris

1. veebruaril.

Kristjan-Karl Lasn, maksukontrolör Tallinnas, paljukordne Eesti meister ning Eesti parim tennisängija, sünd. 1908. a. Pärnus.

Arnold Pihlo, nõobimeister Tartus, Eesti ja Tartumaa meister jalgrattasõidus, sünd. 1912. a. Antslas.

Elmar Pokats, klaveritehnik Tartus, omaaegne Eesti meister ja rekorditeomanik selliujumises, sünd. 1907. a. Krimmis.

3. veebruaril.

Johannes Kottkas, ametnik Tallinnas, Eesti ja Euroopa meister raskekaalu-maadluses, sünd. 1915. a. Kodijärve vallas Tartumaal.

Feliks Kull, ohvitser Ratsarügemendis, Tartu „Olümpia“ väljapaistvamaid jalgpallimehi ja omaaegne internatsionaal, rahvusvaheline jalgpallikohtunik, sünd. 1903. a. Tallinnas.

Boris Roolaid, Eesti esindaja Berliini olümpiamängudel selliujumises, Eesti rekorditeomanik ja ujumiskohtunik, sünd. 1917. a. Tallinnas.

4. veebruaril.

Jüri Lossman, äritegelane Soomes, Antverpeni olümpiamängude hõbemedalimees maratonijooksus,

Göteborgi mängude maratonijooksu võitja, paljukordne Eesti meister pikamaa-jooksudes ja Eesti rekordite omanik, Eesti Poiste Spordiliidu asutaja, sünd. 1891. a. Kõo vallas Viljandimaal.

August Pikker, kellasepp Tartus, Liivimaa esimaadleja 1910. a., võtnud osa Stokholmi olümpiamängudest maadluses, sünd. 1889. a. Vorbuse vallas Tartumaal.

Alfred Kukk, ohvitser sõjaväe õppeasutiste juures Tallinnas, maailmameistri-võistlustel Helsingis 5-kordne maailmameister laskmises, Eesti rekordite omanik laskmises, sünd. 1906. a. Vana-Otepää vallas Tartumaal.

6. veebruaril.

Oskar Lõvi, ajakirjanik, Riigivolikogu liige, endine jalgpallimängija, spordikohtunik ja juhtiv tegelane spordiliikumises, sünd. 1903. a. Tallinnas.

7. veebruaril.

Savel Kletski, äriteenija Tallinnas, tuntumaid mootorrattasportlasi Eestis, tähesõidu ja suursõidu võitjad, sünd. 1905. a. Riias.

Erm Lund, äriteenija-raamatupidaja Tallinnas, Eesti meister tõstmises ja Eesti esindaja Berliini olümpiamängudel tõstevõistlustes, sünd. 1914. a. Tallinnas.

Kaljo Pill, üliõpilane Tartus, tuntumaid kergetõustiklasi ja 1936. a. Eesti meistriks tulnud ASK-i jäähokimeeskonna mängija, sünd. 1915. a. Tartus.

8. veebruaril.

Elmar Jugar, lukksepp Tartus, Eesti meister tõstmises ja Eesti kõigi aegade paremuselt teise tõstetajajärje saavutaja, tõste-internatsionaal, sünd. 1912. a. Tartus.

Elmar Korko, kantseleiametnik Kaitseliidu Tartumaa Maleva staabis, Eesti atleet Berliini olümpiamängude sõudevõistlustel, Eesti kõigi aegade parim sõudja üksikpaadil, sünd. 1908. a. Tartus.

Ilmar Lill, äritegelane Tartus, omaaegne Tartu parim tennisemängija ja üliõpilaskonna meister tennis, sünd. 1908. a. Peterburis.

Aleksander Mitt, konstaabel Tartus, Eesti paljukordne meister kiiruisutamises, kõigi Eesti rekordite omanik kiiruisutamises, Eesti värvide kaitsja Sankt Moritzi ja Garm.-Partenkircheni talimängudel, sünd. 1903. a. Tartus.

10. veebruaril.

Elmar Koppa, õpilane Tartus, Eesti meister B-klassi kiiruisutamises ja Eesti koolinoorsoo rekordite omanik kiiruisutamises, sünd. 1920. a. Peterburis.

Bernhard Noon, Tallinna Linna Haigekassa ametnik, paljukordne internatsionaal korv-, jalg- ja pesapallis, Eesti rahvusmeeskonna liige Berliini olümpiamängudel, sünd. 1909. a. Rannamõisas Harjumaal.

Karl Rechlin, tööline Viljandis, tuntumaid Viljandi maadlejaid, sünd. 1908. a. Suure-Kõpu vallas Viljandimaal.

12. veebruaril.

Johan Laidoner, kindr.-leitn., Sõjavägede Ülemjuhataja, Eesti Olümpiakomitee kauaaegne esimees ja endine E. Spordi Keskliidu esimees, sünd. 1884. a. Viljandimaal Viiratsi mõisas.

Agus Neo, Teedeministeeriumi autogaraaži ülem, mitmekordne medalivõitja Euroopa maadlusesivõistlustel ja kahekordne medalimees Berliini olümpiamängudel, üle 20-kordne internatsionaal ja Eesti meister maadluses, sünd. 1908. a. Vihterpalu vallas.

13. veebruaril.

Harri Aumere, helikunsti-tegelane Tallinnas, Eesti väljapaistvamaid lühimaaajooksjaid ja kaugushüppajaid, sünd. 1917. a. Tallinnas.

Johannes Laidvere, õpetaja, tuntud odaheitja, Eesti rekordi omanik kahe käega odaheites, mõnekordne internatsionaal, sünd. 1903. a. Kaarepere vallas Tartumaal.

14. veebruaril.

Eduard Johansson, äritegelane mootorrattaste alal Tartus, mitmekordne tähesõidu- ja hipo-droomisõidu-meister mootorrattasõidus, sünd. 1902. a. Otepääl.

Karl Puskar, Viljandi-Pärnu prefektuuri asjaajaja, mõnekordne internatsionaal tõstmises, Viljandi spordiseltside juhatuse liige, sünd. 1906. a. Aidu vallas Viljandimaal.

16. veebruaril.

Tooni Laaman-Kroon, kontsertlauljanna, omaaegne Eesti meister naiste kõrgushüppes ja Eesti rekordi omanik, sünd. 1909. a. Narvas.

Felix Tammet-Tamm, võimlemisõpetaja Tallinnas, Eesti omaaegne väljapaistvam teivashüppaja, sünd. 1903. a. Järvamaal.

Karl-Eduard Tippo, kullasepp Tartus, endine Eesti meister võimlemises ja vettehüpetes, sünd. 1907. a. Tartus.

19. veebruaril.

Oskar Erikson, üliõpilane Tartus, Eesti mitmekordne kettaheite-meister ja rekordiomaniik, Eesti paremaid korvpallimehi, sünd. 1910. a. Tartus.

Elmar Saar, Spordi Keskliidu jalgpalliõpetaja, jalgpalli-meistermeeskonna liige, sünd. 1908. a. Tallinnas.

Ernst Vilbert (Vilberg), sõjaväelane Tallinnas, endine Eesti meister suusatamises ja väljapaistvamaid laskureid, sünd. 1907. a. Riidaja vallas.

21. veebruaril.

Ergo Rannaste, võimlemisõpetaja Tartus Kehalise Kasvatuse Instituudi juures, endine väljapaistev tegevspordlane maadluses, vehklemises ja sõudmises, sporditegelane, sünd. 1892. a. Tartus.

22. veebruaril.

Jaak Kalanüpp, sõjaväelane Võrus, Võru- ja Petserimaa väljapaistvamaid sportlasi, sünd. 1907. a. Vana-Roosa vallas.

Ain Mere, kapten sõjaväes, E. Käsipalliliidu esimees, sünd. 1903. a. Uue-Vändra vallas.

23. veebruaril.

Edgar Kolmpere, assistent Politseivalitsuse juures, mitmekordne jääpalli-internatsionaal, mitmekordne Eesti meister vasaraheites ja juhtiv tegelane käsipallimängus, sünd. 1897. a. Tallinnas.

24. veebruaril.

Johannes Lest, ohvitser Tallinnas, endine Eesti meister suusatamises, sünd. 1899. a. Kavilda vallas Tartumaal.

Aleksander Mändvere, Kaub.-tööstuskoja nõunik Tallinnas, kauaaegne juhtiv tegelane jalgpalli alal, sünd. 1896. a. Tallinnas.

Olav Topman, spordiinstruktor, omaaegne tuntud kergetõustiklane ja võimleja, sünd. 1904. a. Tallinnas.

26. veebruaril.

Peeter Kutti, sõjaväelane-üliõpilane, Eesti mõnekordne meister tõkkejooksus, sünd. 1917. a. Tallinnas.

Nikolai Pästlane, linnaametnik Valgas, väljapaistvamaid Valgamaa kergetõustiklasi, sünd. 1914. a. Valgas.

27. veebruaril.

August Tiideberg, autojuht Tartus, omaaegne Eesti meister jalgrattasõidus, sünd. 1909. a. Rõngus.

28. veebruaril.

Boris Andree, major, Sõjaministeeriumi hobusekasvanduse ülem Vorbuses, Eesti ratsaspordi pioneeri ja endine Eesti meister ratsasõidus, sünd. 1896. a. Illuka vallas.

Voldemar Palumets, äriteenija Tartus, „Olümpia“ paremaid jalgpallimehi, sünd. 1910. a. Aakre vallas Tartumaal.

Järgmine „VIIKINGI“ number ilmub märtsi algul.

Senikauaks nägemiseni!

(Algu 2. kaaneküljel)

Lava kohal rippuv lamp maalib bambuskepi jalale kerget vabiseva valguslaigu.

Selle valguslaigu keskele langes ülevalt kõrgusest alla käsi — verine tomp surmavõitluses kõverasse kägardunud rusikaga. Sellele järgnes üks jalg; läbilõigatud koht helendas märjana verest. Teine käsi langes esimese peale, peaaegu samaaegselt prantsatas alla ka teine poisikese jalg. Siis rümp. Lõpuks poisikese pea. See jäi peatuma põrandal, kaelaga allapoole, ning näitas pealtvaatajale oma avardunud suud ja verd täisvalgunud ning kustunud silmi.

„Vana teeb seda tõepoolest toredasti!“ sõnas radža väga rahulolevana.

Irene ei öelnud midagi. Ta värises kogu kehast. Mirjam ta kõrval oli langenud ettepoole ja summutas kohkumise ja jubeduse kiljeid oma rusikaisse.

Kirjeldamatult metsiku naeratusega suunas vürst pilgud tütarlapsel.

„Kas lubate, armuline proua?“ küsis ta, haarates sigareti. Irene vaatas talle hajameelsena otsa. Ta ei andnud mingit vastust.

Fürbringer, kellega vürst pakkus portsigarist sigaretti, keeldus tänades. Mõlema mehe pilgud ristusid üheks hetkeks.

„Teie ei suitseta... Siis pean ma valvas olema,“ tähendas vürst naeratades.

„Arvan, et teie kõrgusel pole selleks vajadust,“ sõnas Fürbringer väga tõsiselt.

„Ettevaatus on alati vajalik,“ oli vürsti vastus.

Nende keskustelu katkestati.

Vanamees laskus mööda bambuskeppi alla põrandale. Ta hoidis käes suurt, lamedat, pajuvitstest punutud korvi, kummardus ja korjas sellesse tükeldatud poisikese keha. Siis lükkas ta kaane korvile peale ning raputas seda, nagu tahtnuks ta sarjata vilja. Seejuures pobises ta lakkamatult omaette üht ja sama sõna mingi venitatud ümina saatel. Viimaks tungis ta kurgust esile rahulolev luks. Ta asetas korvi põrandale, tõukas kaane pealt ja korvist kargas välja poisike — elav, terve ja vilgas.

Vana näitas korvi sisemust; see oli tühi nagu väljajoodud muna.

Nähtamatud muusikainstrumentid piiksusid kriiskavaid kiiduavaldusi, sellal kui vana ja poisike kadusid lavalt, võttes kaasa oma asjad.

„Aimasin juba, et see asjandus mõjub halvasti teie närvidel,“ sõnas radža lahkelt ja kahetsevalt. „Ent sääraseid naljad kuuluvad india lõbustuste raudvara hulka. Kuid nüüd midagi vähemerutavat —? Rami-gani! Tantsijatare!“

Palvide tagant kostuv muusika vaikis järsku. Erkohelised eesriided nihkusid kabele poole laiali ja nende vahelt ilmusid lavale kolm tütarlast, noored ning õrnad olendid, seljas vaid õhuke seelik, milline ulatus puusadelt kuni rõngastega kaunistatud kederluudeni, kiirgavad ehted katmas väikesi püstrindu.

Tütarlastele järgnes mees, hoides käes kaanega korvi ja väikest flööti.

Ta põlvitas pisut kaugemal varjus, olles pöördunud seljaga pealtvaatajate poole, tõstis korvi kaane ja asetas flöödi suule.

Selle muusikainstrumenti esimese kaebliku heli ajal langes ülalt nähtamatust allikast hele valgus tantsijataride peale, kes seisis nagu pronksnahalised üllad raidkujud oma ehte kiirguses.

Nad ei liigutanud endid, püsid täiesti liikumatuina.

Flööti kaebas ja vingus. Tema helides polnud meloodiat ega rütmi. Tundus nagu otsinuks keegi elusolend asjatult endale sobivat heli.

Korruga seisis heleda valguse käes, milline riputas üle tantsijatare, võõrik väike vari.

Lahtisest korvist oli roomanud välja madu ja sirutus nüüd tantsijataride ees ülespoole. Tema lameda, laia kolmnurkse pea all ajas end kibitaoliselt turri ta kaelanahk.

Flöödihelid muutusid vankuvaiks. Nad ajasid üksteist kiiruga taga ja pörkasid sageli üksteise vastu.

Kobra pea tõmbles sinna ja siia. Ta kõigutas end, istudes oma kehal. Sarnaselt temale hakkasid ka tütarlaste kehad liikuma. Lained läbisid nende kehi õlgadest põlvedeni. Nende puusi ümbritsev riie hakkas hõljuma. Kiirtevihud siirdusid laiali nende rinnateist. Nende käsivarred väänlesid kui nastikud. Tantsijatarid surusid kokku sõrmed, millistel sirasid smaragd-rohelised kivid ja selliseina sarnanesid nende käed madu peadega.

Tütarlaste ees tantsis madu...

Flööti vingus.

„On muidugi rumalus uskuda, et madu laseb end mõjutada muusikast,“ mainis vürst, puhudes läbi ninasõõrmete välja sigaretsuitsu. „Madu on sama ebamusi-kaalne kui üks tool. Mõra, valgus ja tantsijataride liigutused ärritavad teda. See on kõik. Meie madudetalt-sutajad on kõik suured petised. Nad ütlevad, et nende kobradel on mürgihambad alles. Ent välja arvatud vaid vähesed, kes asetavad end rumalusest hammustuse häda-ohu, evides häbemata julgust pidada vastutavaks jumalat oma narruse eest, ei julge ükski madudetaltsutaja esineda kobraga, keda ta pole ennem sunnitud hammustama mingisse riidesse. Siis on nad mõneks ajaks võitlusvõimetud ja sama kahjutud kui nastikud.“

„Sellest hoolimata usun, et eelistaksin selle riskante proovi asemel üht tugevat, head kepihoopi,“ lausus Fürbringer pisut tõrjuvalt.

„Selle eest lubage end hoiatada,“ vastas vürst. „Sest ajast kui kobra, nagu tõendab saaga, kaitses oma kaela kilbitaolise varjuga mõtisklevat Buddhat, on madu hindudele püha, kuigi ta ise ei tea Buddhat enam peaaegu mitte midagi... Tantsijatarid ei kõlba kuhugile. Nad on laisad nagu noored lehmad. Laske Mirjamil tantsida. Ta on paanduv kui nooruke puuvõsu ja tema liikmeis ilmneb flöödi elav vastukaja.“

50
SENDINE

ROMAAN

PAKUB LUGEJATELE MITMEKÜLGSEID
ILUKIRJANDUSLIKKE VÄARTTEOSEID

„50-SENDINE ROMAAN“ on müügil kõigis neis müügikohtades, kus „VIIKING“

Tähelepanu!Tähelepanu!

JÄTKAME

„VIIKINGI“ SUURI HINDMÕISTATUSI

Armsad poisid ja tüdrukud!

„Viikingi“ teise numbriga jätkame hindmõistatusi. Hindmõistatused ilmuvad „Viikingi“ kolmes esimeses numbris (nr. 1, 2 ja 3), kokku 9 erisugust mõistatust. Kõik lahendused tuleb saata „Viikingi“ toimetusele hiljemalt 30. märtsiks 1939. a.

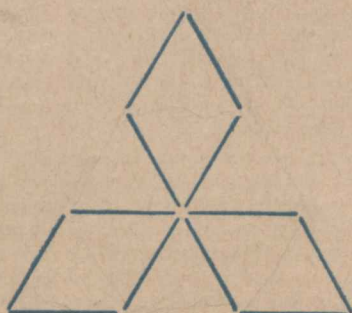
Odavam ja otstarbekam on kõik lahendused saata pärast „Viikingi“ kolmanda numbril ilmumist korraga.

Sissesaadetud ahendustel peab täpselt olema märgitud saatja aadress ja nimi.

Õigetele lahendajatele on välja pandud ilusad ja väärtuslikud kingid:

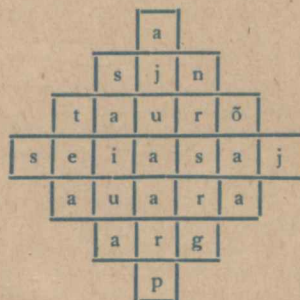
- 1) Jalgratas, 2) päevapildiparaat, 3) suusad, 4) soome kelk, 5) portfelli. Peale nende 50 väiksemat lohutuskinki, mille hulgas on raamatuid, filminäitlejate kunstipäraseid päevapilte, mitmesuguseid foto- ja koolitarkust jne. Loodame, et nende väärtuslike kingide pärast maksab veidi pead murda. Jõudu tööle!

III HINDMÕISTATUS ON TULETIKU-ÜLESANNE:

See kujund on koostatud kaheistkümnest tuletikust. Pange sellele kuus uut tuletikku juurde, nii et saaksite üheksa võrdkülgset kolmnurka.

IV HINDMÕISTATUS ON TÄHTMÕISTATUS

Tähed asetada nii, et ülalt alla ja vasakult paremale saaksime kuunimetuse. 1. Kaashäälik. 2. Rohumaa nimetus. 3. Usukomme, mida peavad venelased. 4. Kuu nimetus. 5. Kihelkond Lõuna-Eestis. 6. Söögiaine. 7. Kaashäälik.

V HINDMÕISTATUS ON ARVÜTUSÜLESANNE:

Üheksa inimest eksis mägedesse, kusjuures neil oli teemoona ainult viieks päevaks. Järgmisel päeval nad kohtusid veel mõne eksinuga, kel polnud üldse teemoona. Siis nad jagasid kõik teemoona üksteisega vennalikult, millest jätkus igaühele kolmeks päevaks. — Kui palju eksinuid oli teises seltskonnas?